

Vijeće
Europske unije

Bruxelles, 5. srpnja 2023.
(OR. en)

11485/23
ADD 3

LIMITE

COLAC 81
POLCOM 146
SERVICES 27
FDI 15

PRIJEDLOG

Od:	Glavna tajnica Europske komisije, potpisala direktorica Martine DEPREZ
Datum primitka:	5. srpnja 2023.
Za:	Thérèse BLANCHET, glavna tajnica Vijeća Europske unije
Br. dok. Kom.:	COM(2023) 431 final
Predmet:	PRILOG Prijedlogu ODLUKE VIJEĆA o potpisivanju, u ime Europske unije, i privremenoj primjeni Naprednog okvirnog sporazuma između Europske unije i njezinih država članica, s jedne strane, i Republike Čilea, s druge strane

Za delegacije se u prilogu nalazi dokument COM(2023) 431 final – ANNEX 1 – PART 3/4.

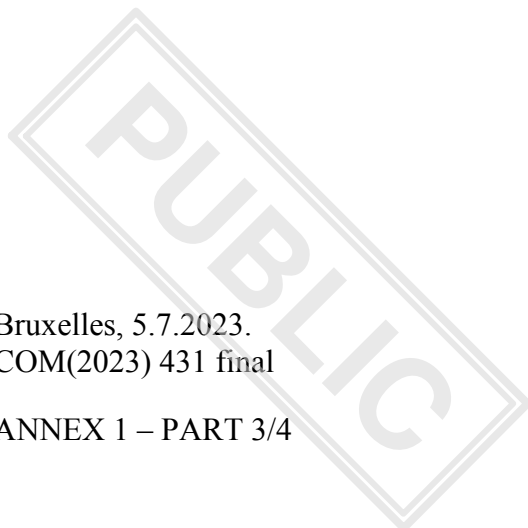
Priloženo: COM(2023) 431 final – ANNEX 1 – PART 3/4

EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 5.7.2023.
COM(2023) 431 final

ANNEX 1 – PART 3/4

PRILOG

Prijedlogu ODLUKE VIJEĆA

o potpisivanju, u ime Europske unije, i privremenoj primjeni Naprednog okvirnog sporazuma između Europske unije i njezinih država članica, s jedne strane, i Republike Čilea, s druge strane

POGLAVLJE 17.

ULAGANJA

ODJELJAK A

OPĆE ODREDBE

ČLANAK 17.1.

Područje primjene

Ovo se poglavlje ne primjenjuje na mjere koje stranka donosi ili provodi u vezi s financijskim institucijama druge stranke, ulagateljima druge stranke i ulaganjima takvih ulagatelja u financijske institucije na državnom području te stranke, kako je definirano u članku 25.2.

ČLANAK 17.2.

Definicije

1. Za potrebe ovog poglavlja i priloga 17.-A, 17.-B i 17.-C:
 - (a) „djelatnosti koje se obavljaju u okviru izvršavanja javnih ovlasti” znači djelatnosti koje se ne obavljaju, uključujući pružene usluge, na komercijalnoj osnovi ni u tržišnom natjecanju s jednim gospodarskim subjektom ili više njih;
 - (b) „usluge popravka i održavanja zrakoplova” znači djelatnosti poduzete na zrakoplovu ili njegovu dijelu za vrijeme kojih je zrakoplov povučen iz prometa i ne uključuju takozvano linijsko održavanje;
 - (c) „usluge računalnog sustava rezervacija (CRS)” znači usluge koje pružaju računalni sustavi koji sadržavaju informacije o redovima letenja zračnih prijevoznika, slobodnim mjestima, cijenama karata i pravilima za izdavanje karata i koji omogućuju rezervaciju ili izdavanje karata;
 - (d) „obuhvaćeno ulaganje” znači ulaganje koje je u vlasništvu ili pod kontrolom, izravno ili neizravno, jednog ili više ulagatelja iz jedne stranke na državnom području druge stranke, izvršeno je u skladu s primjenjivim pravom i postoji od datuma stupanja ovog Sporazuma na snagu ili je uspostavljeno nakon tog datuma;

- (e) „prekogranično pružanje usluga” znači pružanje usluge:
- i. iz državnog područja jedne stranke na državno područje druge stranke; ili
 - ii. na državnom području jedne stranke korisniku usluge druge stranke;
- (f) „gospodarske djelatnosti” znači djelatnosti industrijske, komercijalne ili profesionalne naravi ili obrtničke djelatnosti, uključujući pružanje usluga, osim djelatnosti koje se obavljaju u okviru izvršavanja javnih ovlasti;
- (g) „poduzeće” znači pravna osoba, podružnica ili predstavništvo uspostavljeno osnivanjem poslovne jedinice;
- (h) „osnivanje” znači uspostavljanje, uključujući stjecanje¹, poduzeća od strane ulagatelja stranke na državnom području druge stranke;
- (i) „slobodno zamjenjiva valuta” znači valuta koja se može slobodno razmjenjivati u odnosu na valute kojima se u velikoj mjeri trguje na međunarodnom deviznom tržištu i koja se u velikoj mjeri upotrebljava u međunarodnim transakcijama;

¹ Pojam „stjecanje” podrazumijeva sudjelovanje u kapitalu pravne osobe radi uspostave ili održavanja trajnih gospodarskih veza.

- (j) „zemaljske usluge” znači pružanje, uz naknadu ili na temelju ugovora, sljedećih usluga u zračnoj luci: zastupanje zračnog prijevoznika, upravljanje i nadzor; prihvat i otprema putnika; prihvat i otprema prtljage; usluge na stajanci; ugostiteljske usluge; prihvat i otprema tereta i pošte; opskrba zrakoplova gorivom, servisiranje i čišćenje zrakoplova; zemaljski prijevoz; te letačke operacije, upravljanje letačkim osobljem i planiranje leta; zemaljske usluge ne uključuju: samostalno obavljanje usluga; poslovi zaštite; linijsko održavanje; popravak i održavanje zrakoplova; ili upravljanje ili rad bitne centralizirane infrastrukture zračne luke, kao što su oprema za odleđivanje, sustavi za distribuciju goriva, sustavi rukovanja prtljagom i fiksni sustavi za prijevoz unutar zračne luke;
- (k) „ulaganje” znači bilo koja imovina koja je izravno ili neizravno u vlasništvu ili pod kontrolom ulagatelja, koja ima značajke ulaganja, uključuje određeno trajanje, vezani kapital ili druge resurse, očekivanje koristi ili dobiti ili preuzimanje rizika; oblici ulaganja mogu biti sljedeći:
- i. poduzeće;
 - ii. udjeli, dionice i drugi oblici vlasničkog sudjelovanja u poduzeću;
 - iii. obveznice, zadužnice i drugi dužnički instrumenti poduzeća;
 - iv. budućnosnice, opcije i druge izvedenice;

- v. koncesije, licencije, odobrenja, dozvole, i slična prava odobrena u skladu s domaćim pravom¹;
- vi. ugovori „ključ u ruke”, građevinski ugovori, ugovori o upravljanju, proizvodnji, koncesiji, ugovori o podjeli prihoda i drugi slični ugovori, uključujući one koji uključuju prisutnost imovine ulagatelja na državnom području stranke;
- vii. prava intelektualnog vlasništva;
- viii. bilo koja druga pokretna ili nepokretna, materijalna ili nematerijalna imovina i povezana vlasnička prava, kao što su zakupi, hipoteke i založna prava;

podrazumijeva se sljedeće:

- i. povrati koji se ulažu tretiraju se kao ulaganje i nijedna izmjena oblika u kojem se imovina ulaže ili ponovno ulaže ne utječe na njezinu kvalifikaciju kao ulaganja sve dok je novi oblik ulaganja ili ponovnog ulaganja i dalje u skladu s definicijom ulaganja;
- ii. ulaganje ne obuhvaća odluku ili presudu u sudskom ili upravnom postupku;

¹ Podrazumijeva se da pitanje ima li koncesija, licencija, odobrenje, dozvola ili sličan instrument obilježja ulaganja ovisi, među ostalim, o čimbenicima kao što su priroda i opseg prava koja nositelj ima prema pravu te stranke.

(l) „ulagatelj stranke” znači fizička ili pravna osoba stranke koja želi utemeljiti, osniva ili je utemeljila poduzeće u skladu s točkom (h);

(m) „pravna osoba stranke” znači¹:

i. za stranku EU:

(A) pravna osoba osnovana ili ustrojena u skladu s pravom Europske unije ili barem jedne od njezinih država članica i koja na području Europske unije obavlja bitne poslovne djelatnosti²; i

(B) brodarska društva osnovana izvan Europske unije koja su pod kontrolom fizičkih osoba iz države članice i čija su plovila registrirana u državi članici i plove pod zastavom države članice;

¹ Podrazumijeva se da se brodarska društva iz ove definicije smatraju pravnim osobama stranke samo u vezi s njihovim djelatnostima koje se odnose na pružanje usluga pomorskog prijevoza.

² U skladu sa svojom obavijesti WTO-u o Ugovoru o osnivanju Europske zajednice (WT/REG39/1), stranka EU smatra da koncept „učinkovite i trajne veze” s gospodarstvom države članice iz članka 54. UFEU-a odgovara pojmu „bitne poslovne djelatnosti”.

ii. za Čile:

- (A) pravna osoba koja je osnovana ili ustrojena u skladu s pravom Čilea i koja obavlja bitne poslovne djelatnosti na državnom području Čilea; i
 - (B) brodarska društva osnovana izvan Čilea pod kontrolom fizičkih osoba iz Čilea, čija su plovila registrirana u Čileu i plove pod njegovom zastavom;
- (n) „operacija” znači postupanje, upravljanje, održavanje, upotreba, uživanje, prodaja ili drugi oblik raspolaganja ulagatelja stranke poduzećem na državnom području druge stranke;
- (o) „povrati” znači svi iznosi koji su ostvareni ili proizlaze iz ulaganja ili ponovnog ulaganja, uključujući dobit, dividende, kapitalne dobitke, tantijeme, kamatu, plaćanja povezana s pravima intelektualnog vlasništva, plaćanja u naravi i sve druge zakonite prihode;
- (p) „prodaja i stavljanje na tržište usluga zračnog prijevoza” znači mogućnost zračnog prijevoznika da slobodno prodaje i stavlja na tržište svoje usluge zračnog prijevoza, uključujući sve aspekte stavljanja na tržište kao što su istraživanje tržišta, oglašavanje i distribucija; te djelatnosti ne uključuju određivanje cijene usluga zračnog prijevoza ni primjenjive uvjete; i
- (q) „usluga” znači svaka usluga u bilo kojem sektoru, osim usluga koje se pružaju u okviru izvršavanja javnih ovlasti;
- (r) „sud” znači prvostupanjski sud osnovan u skladu s člankom 17.34.

ČLANAK 17.3.

Pravo na reguliranje

Stranke potvrđuju pravo na reguliranje na svojem području radi ostvarivanja legitimnih ciljeva politike, kao što su zaštita javnog zdravlja, socijalne usluge, obrazovanje, sigurnost, okoliš, uključujući klimatske promjene, javni moral, socijalnu zaštitu ili zaštitu potrošača, zaštitu privatnosti i podataka ili promicanje i zaštitu kulturne raznolikosti.

ČLANAK 17.4.

Povezanost s drugim poglavljima

1. U slučaju neusklađenosti između ovog poglavlja i poglavlja 25., mjerodavno je poglavlje 25. u mjeri u kojoj postoji nesukladnost.
2. Zahtjev stranke da pružatelj usluge iz druge stranke mora položiti jamstvo ili drugi oblik financijskog osiguranja kao uvjet za prekogranično pružanje usluge na njezinu državnom području ne znači da se ovo poglavlje primjenjuje na takvo prekogranično pružanje te usluge. Ovo se poglavlje primjenjuje na mjere koje je stranka donijela ili zadržala u vezi s jamstvom ili financijskim osiguranjem ako to jamstvo ili financijsko osiguranje čini obuhvaćeno ulaganje.

ČLANAK 17.5.

Uskraćivanje povlastica

Stranka može uskratiti povlastice iz ovog poglavlja ulagatelju druge stranke ili obuhvaćenom ulaganju ako stranka koja uskraćuje povlastice donese ili provodi mjere povezane s održavanjem međunarodnog mira i sigurnosti, uključujući zaštitu ljudskih prava:

- (a) kojima se zabranjuju transakcije s tim ulagateljem ili obuhvaćenim ulaganjem; ili
- (b) koje bi se prekršilo ili zaobišlo ako bi se tom ulagatelju ili obuhvaćenom ulaganju dodijelile povlastice iz ovog poglavlja, uključujući slučajeve u kojima mjere zabranjuju transakcije s osobom koja im je vlasnik ili ih kontrolira.

ČLANAK 17.6.

Pododbor za usluge i ulaganja

Pododbor za usluge i ulaganja („Pododbor”) osnovan je na temelju članka 8.8. stavka 1. Pri rješavanju pitanja povezanih s ulaganjima Pododbor prati i osigurava pravilnu provedbu ovog poglavlja i priloga 17.-A, 17.-B i 17.-C.

ODJELJAK B

LIBERALIZACIJA ULAGANJA I NEDISKRIMINACIJA

ČLANAK 17.7.

Područje primjene

1. Ovaj se odjeljak primjenjuje na mjere koje stranka donosi ili provodi i koje utječu na osnivanje poduzeća ili upravljanje obuhvaćenim ulaganjem u svim gospodarskim djelatnostima ulagatelja iz druge stranke na državnom području prve stranke.
2. Ovaj se odjeljak ne primjenjuje na:
 - (a) audiovizualne usluge;
 - (b) nacionalnu pomorsku kabotažu¹; ili

¹ Ne dovodeći u pitanje opseg djelatnosti koje se mogu smatrati kabotažom na temelju relevantnog nacionalnog zakonodavstva, nacionalna pomorska kabotaža u smislu ovog poglavlja obuhvaća prijevoz putnika ili robe između luke ili točke u Čileu ili državi članici i druge luke ili točke u Čileu ili toj istoj državi članici, uključujući njihove epikontinentalne pojase, kako je predviđeno Konvencijom UN-a o pomorskom pravu, te promet koji počinje i završava u istoj luci ili točki u Čileu ili državi članici.

- (c) domaće i međunarodne usluge zračnog prijevoza ili povezane usluge kojima se podupire zračni prijevoz¹, bilo linijski bilo izvanredni, te usluge koje su izravno povezane s ostvarivanjem prometnih prava, osim sljedećih:
- i. usluge popravaka i održavanja zrakoplova tijekom kojih je zrakoplov povučen iz prometa;
 - ii. prodaja i stavljanje na tržište usluga zračnog prijevoza;
 - iii. usluge računalnog sustava rezervacija („CRS”); i
 - iv. zemaljske usluge.
3. Članci 17.8., 17.9., 17.11., 17.12. i 17.13. ne primjenjuju se na javnu nabavu.
4. Članci 17.8., 17.9., 17.11. i 17.13. ne primjenjuju se na subvencije koje dodjeljuje stranka, uključujući zajmove, jamstva i osiguranja uz potporu vlade.

¹ Podrazumijeva se da usluge zračnog prijevoza ili povezane usluge kojima se podupiru usluge zračnog prijevoza uključuju sljedeće usluge: zračni prijevoz; usluge koje se pružaju upotrebom zrakoplova čija primarna svrha nije prijevoz robe ili putnika, kao što su usluge gašenja požara iz zraka, letačko osposobljavanje, razgledavanje, zaprašivanje, izmjera, kartiranje, fotografiranje, skokovi padobranom, vuča jedrilice, prijevoz trupaca i građevinskog materijala helikopterom te ostale poljoprivredne, industrijske i inspeksijske usluge iz zraka; usluge najma zrakoplova s posadom; te usluge upravljanja zračnom lukom.

ČLANAK 17.8.

Pristup tržištu

U sektorima ili podsektorima u kojima su preuzete obveze u pogledu pristupa tržištu stranka, u pogledu pristupa tržištu putem osnivanja poslovne jedinice ili poslovanja ulagateljâ druge stranke ili poduzeća koja čine obuhvaćeno ulaganje, na razini cijelog državnog područja ni na razini regionalnih podjedinica, ne donosi niti zadržava mjere kojima se:

- (a) ograničava broj poduzeća koja mogu obavljati određenu gospodarsku djelatnost, u obliku brojčanih kvota, monopola, isključivih prava ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba;
- (b) ograničava ukupna vrijednost transakcija ili imovine u obliku brojčanih kvota ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba;
- (c) ograničava ukupan broj poslova ili ukupna količina proizvodnje, izražena u određenim brojčanim jedinicama u obliku kvota ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba¹;
- (d) ograničavaju ili zahtijevaju određene vrste pravnog subjekta ili zajedničkog pothvata putem kojih ulagatelj iz druge stranke može obavljati gospodarsku djelatnost; ili

¹ Točke (a), (b) i (c) ne odnose se na mjere poduzete u svrhu ograničenja proizvodnje nekog poljoprivrednog proizvoda ili proizvoda ribarstva.

- (e) ograničava ukupan broj fizičkih osoba koje se mogu zaposliti u pojedinom sektoru ili koje poduzeće može zaposliti i koje su potrebne za obavljanje gospodarske djelatnosti i su s njome izravno povezane, u obliku brojčanih kvota ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba.

ČLANAK 17.9.

Nacionalni tretman

1. Svaka stranka ulagateljima druge stranke i poduzećima koja čine obuhvaćena ulaganja u pogledu osnivanja osigurava tretman koji nije nepovoljniji od tretmana koji u sličnim situacijama¹ odobrava svojim ulagateljima i njihovim poduzećima.
2. Svaka stranka ulagateljima druge stranke i obuhvaćenim ulaganjima u pogledu poslovanja odobrava tretman koji nije nepovoljniji od tretmana koji u sličnim situacijama² odobrava svojim ulagateljima i njihovim ulaganjima.

¹ Podrazumijeva se da je za utvrđivanje primjenjuje li se postupanje u „sličnim situacijama” potrebna analiza od slučaja do slučaja koja se temelji na činjenicama i ovisi o svim situacijama.

² Podrazumijeva se da je za utvrđivanje primjenjuje li se postupanje u „sličnim situacijama” potrebna analiza od slučaja do slučaja koja se temelji na činjenicama i ovisi o svim situacijama.

3. Tretman koji stranka odobrava u skladu sa stavcima 1. i 2. znači:
- (a) u odnosu na regionalne ili lokalne vlasti Čilea, tretman koji nije manje povoljan od najpovoljnijeg tretmana koji ta razina vlasti u sličnim situacijama odobrava ulagateljima Čilea i njihovim ulaganjima na svojem području;
 - (b) u odnosu na državna tijela države članice ili u državi članici, tretman koji nije manje povoljan od najpovoljnijeg tretmana koji ta državna tijela u sličnim situacijama odobravaju ulagateljima te države članice i njihovim ulaganjima na svojem području¹.

ČLANAK 17.10.

Javna nabava

1. Svaka stranka osigurava da se poduzećima druge stranke s poslovnom jedinicom na njezinu državnom području odobrava tretman koji nije manje povoljan od tretmana koji u sličnim situacijama odobrava svojim poduzećima u pogledu bilo koje mjere povezane s kupnjom robe ili usluga od strane naručitelja za državne potrebe.

¹ Podrazumijeva se da tretman koji odobrava tijelo vlasti države članice ili u njoj uključuje regionalnu i lokalnu razinu vlasti, ako je primjenjivo.

2. Primjena obveze nacionalnog tretmana iz ovog članka i dalje podliježe sigurnosnim i općim iznimkama kako je utvrđeno u članku 28.3.

ČLANAK 17.11.

Tretman najpovlaštenije nacije

1. Svaka stranka ulagateljima druge stranke i poduzećima koja čine obuhvaćeno ulaganje u pogledu osnivanja poslovne jedinice odobrava tretman koji nije manje povoljan od tretmana koji u sličnim situacijama¹ odobrava ulagateljima treće zemlje i njihovim poduzećima.

2. Svaka stranka ulagateljima druge stranke i obuhvaćenim ulaganjima u pogledu poslovanja odobrava tretman koji nije manje povoljan od tretmana koji u sličnim situacijama² odobrava ulagateljima treće zemlje i njihovim ulaganjima.

3. Stavci 1. i 2. ne tumače se kao obveza stranke da na ulagatelje iz druge stranke primijeni pogodnost istog tretmana koji proizlazi iz mjera kojima se predviđa priznavanje standarda, uključujući standarde ili kriterije za odobrenje, izdavanje dozvola ili certificiranje fizičke osobe ili poduzeća za obavljanje gospodarske djelatnosti ili bonitetnih mjera.

¹ Podrazumijeva se da je za utvrđivanje primjenjuje li se postupanje u „istovjetnim situacijama” potrebna analiza od slučaja do slučaja koja se temelji na činjenicama i ovisi o svim situacijama.

² Podrazumijeva se da je za utvrđivanje primjenjuje li se postupanje u „istovjetnim situacijama” potrebna analiza od slučaja do slučaja koja se temelji na činjenicama i ovisi o svim situacijama.

4. Podrazumijeva se da tretman iz stavaka 1. i 2. ne uključuje postupke ili mehanizme za rješavanje ulagačkih sporova i postupke predviđene u drugim međunarodnim ugovorima o ulaganjima i drugim sporazumima o trgovini. Materijalne odredbe iz drugih ugovora o međunarodnim ulaganjima ili sporazuma o trgovini ne čine same po sebi „tretman” iz stavaka 1. i 2. i stoga ne mogu dovesti do kršenja ovog članka ako ne postoje mjere koje stranka donosi ili provodi. Mjere stranke koje se primjenjuju u skladu s takvim materijalnim odredbama mogu činiti „tretman” na temelju ovog članka i stoga dovesti do kršenja ovog članka.

ČLANAK 17.12.

Zahtjevi u pogledu rezultata

1. Stranka ne smije, u vezi s poslovnim nastanom bilo kojeg poduzeća ili poslovanjem bilo kojeg ulaganja stranke ili treće zemlje na svojem državnom području, uvoditi ili provoditi bilo koji zahtjev niti izvršavati bilo koju obvezu ili preuzetu odgovornost u odnosu:

- (a) na izvoz određene količine ili postotka robe ili usluga;
- (b) na postizanje određene razine ili postotka domaćeg sadržaja;
- (c) na kupnju, uporabu ili dodjelu povlastice robi koja je proizvedena ili uslugama koje su pružene na njezinu državnom području ili kupnju robe ili usluga od fizičkih osoba ili poduzeća na njezinu državnom području;

- (d) na bilo kakvo povezivanje obujma ili vrijednosti uvoza s obujmom ili vrijednošću izvoza ili s iznosom deviznih priljeva povezanih s tim poduzećem;
- (e) na ograničavanje na svojem državnom području prodaje robe ili usluga koje to poduzeće proizvodi ili pruža tako da se ta prodaja na bilo koji način povezuje s obujmom ili vrijednošću njezina izvoza ili deviznih priljeva;
- (f) na prijenos tehnologije, proizvodnog postupka ili drugog zaštićenog znanja na fizičku osobu ili poduzeće na njezinu državnom području;
- (g) na ekskluzivno isporučivanje, s državnog područja stranke, robe koju proizvede ili usluga koje pruži određenom regionalnom ili svjetskom tržištu;
- (h) na lociranje sjedišta tog ulagatelja za određenu regiju svijeta koja je šira od područja stranke ili svjetskog tržišta na njezinu državnom području;
- (i) na zapošljavanje određenog broja ili postotka njezinih državljana;
- (j) na ograničenje izvoza ili prodaje za izvoz; ili

(k) u pogledu ugovora o licencijski koji su na snazi u trenutku uvođenja ili izvršenja zahtjeva, obveze ili preuzete odgovornosti, ili budućih ugovora o licencijski¹ koji su dobrovoljno sklopljeni između ulagatelja i fizičke ili pravne osobe ili drugog subjekta na njezinu državnom području, pod uvjetom da je zahtjev određen ili izvršen, ili su obveza ili preuzeta odgovornost izvršene tako da se na taj ugovor o licencijski izravno utječe izvršenjem izvansudske javne ovlasti stranke za donošenje:

- i. određene stope ili iznosa tantijema ispod određene razine na temelju ugovora o licencijski; ili
- ii. zadanog trajanja ugovora o licencijski.

2. Podrazumijeva se da se točka (k) stavka 1. ne primjenjuje na ugovore o licencijski sklopljene između ulagatelja i stranke.

3. Stranka ne uvjetuje davanje prednosti ili nastavak davanja prednosti, u vezi s osnivanjem poslovne jedinice ili poslovanjem poduzeća na svojem državnom području, području stranke ili treće zemlje, zadovoljenjem bilo kojeg od sljedećih zahtjeva:

(a) postizanja određene razine ili postotka domaćeg sadržaja;

¹ Ugovor o licencijski iz ovog stavka znači ugovor koji se odnosi na licenciranje tehnologije, proizvodnog postupka ili drugog zaštićenog znanja.

- (b) kupnje, korištenja ili dodjele povlastice robi koja je proizvedena ili uslugama koje su pružene na njezinu državnom području ili kupnju robe ili usluga od fizičkih osoba ili poduzeća na njezinu državnom području;
- (c) bilo kakvog povezivanja obujma ili vrijednosti uvoza s obujmom ili vrijednošću izvoza ili s iznosom deviznih priljeva povezanih s tim poduzećem;
- (d) ograničavanja na svojem državnom području prodaje robe ili usluga koje to poduzeće proizvodi ili pruža tako da se ta prodaja na bilo koji način povezuje s obujmom ili vrijednošću njezina izvoza ili deviznih priljeva; ili
- (e) ograničenja izvoza ili prodaje za izvoz.

4. Stavak 3. ne tumači se kao da stranku sprečava da uvjetuje davanje prednosti ili nastavak davanja prednosti, u vezi s osnivanjem poslovne jedinice ili poslovanjem poduzeća ulagatelja stranke ili treće zemlje na svojem državnom području, zadovoljenjem zahtjeva u pogledu smještanja proizvodnje, pružanja usluge, osposobljavanja ili zapošljavanja radnika, izgradnje ili proširenja određenih objekata ili istraživanja i razvoja na njezinu području.

5. Stavak 1. točke (f) i (k) ne primjenjuju se:

- (a) ako stranka odobri upotrebu prava intelektualnog vlasništva u skladu s člankom 31. ili 31.a Sporazuma o TRIPS-u ili donese ili provodi mjere kojima se zahtijeva otkrivanje podataka ili zaštićenih informacija koje su obuhvaćene područjem primjene ili su u skladu s člankom 39. stavkom 3. Sporazuma o TRIPS-u; ili
- (b) ako je zahtjev uveden ili obvezu ili preuzetu odgovornost izvršava sud, upravni sud ili tijelo nadležno za tržišno natjecanje kako bi se ispravila praksa za koju je nakon sudskog ili upravnog postupka utvrđeno da čini kršenje prava tržišnog natjecanja stranke.

6. Stavak 1. točke (a), (b) i (c) i stavak 3. točke (a) i (b) ne primjenjuju se na kvalifikacijske zahtjeve za robu ili usluge koji se odnose na sudjelovanje u programima promicanja izvoza i strane pomoći.

7. Stavak 3. točke (a) i (b) ne primjenjuju se na zahtjeve koje stranka uvoznica uvede u pogledu sadržaja robe koji je potreban da bi roba mogla ispuniti uvjete za primjenu povlaštenih carina ili kvota.

8. Podrazumijeva se da se ovaj članak ne tumači kao da se od stranke zahtijeva da dopusti pružanje određene usluge na prekograničnoj osnovi ako ta stranka donese ili provodi ograničenja ili zabrane takvog pružanja usluga koji su u skladu s rezervama, uvjetima ili kvalifikacijama utvrđenima za određeni sektor, podsektor ili djelatnost iz priloga 17.-A, 17.-B i 17.-C.

9. Ovim se člankom ne dovode u pitanje preuzete odgovornosti stranke na temelju Sporazuma o WTO-u.

ČLANAK 17.13.

Viša uprava i upravni odbori

Stranka ne zahtijeva da poduzeće te stranke koje čini obuhvaćeno ulaganje imenuje fizičke osobe određenog državljanstva kao članove upravnih odbora ili na više rukovodeće položaje, kao što su rukovoditelji ili direktori.

ČLANAK 17.14.

Nesukladne mjere

1. Članci 17.9., 17.11., 17.12. i 17.13. ne primjenjuju se na sljedeće:
 - (a) bilo koju postojeću nesukladnu mjeru stranke koju provodi:
 - i. za stranku EU:
 - (A) Europska unija, kako je utvrđeno u Dodatku 17.-A-1.;
 - (B) središnje vlasti države članice, kako je utvrđeno u Dodatku 17.-A-1.;
 - (C) regionalne vlasti države članice, kako je utvrđeno u Dodatku 17.-A-1.; ili
 - (D) lokalne vlasti; i
 - ii. za Čile:
 - (A) središnje vlasti, kako je utvrđeno u Dodatku 17.-A-2.;

(B) regionalne vlasti, kako je utvrđeno u Dodatku 17.-A-2.; ili

(C) lokalne vlasti;

(b) nastavak primjene ili žurnu obnovu nesukladnih mjera iz točke (a); ili

(c) izmjenu bilo koje nesukladne mjere iz točke (a) ovog stavka u mjeri u kojoj se izmjenom ne smanjuje sukladnost mjere, kakva je postojala neposredno prije izmjene, s člancima 17.9., 17.11., 17.12. ili 17.13.

2. Članci 17.9., 17.11., 17.12. i 17.13. ne primjenjuju se na mjere stranke u pogledu sektora, podsektora ili djelatnosti, kako je utvrđeno u njezinu rasporedu iz Priloga 17.-B.

3. Stranka ne smije na temelju mjera donesenih nakon datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma i obuhvaćenih njezinom rezervom navedenom u Prilogu 17.-B. od ulagatelja druge stranke zbog njegova državljanstva zahtijevati da proda ili na drugi način ustupi obuhvaćeno ulaganje koje postoji u trenutku kad ta mjera stupi na snagu.

4. Članak 17.8. ne primjenjuje se ni na jednu mjeru stranke koja je u skladu s obvezama iz Priloga 17.-C.

5. Članci 17.9. i 17.11. ne primjenjuju se ni na jednu mjeru stranke koja čini iznimku ili odstupanje od članaka 3. i 4. Sporazuma o TRIPS-u, kako je izričito predviđeno u člancima od 3. do 5. tog Sporazuma.

6. Podrazumijeva se da se članci 17.9. i 17.11. ne tumače kao da se stranku sprečava da propiše zahtjeve u pogledu informacija, među ostalim u statističke svrhe, u vezi s osnivanjem poslovne jedinice ili poslovanjem ulagatelja druge stranke ili obuhvaćenih ulaganja, pod uvjetom da se time ne izbjegavaju obveze te stranke na temelju tih članaka.

ODJELJAK C

ZAŠTITA ULAGANJA

Članak 17.15

Područje primjene

Ovaj se odjeljak primjenjuje na mjere koje stranka donosi ili provodi i koje utječu:

(a) na obuhvaćena ulaganja; i

(b) na ulagatelje stranke kad je riječ o poslovanju obuhvaćenim ulaganjem.

ČLANAK 17.16.

Ulagačke i regulatorne mjere

1. Članak 17.3. primjenjuje se na ovaj odjeljak u skladu s ovim člankom.
2. Ovaj odjeljak ne tumači se kao obveza stranke da ne mijenja svoj pravni i regulatorni okvir, među ostalim na način koji može negativno utjecati na operacije obuhvaćenih ulaganja ili na očekivanja ulagatelja povezana s dobiti.
3. Podrazumijeva se da sama činjenica da stranka nije izdala, obnovila ili zadržala subvenciju ili bespovratna sredstva ili ih je izmijenila ili smanjila ne čini povredu obveza iz ovog odjeljka, čak i ako dovodi do gubitka ili štete za obuhvaćeno ulaganje:
 - (a) kad u skladu s pravom ili na temelju ugovora ne postoji obveza izdavanja, produljenja ili zadržavanja te subvencije ili bespovratnih sredstava; ili
 - (b) u skladu s bilo kojim uvjetima povezanim s izdavanjem, produljenjem, izmjenom, smanjenjem ili zadržavanjem te subvencije ili bespovratnih sredstava.

4. Podrazumijeva se da se ništa u ovom odjeljku ne smije tumačiti kao da sprečava stranku da prekine isplatu subvencije¹ ili da traži njezinu nadoknadu ako je tu radnju naložilo jedno od njezinih nadležnih tijela² ili kao da se od te stranke zahtijeva da ulagatelju za to isplati naknadu.

ČLANAK 17.17.

Tretman ulagatelja i obuhvaćenih ulaganja

1. Svaka stranka na svojem državnom području obuhvaćenim ulaganjima i ulagateljima druge stranke u pogledu njihovih obuhvaćenih ulaganja osigurava pošteno i pravično postupanje i potpunu zaštitu i sigurnost u skladu sa stavcima od 2. do 6.

¹ U slučaju stranke EU-a pojam „subvencija” uključuje „državnu potporu” kako je definirana u pravu Europske unije.

² U slučaju stranke EU-a nadležna tijela koja imaju pravo naložiti mjere navedene u ovom stavku jesu Europska komisija ili sud države članice pri primjeni prava Europske unije o državnim potporama.

2. Stranka krši obvezu poštenog i pravičnog tretmana iz stavka 1. ako mjera ili niz mjera čini¹:
- (a) uskraćivanje pravne zaštite u kaznenim, građanskim ili upravnim postupcima;
 - (b) temeljno kršenje pravičnog postupka u sudskim i upravnim postupcima;
 - (c) očitu proizvoljnost;

¹ Podrazumijeva se da sud, pri utvrđivanju čini li mjera ili niz mjera povredu poštenog i pravičnog postupanja, uzima u obzir, među ostalim, sljedeće:

- i. u vezi s točkama (a) i (b), uključuje li mjera ili niz mjera tešku povredu dužnosti koja čini povredu ispravnosti sudskog postupka; činjenica da je osporavanje sporne mjere od strane ulagatelja u domaćem postupku odbijeno ili odbačeno ili na drugi način nije uspjelo sama po sebi ne predstavlja uskraćivanje pravne zaštite kako je navedeno u točki (a);
- ii. u vezi s točkama (c) i (d), jesu li mjera ili niz mjera očigledno neutemeljeni u smislu razloga i činjenica ili su očigledno utemeljeni na nezakonitim razlozima kao što su predrasude ili pristranost; nezakonitost ili nedosljedna ili upitna primjena politike ili postupka sama po sebi ne predstavlja očitu proizvoljnost iz točke (c), dok potpuno i neopravdano odbacivanje zakona ili propisa ili mjere bez razloga ili postupanje koje je posebno usmjereno na ulagatelja ili njegovo obuhvaćeno ulaganje u svrhu nanošenja štete vjerojatno predstavlja očitu proizvoljnost ili diskriminaciju iz točaka (c) i (d);
- iii. kad je riječ o točki (e), je li stranka djelovala *ultra vires*, jesu li se ponovile i nastavile epizode navodnog uznemiravanja ili prisile.

(d) ciljanu diskriminaciju na očigledno nepravednoj osnovi kao što su spol, rasa ili vjera; ili

(e) zlostavljanje ulagatelja, kao što je prisila, prinuda, uznemiravanje.

3. Pri utvrđivanju kršenja iz stavka 2. sud može uzeti u obzir konkretne i nedvosmislene izjave stranke prema ulagatelju na koje se ulagatelj razumno oslonio pri odlučivanju o poduzimanju ili provođenju obuhvaćenog ulaganja, ali koje je stranka naknadno prekršila.

4. Potpuna zaštita i sigurnost odnosi se na obveze stranke u pogledu fizičke sigurnosti ulagatelja i obuhvaćenih ulaganja¹.

5. Podrazumijeva se da povreda druge obveze ovog Sporazuma ili bilo kojeg drugog međunarodnog sporazuma ne čini povredu ovog članka.

6. Činjenica da se mjerom krši pravo stranke nije sama po sebi dokaz kršenja ovog članka. Kako bi utvrdio krši li se mjerom ovaj članak, sud mora razmotriti je li stranka postupala protivno stavcima od 1. do 4.

¹ Podrazumijeva se da se potpuna zaštita i sigurnost odnose na obveze stranke da djeluje u mjeri u kojoj je to opravdano potrebno za zaštitu fizičke sigurnosti ulagatelja i obuhvaćenih ulaganja.

ČLANAK 17.18.

Postupanje u slučaju sukoba

1. Ulagateljima stranke čija su obuhvaćena ulaganja pretrpjela gubitke zbog rata ili drugog oružanog sukoba, revolucije ili drugih građanskih sukoba ili nacionalnog izvanrednog stanja¹ na državnom području druge stranke ta stranka odobrava tretman koji nije manje povoljan od tretmana koji je odobrila svojim ulagateljima ili ulagateljima bilo koje treće zemlje u pogledu povrata, odštete, naknade ili drugog oblika nagodbe.
2. Ne dovodeći u pitanje stavak 1., ulagateljima stranke koji u bilo kojoj situaciji iz tog stavka pretrpe gubitke na državnom području druge stranke ta druga stranka osigurava brz, odgovarajući i djelotvoran povrat ili nadoknadu ako su gubici nastali zbog:
 - (a) potpune ili djelomične rekvizicije njihova obuhvaćenog ulaganja koju su izvršile oružane snage ili tijela druge stranke; ili
 - (b) potpunog ili djelomičnog uništenja njihova obuhvaćenog ulaganja od strane oružanih snaga ili nadležnih tijela druge stranke koje u danim okolnostima nije bilo potrebno.
3. Iznos naknade iz stavka 2. ovog članka određuje se u skladu s člankom 17.19. stavkom 2. od datuma rekvizicije ili uništenja do datuma stvarne isplate.

¹ Podrazumijeva se da proglašenje izvanrednog stanja na nacionalnoj razini samo po sebi ne čini kršenje te odredbe.

ČLANAK 17.19.

Izvlaštenje¹

1. Stranka ne smije nacionalizirati ili izvlastiti obuhvaćeno ulaganje, izravno ili neizravno, mjerama koje imaju učinak jednak nacionalizaciji ili izvlaštenju („izvlaštenje”) osim ako postupi:

- (a) u javnom interesu;
- (b) na nediskriminirajući način;
- (c) tako da je platila pravodobnu, primjerenu i učinkovitu naknadu; i
- (d) u skladu s načelom zakonitog postupanja.

2. Naknada iz točke (c) stavka 1.:

- (a) plaća se bez odgode;
- (b) ekvivalentna je poštenoj tržišnoj vrijednosti izvlaštenog ulaganja u trenutku neposredno prije izvlaštenja („datum izvlaštenja”) ili prije nego što je predstojeće izvlaštenje postalo poznato, ovisno o tome što nastupi ranije;

¹ Podrazumijeva se da se ovaj članak tumači u skladu s Prilogom 17.-D.

- (c) u potpunosti je ostvariva i slobodno prenosiva u bilo kojoj slobodno konvertibilnoj valuti; i
- (d) uključuje kamate po uobičajenoj komercijalnoj stopi od datuma izvlaštenja do datuma plaćanja.

3. Predmetni ulagatelj ima pravo, u skladu sa zakonom stranke koja izvršava izvlaštenje, da sudsko ili drugo neovisno tijelo te stranke žurno preispita njegov predmet i vrednovanje njegova ulaganja u skladu s načelima utvrđenima u ovom članku.

4. Ovaj se članak ne primjenjuje na izdavanje obveznih licencija odobrenih u pogledu prava intelektualnog vlasništva ili na opoziv, ograničenje ili stvaranje takvih prava u mjeri u kojoj je takvo izdavanje, opoziv, ograničenje ili stvaranje u skladu sa Sporazumom o TRIPS-u¹.

ČLANAK 17.20.

Prijenosi²

1. Svaka stranka dopušta da se svi prijenosi koji se odnose na obuhvaćeno ulaganje obavljaju u slobodno konvertibilnoj valuti slobodno i bez odgode i po tržišnom tečaju vrijedećem na dan prijenosa. Ti prijenosi uključuju:

- (a) ulaganje kapitala;

¹ Podrazumijeva se da opoziv prava intelektualnog vlasništva iz ovog stavka uključuje ukidanje ili poništavanje takvih prava, a ograničenje prava intelektualnog vlasništva uključuje i iznimke od takvih prava.

² Podrazumijeva se da ovaj članak podliježe Prilogu 17.-E.

- (b) prihode, dividende, kapitalne dobitke i druge povrate ulaganja, prihode od prodaje cijelog ili dijela ulaganja ili od djelomične ili potpune likvidacije obuhvaćenog ulaganja;
- (c) kamate, licencijske naknade, naknade za upravljanje, tehničku pomoć i druge pristojbe;
- (d) plaćanja izvršena u okviru ugovora koji je sklopio ulagatelj druge stranke ili njegovo obuhvaćeno ulaganje, uključujući plaćanja izvršena na temelju ugovora o zajmu;
- (e) prihode i druge naknade osoblja zaposlenog iz inozemstva na poslovima povezanim s obuhvaćenim ulaganjem;
- (f) plaćanja izvršena u skladu s člankom 17.18. i člankom 17.19.; i
- (g) plaćanja koja proizlaze iz primjene odjeljka D.

2. Stranka od svojih ulagatelja ne smije zahtijevati da prenesu, ili ih kažnjavati što nisu prenijeli, prihod, primitke, dobit ili druge iznose dobivene od obuhvaćenih ulaganja na državnom području druge stranke ili iznose koji se mogu pripisati takvom ulaganju.

ČLANAK 17.21.

Subrogacija

Ako stranka ili agencija koju je ta stranka imenovala izvrši plaćanje ulagatelju te stranke na temelju jamstva, ugovora o osiguranju ili drugog oblika odštete koji je sklopila u pogledu obuhvaćenog ulaganja, druga stranka na čijem je državnom području izvršeno obuhvaćeno ulaganje priznaje subrogaciju ili prijenos svih prava koja bi ulagatelj imao na temelju ovog poglavlja u odnosu na obuhvaćeno ulaganje, ali za subrogaciju, a ulagatelj ne ostvaruje ta prava u mjeri subrogacije.

ČLANAK 17.22.

Raskid Sporazuma

1. Ako se ovaj Sporazum raskine u skladu s člankom 41.14., ovaj odjeljak i odjeljak D nastavljaju proizvoditi učinke tijekom dodatnog razdoblja od pet godina od datuma raskida u odnosu na ulaganja izvršena prije datuma takvog raskida.
2. Razdoblje iz stavka 1. produljuje se jednom za dodatnih pet godina ako na snazi nije nijedan drugi bilateralni sporazum o zaštiti ulaganja između stranaka.

3. Ovaj se članak ne primjenjuje u slučaju prestanka privremene primjene ovog Sporazuma i ako ovaj Sporazum ne stupi na snagu.

ČLANAK 17.23.

Odnos s drugim sporazumima

1. Stupanjem na snagu ovog Sporazuma sporazumi između država članica i Čilea navedeni u Prilogu 17.-F, uključujući prava i obveze koji iz njih proizlaze, prestaju proizvoditi učinke te ih zamjenjuje ovaj dio Sporazuma.

2. U slučaju privremene primjene odjeljaka C i D ovog poglavlja u skladu s člankom 41.5. stavkom 2., primjena sporazuma navedenih u Prilogu 17.-F, uključujući prava i obveze koji iz njih proizlaze, obustavlja se od datuma od kojeg stranke privremeno primjenjuju odjeljke C i D ovog poglavlja u skladu s člankom 41.5. Ako se ovaj Sporazum prestane privremeno primjenjivati i ne stupi na snagu, ta obustava prestaje i sporazumi navedeni u Prilogu 17.-F nastavljaju proizvoditi učinke.

3. Neovisno o stavcima 1. i 2., tužba se može podnijeti na temelju sporazuma iz Priloga 17.-F, skladu s pravilima i postupcima utvrđenima u sporazumu pod uvjetom da:

- (a) tužba proizlazi iz navodnog kršenja tog sporazuma do kojeg je došlo prije dana obustave primjene tog sporazuma u skladu sa stavkom 2. ili, ako primjena sporazuma nije obustavljena u skladu sa stavkom 2., prije dana stupanja ovog Sporazuma na snagu; i
- (b) nije prošlo više od tri godine od datuma obustave primjene tog sporazuma u skladu sa stavkom 2. ili, ako primjena tog sporazuma nije obustavljena u skladu sa stavkom 2., od datuma stupanja ovog Sporazuma na snagu do datuma podnošenja tužbe.

4. Neovisno o stavcima 1. i 2., ako se više ne primjenjuju odjeljci C i D ovog poglavlja i ovaj Sporazum ne stupi na snagu, može se podnijeti tužba na temelju ovog Sporazuma u skladu s pravilima i postupcima utvrđenima u ovom Sporazumu pod uvjetom da:

- (a) tužba proizlazi iz navodnog kršenja ovog Sporazuma do kojeg je došlo za vrijeme privremene primjene odjeljaka C i D ovog poglavlja; i
- (b) nije prošlo više od tri godine od dana prestanka privremene primjene do dana podnošenja tužbe.

5. Za potrebe ovog članka ne primjenjuje se definicija „stupanja na snagu ovog Sporazuma” iz članka 41.5.

ČLANAK 17.24.

Odgovorno poslovno ponašanje

1. Ne dovodeći u pitanje poglavlje 33., svaka stranka potiče obuhvaćena ulaganja da u svoje unutarnje politike uključe međunarodno priznata načela i smjernice društveno odgovornog poslovanja ili odgovornog poslovnog ponašanja, kao što su Smjernice OECD-a za multinacionalna poduzeća, Tripartitna deklaracija Međunarodne organizacije rada o načelima koja se odnose na multinacionalna poduzeća i socijalnu politiku te Vodeća načela UN-a o poslovanju i ljudskim pravima.
2. Stranke ponovno potvrđuju važnost toga da ulagatelji provode postupak dubinske analize kako bi utvrdili, spriječili, ublažili i uzeli u obzir okolišne i socijalne rizike i učinke svojih ulaganja.

ODJELJAK D

RJEŠAVANJE ULAGAČKIH SPOROVA I SUSTAV SUDOVA ZA ULAGANJA

PODODJELJAK 1.

PODRUČJE PRIMJENE I DEFINICIJE

Članak 17.25.

Područje primjene i definicije

1. Ovaj se odjeljak primjenjuje na spor između tužitelja jedne stranke s jedne strane i druge stranke s druge strane, koji proizlazi iz navodnog kršenja na temelju članka 17.9. stavka 2. ili članka 17.11. stavka 2. ili odjeljka C, kojim se navodno uzrokuje gubitak ili šteta tužitelju ili njegovu poduzeću s lokalnom poslovnom jedinicom.
2. Ovaj se odjeljak primjenjuje i na protutužbe u skladu s člankom 17.31.
3. O potraživanju u pogledu restrukturiranja duga stranke odlučuje se u skladu s Prilogom 17.-G.

4. Za potrebe ovog odjeljka:

- (a) „tužitelj” znači ulagatelj stranke koji je stranka u ulagačkom sporu s drugom strankom i koji želi podnijeti ili je podnio tužbu u skladu s ovim odjeljkom:
- i. u svoje ime; ili
 - ii. u ime poduzeća s lokalnom poslovnom jedinicom koje je u njegovu vlasništvu ili pod njegovom kontrolom; poduzeće s lokalnom poslovnom jedinicom smatra se državljaninom druge države ugovornice za potrebe članka 25. stavka 2. točke (b) Konvencije o rješavanju ulagačkih sporova između država i državljana drugih država od 18. ožujka 1965. (Konvencija ICSID-a);
- (b) „stranke u sporu” znači tužitelj i tuženik;
- (c) „Pravila o dodatnim mogućnostima ICSID-a” znači Pravila kojima se uređuju dodatne mogućnosti za vođenje postupaka tajništva Međunarodnog centra za rješavanje ulagačkih sporova;
- (d) „Konvencija ICSID-a” znači Konvencija o rješavanju ulagačkih sporova između država i državljana drugih država sastavljena u Washingtonu 18. ožujka 1965.;
- (e) „poduzeće s lokalnom poslovnom jedinicom” znači pravna osoba s poslovnom jedinicom na državnom području stranke koja je u vlasništvu ili pod kontrolom ulagatelja iz druge stranke¹;

¹ Pravna je osoba: i. u vlasništvu osobe druge stranke ako je više od 50 % vlasničkog udjela u njoj u stvarnom vlasništvu osobe te stranke; ii. pod kontrolom osobe druge stranke ako ta osoba ima ovlast imenovati većinu njezinih direktora ili na drugi način zakonski usmjeravati njezine radnje.

- (f) „Konvencija iz New Yorka” znači Konvencija Ujedinjenih naroda o priznanju i izvršenju inozemnih arbitražnih odluka sastavljena u New Yorku 10. lipnja 1958.;
- (g) „stranka koja nije stranka u sporu” znači Čile ako je tuženik stranka EU; ili stranka EU, ako je Čile tuženik;
- (h) „postupak”, osim ako je drukčije navedeno, znači postupak pred sudom ili žalbenim sudom u skladu s ovim odjeljkom;
- (i) „tuženik” znači Čile ili, u slučaju stranke EU-a, sama Europska unija ili predmetna država članica kako je utvrđeno u skladu s člankom 17.28.;
- (j) „financiranje sredstvima treće strane” znači svako financiranje koje stranci u sporu osoba koja nije stranka u sporu osigurava za financiranje dijela ili svih troškova postupka u zamjenu za naknadu koja ovisi o ishodu spora ili u obliku donacije ili bespovratnih sredstava¹;
- (k) „Arbitražna pravila UNCITRAL-a” znači arbitražna pravila Komisije Ujedinjenih naroda za međunarodno trgovačko pravo; i
- (l) „pravila UNCITRAL-a o transparentnosti” znači pravila UNCITRAL-a o transparentnosti za arbitražu između ulagatelja i države na temelju ugovora.

¹ Podrazumijeva se da se takvo financiranje može pružiti izravno ili neizravno stranci u sporu, njezinu pridruženom subjektu ili predstavniku.

PODODJELJAK 2.

ALTERNATIVNO RJEŠAVANJE SPOROVA I SAVJETOVANJE

ČLANAK 17.26.

Posredovanje

1. Stranke u sporu mogu u bilo kojem trenutku dogovorno odlučiti pokrenuti postupak posredovanja.
2. Pokretanje postupka posredovanja dobrovoljno je i njime se ne dovodi u pitanje pravni položaj bilo koje stranke u sporu.
3. Postupci posredovanja uređeni su pravilima utvrđenima u Prilogu 17.-H i, ako su dostupna, pravilima o posredovanju koja je donio Pododbor¹. Pododbor ulaže sve napore kako bi osigurao da se pravila o posredovanju donesu najkasnije prvog dana privremene primjene ili stupanja na snagu ovog Sporazuma, ovisno o slučaju, a u svakom slučaju najkasnije dvije godine nakon tog datuma.
4. Na dan stupanja na snagu ovog Sporazuma Pododbor utvrđuje popis šest osoba visokih moralnih standarda i priznatih kompetencija u području prava, trgovine, industrije ili financija, na koje se može osloniti da donose neovisnu prosudbu i koje su voljne i sposobne djelovati kao posrednici.

¹ Stranke u sporu mogu sporazumno izmijeniti svaki rok iz Priloga 17.-H.

5. Stranke u sporu sporazumno imenuju posrednika. Stranke u sporu mogu zajednički zatražiti od predsjednika suda da imenuje posrednika s popisa utvrđenog u skladu s ovim člankom ili, ako taj popis ne postoji, od pojedinaca koje je predložila bilo koja od stranaka. Posrednici se *mutatis mutandis* pridržavaju Priloga 17.-I.

6. Nakon što se stranke u sporu sporazumno odluče pokrenuti postupak posredovanja, rokovi utvrđeni u članku 17.27. stavku 5., članku 17.27. stavku 8., članku 17.54. stavku 10. i članku 17.55. stavku 5. obustavljaju se od datuma na koji bilo koja stranka u sporu odluči prekinuti posredovanje slanjem pisane obavijesti posredniku i drugoj stranci u sporu. Na zahtjev objiju stranaka u sporu sud ili žalbeni sud obustavlja postupak.

ČLANAK 17.27.

Savjetovanja i sporazumno rješavanje sporova

1. Spor se može i trebao bi se u najvećoj mogućoj mjeri riješiti sporazumno putem pregovora, službi za posredovanje ili medijaciju, ako je moguće, prije podnošenja zahtjeva za savjetovanje u skladu s ovim člankom. Takva se nagodba može dogovoriti u bilo kojem trenutku, među ostalim nakon pokretanja postupka.

2. Stranke u sporu obavješćuju se o sporazumnom rješenju u skladu sa stavkom 1. u roku od 15 dana od postizanja dogovora o sporazumnom rješenju. Svaka stranka u sporu postupa u skladu sa svim sporazumnim rješenjima postignutim u skladu s ovim člankom ili člankom 17.26. Pododbor nadzire provedbu takvog sporazumnog rješenja, a stranka sporazumnog rješenja redovito izvješćuje Pododbor o provedbi takvog rješenja.

3. Ako se spor ne može riješiti kako je predviđeno u stavku 1. ovog članka, tužitelj iz stranke koji tvrdi da su prekršene odredbe iz članka 17.25. stavka 1. i koji nastoji podnijeti tužbu podnosi zahtjev za savjetovanje drugoj stranci.

4. Zahtjev sadržava sljedeće podatke:

- (a) ime i adresu tužitelja i, ako se taj zahtjev podnosi u ime poduzeća s lokalnom poslovnom jedinicom, ime, adresu i mjesto osnivanja poduzeća s lokalnom poslovnom jedinicom;
- (b) opis ulaganja te njegova vlasništva i kontrole;
- (c) odredbe iz članka 17.25. stavka 1. koje su navodno prekršene;
- (d) pravnu i činjeničnu osnovu za tužbu, uključujući mjeru za koju se tvrdi da nije u skladu s odredbama iz članka 17.25. stavka 1.;

- (e) traženu mjeru i procijenjeni iznos tražene odštete; i
 - (f) informacije o krajnjem stvarnom vlasniku i korporativnoj strukturi tužitelja i dokaze o tome da je tužitelj ulagatelj druge stranke i da je vlasnik ili kontrolira ulaganje i, ako djeluje u ime poduzeća s lokalnom poslovnom jedinicom, da je vlasnik poduzeća s lokalnom poslovnom jedinicom ili da ga kontrolira.
5. Osim ako stranke u sporu dogovore dulje razdoblje, savjetovanje počinje u roku od 60 dana od datuma podnošenja zahtjeva za savjetovanje.
6. Ako se stranke u sporu ne dogovore drukčije, savjetovanje se provodi u sljedećim mjestima:
- (a) Santiagu, ako se savjetovanje odnosi na navodno kršenje Čilea;
 - (b) Bruxellesu, ako se savjetovanje odnosi na navodno kršenje Europske unije; ili
 - (c) glavnom gradu predmetne države članice, ako se savjetovanja odnose isključivo na navodnu povredu te države članice.
7. Stranke u sporu mogu se, prema potrebi, dogovoriti o održavanju savjetovanja putem videokonferencije ili na drugi način.

8. Zahtjev za savjetovanje mora se podnijeti:
- (a) u roku od tri godine od datuma na koji je tužitelj ili, ako tužitelj djeluje u ime poduzeća s lokalnom poslovnom jedinicom, datuma na koji je poduzeće s lokalnom poslovnom jedinicom prvi put saznalo ili je trebalo prvi put saznati za mjeru za koju se tvrdi da nije u skladu s odredbama iz članka 17.25. stavka 1. i za gubitak ili štetu koji su navodno time nastali; ili
 - (b) u roku od dvije godine od datuma na koji tužitelj ili, ako tužitelj djeluje u ime poduzeća s lokalnom poslovnom jedinicom, datuma na koji poduzeće s lokalnom poslovnom jedinicom povuče tužbe ili postupke pred domaćim sudom u skladu s pravom stranke; i, u svakom slučaju, najkasnije pet godina nakon datuma na koji je tužitelj ili, ako tužitelj djeluje u ime poduzeća s lokalnom poslovnom jedinicom, datuma na koji je poduzeće s lokalnom poslovnom jedinicom prvi put saznalo ili je trebalo prvi put saznati za mjeru za koju se tvrdi da nije u skladu s odredbama iz članka 17.25. stavka 1. i za gubitak ili štetu koji su navodno time nastali.
9. Ako tužitelj nije podnio tužbu u skladu s člankom 17.30. u roku od 18 mjeseci od podnošenja zahtjeva za savjetovanje, smatra se da je ulagatelj povukao svoj zahtjev za savjetovanje i, ako je primjenjivo, obavijest kojom traži utvrđivanje tuženika u skladu s člankom 17.28. te ne može podnijeti tužbu u skladu s ovim odjeljkom u pogledu istog navodnog kršenja. Stranke u sporu uključene u savjetovanje mogu to razdoblje sporazumno produžiti.

10. Kontinuirano kršenje ne može obnoviti ili prekinuti razdoblja iz stavka 8.

11. Ako se zahtjev za savjetovanje odnosi na navodno kršenje Sporazuma od strane stranke EU-a, šalje se Europskoj uniji. Ako se utvrdi da je država članica navodno prekršila Sporazum, zahtjev za savjetovanje šalje se i predmetnoj državi članici.

PODODJELJAK 3.

PODNOŠENJE TUŽBE I PREDUVJETI

Članak 17.28.

Zahtjev za utvrđivanje tuženika

1. Ako se spor ne može riješiti u roku od 90 dana od podnošenja zahtjeva za savjetovanje, ako se zahtjev odnosi na navodno kršenje Sporazuma koje je počinila stranka EU i tužitelj namjerava pokrenuti postupak u skladu s člankom 17.30., tužitelj Europskoj uniji dostavlja obavijest kojom traži utvrđivanje tuženika.

2. U obavijesti se navode mjere u odnosu na koje tužitelj namjerava pokrenuti postupak. Ako je navedena mjera države članice, takva se obavijest šalje i toj državi članici.

3. Stranka EU, nakon utvrđivanja u najkraćem mogućem roku, a u svakom slučaju najkasnije 60 dana od datuma primitka obavijesti iz stavka 1., obavješćuje tužitelja o tome hoće li Europska unija ili država članica biti tuženik¹.

4. Ako tužitelj nije obaviješten o utvrđivanju u roku od 60 dana od dostave obavijesti iz stavka 3., tuženik je:

- (a) država članica, ako su mjera ili mjere utvrđene u obavijesti iz stavka 1. isključivo mjere države članice; ili
- (b) Europska unija ako mjera ili mjere navedene u obavijesti iz stavka 1. uključuju mjere Europske unije.

5. Ako tužitelj podnese tužbu u skladu s člankom 17.30., to čini na temelju utvrđivanja iz stavka 3. ovog članka i, ako tužitelj nije obaviješten o tom utvrđivanju, na temelju stavka 4.

¹ Podrazumijeva se da stranka EU provodi takvo utvrđivanje isključivo na temelju primjene Uredbe (EU) br. 912/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. srpnja 2014. o uspostavi okvira za upravljanje financijskom odgovornošću povezanom sa sudovima za rješavanje sporova između ulagatelja i države osnovanima međunarodnim sporazumima kojih je Europska unija stranka (SL EU L 257, 28.8.2014., str. 121.).

6. Ako Europska unija ili država članica nastupaju kao tuženik nakon utvrđivanja u skladu sa stavkom 3., ni Europska unija ni predmetna država članica ne mogu tvrditi da je tužba nedopuštena, da sud nije nadležan niti na drugi način tvrditi da su tužba ili pravoriijek neutemeljeni ili nevaljani jer bi pravi tuženik trebao ili je trebao biti Europska unija, a ne država članica, ili obrnuto.

7. Utvrđivanje u skladu sa stavkom 3. i, ako tužitelj nije obaviješten o tom utvrđivanju, u skladu sa stavkom 4. obvezuju sud i žalbeni sud.

8. Ništa iz ovog Sporazuma ili primjenjivih pravila o rješavanju sporova ne sprečava razmjenu svih informacija koje se odnose na spor između Europske unije i predmetne države članice.

ČLANAK 17.29.

Zahtjevi za podnošenje tužbe

1. Prije podnošenja tužbe tužitelj:

- (a) povlači sve neriješene tužbe ili postupke pred bilo kojim domaćim ili međunarodnim sudom u skladu s domaćim ili međunarodnim pravom u vezi s bilo kojom mjerom za koju se tvrdi da čini kršenje odredaba iz članka 17.25. stavka 1.;

- (b) pisanim se putem odriče pokretanja bilo kakve tužbe ili postupka pred bilo kojim domaćim ili međunarodnim sudom u skladu s domaćim ili međunarodnim pravom u vezi s bilo kojom mjerom kojom se navodno krše odredbe iz članka 17.25. stavka 1.;
- (c) dostavlja izjavu da neće izvršavati nikakav pravorijek donesen u skladu s ovim odjeljkom prije nego što takav pravorijek postane konačan u skladu s člankom 17.56. te da neće podnijeti žalbu, tražiti preispitivanje, ukidanje, poništenje ili reviziju ili pokrenuti bilo koji drugi sličan postupak pred bilo kojim domaćim ili međunarodnu sudom u vezi s pravorijekom donesenim u skladu s ovim odjeljkom.

2. Sud odbacuje tužbu tužitelja koji je podnio drugi zahtjev sudu ili bilo kojem drugom domaćem ili međunarodnom sudu u vezi s istom mjerom kao ona za koju se tvrdi da nije u skladu s odredbama iz članka 17.25. stavka 1., osim ako tužitelj povuče takvu tužbu koja je u tijeku. Ovaj se stavak ne primjenjuje ako tužitelj podnese tužbu domaćem sudu radi privremene sudske zabrane ili deklaratorne presude.

3. Za potrebe ovog članka tužitelj uključuje ulagatelja i, ako je ulagatelj djelovao u ime poduzeća s lokalnom poslovnom jedinicom, poduzeće s lokalnom poslovnom jedinicom. Osim toga, za potrebe stavka 1. točke (a) i stavka 2. tužitelj obuhvaća i:

- (a) ako tužbu podnosi ulagatelj koji postupa u svoje ime, sve osobe koje izravno ili neizravno imaju udio u vlasništvu ili koje su pod kontrolom ulagatelja i koje tvrde da su pretrpjele isti gubitak ili štetu¹ kao ulagatelj; ili
- (b) ako tužbu podnosi ulagatelj koji postupa u ime poduzeća s lokalnom poslovnom jedinicom, sve osobe koje izravno ili neizravno imaju udio u vlasništvu ili koje su pod kontrolom poduzeća s lokalnom poslovnom jedinicom i koje tvrde da su pretrpjele isti gubitak ili štetu² kao poduzeće s lokalnom poslovnom jedinicom.

¹ Podrazumijeva se da isti gubitak ili šteta znači gubitak ili štetu koja proizlazi iz iste mjere koju osoba želi naplatiti u istom svojstvu kao i tužitelj (npr. ako tužitelj podnese tužbu kao dioničar, ovom bi odredbom bila obuhvaćena povezana osoba koja kao dioničar isto tako nastoji nadoknaditi gubitak).

² Podrazumijeva se da isti gubitak ili šteta znači gubitak ili štetu koja proizlazi iz iste mjere koju osoba želi naplatiti u istom svojstvu kao i tužitelj (npr. ako tužitelj podnese tužbu kao dioničar, ovom bi odredbom bila obuhvaćena povezana osoba koja kao dioničar isto tako nastoji nadoknaditi gubitak).

ČLANAK 17.30.

Podnošenje tužbe

1. Ako se spor ne može riješiti u roku od šest mjeseci od podnošenja zahtjeva za savjetovanje i, ako je primjenjivo, protekla su najmanje tri mjeseca od podnošenja obavijesti kojom se zahtijeva utvrđivanje tuženika u skladu s člankom 17.28., tužitelj, pod uvjetom da ispunjava zahtjeve utvrđene u ovom članku i članku 17.32., može podnijeti tužbu sudu.

2. Tužba se može podnijeti sudu na temelju jednog od sljedećih skupova pravila o rješavanju sporova:
 - (a) Konvencije ICSID-a, pod uvjetom da su i tuženik i država tužitelja stranke Konvencije ICSID-a;
 - (b) Pravila o dodatnim mogućnostima ICSID-a, pod uvjetom da je tuženik ili država tužitelja stranka Konvencije ICSID-a;
 - (c) Arbitražnih pravila UNCITRAL-a; ili
 - (d) svih drugih pravila koja su stranke u sporu dogovorile na zahtjev tužitelja.

3. Pravila o rješavanju sporova iz stavka 2. primjenjuju se podložno pravilima utvrđenima iz ovog odjeljka, kako su dopunjena svim pravilima koja je donio Pododbor.
4. Svi tužbeni zahtjevi koje je tužitelj naveo u podnesenoj tužbi u skladu s ovim člankom temelje se na informacijama utvrđenima u njegovu zahtjevu za savjetovanje u skladu s člankom 17.27. stavkom 4. točkama (c) i (d).
5. Nisu dopuštene tužbe podnesene u ime skupine sastavljene od više neidentificiranih tužitelja ili tužbe koje je podnio zastupnik koji namjerava voditi postupak djelujući u interesu određenog broja identificiranih ili neidentificiranih tužitelja koji delegiraju sve odluke koje se odnose na postupak u njihovo ime.
6. Podrazumijeva se da tužitelj ne može podnijeti tužbu u skladu s ovim odjeljkom ako je njegovo ulaganje izvršeno na temelju lažnog prikazivanja, prikrivanja, korupcije ili postupanja kojima se zlouporabljuje postupak.

ČLANAK 17.31.

Protutužbe

1. Tuženik može podnijeti protutužbu na temelju toga što tužitelj nije ispunio međunarodnu obvezu primjenjivu na državnim područjima obiju stranaka¹, a koja proizlazi iz činjenične osnove tužbe².
2. Protutužba se podnosi najkasnije u odgovoru na detaljno obrazloženje tužbe ili odgovoru na tužbu tuženika ili u kasnijoj fazi postupka ako sud odluči da je kašnjenje opravdano s obzirom na okolnosti.
3. Podrazumijeva se da pristanak tužitelja na postupke iz ovog odjeljka kako je navedeno u članku 17.32. uključuje tuženikovo podnošenje protutužbe.

¹ Podrazumijeva se da se obveze iz ovog stavka temelje na pravnim obvezama na koje su stranke pristale.

² Zajedničko vijeće na zahtjev stranke izdaje obvezujuća tumačenja u skladu s člankom 17.38. stavkom 6. kako bi se razjasnio opseg međunarodnih obveza iz ovog stavka.

ČLANAK 17.32.

Suglasnost

1. Tuženik daje suglasnost za podnošenje tužbe na temelju ovog odjeljka.
2. Smatra se da suglasnost iz stavka 1. i podnošenje tužbe u skladu s ovim odjeljkom zadovoljavaju zahtjeve:
 - (a) iz članka 25. Konvencije ICSID-a i Pravila o dodatnim mogućnostima ICSID-a u pogledu pisane suglasnosti stranaka u sporu; i
 - (b) iz članka II. Konvencije iz New Yorka u pogledu pisanog dogovora.
3. Smatra se da je tužitelj dao suglasnost u skladu s postupcima predviđenima u ovom odjeljku u trenutku podnošenja tužbe u skladu s člankom 17.30.

ČLANAK 17.33.

Financiranje sredstvima treće strane

1. Ako je stranka u sporu primila ili prima financijska sredstva treće strane ili je dogovorila primanje financijskih sredstava treće strane, stranka u sporu koja od njih ima koristi otkriva drugoj stranci u sporu i sudskom vijeću suda ili, ako sudsko vijeće suda nije osnovano, predsjedniku suda ime i adresu treće strane koja osigurava financiranje i, ako je primjenjivo, krajnjeg stvarnog vlasnika i korporativne strukture.
2. Stranka u sporu bez odgode objavljuje informacije iz stavka 1. u trenutku podnošenja tužbe ili, ako je financiranje treće strane dogovoreno nakon podnošenja tužbe, odmah po sklapanju dogovora ili isplati donacije ili bespovratnih sredstava. Stranka u sporu odmah obavješćuje sud o svim promjenama objavljenih informacija.
3. Sud može naložiti otkrivanje dodatnih informacija o aranžmanu financiranja i trećoj strani koja je pružatelj financiranja ako to smatra potrebnim u bilo kojoj fazi postupka.

PODODJELJAK 4.

SUSTAV SUDOVA ZA ULAGANJA

ČLANAK 17.34.

Prvostupanjski sud

1. Osniva se prvostupanjski sud („sud”) koji odlučuje o tužbama podnesenima u skladu s člankom 17.30.
2. Nakon stupanja ovog Sporazuma na snagu Zajednički odbor imenuje devet sudaca suda. Tri su suca državljani države članice, tri su državljani Čilea, a tri su državljani trećih zemalja. Pri imenovanju sudaca Zajednički odbor potiče se da razmotri potrebu za osiguravanjem raznolikosti i pravedne rodne zastupljenosti.
3. Zajednički odbor može odlučiti povećati ili smanjiti broj sudaca za višekratnik broja tri. Dodatna imenovanja provode se skladu s kriterijima iz stavka 2.

4. Suci moraju imati kvalifikacije koje se zahtijevaju u zemljama čiji su državljani za imenovanje na sudačke dužnosti ili biti priznati pravnicima. Moraju imati dokazano stručno znanje u području međunarodnog javnog prava. Poželjno je da su stručnjaci u području međunarodnog investicijskog prava, međunarodnog trgovačkog prava te u području rješavanja sporova koji proizlaze iz međunarodnih sporazuma o ulaganjima ili međunarodnih sporazuma o trgovini.

5. Suci se imenuju na mandat od pet godina. Međutim, mandat pet sudaca (dva državljanina države članice, dva državljanina Čilea i jedan državljanin treće zemlje) od devet sudaca imenovanih odmah nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma, koji se određuju ždrijebom, produkuje se na osam godina. Ispražnjena mjesta popunjavaju se čim se pojave. Sudac imenovan kako bi zamijenio drugog suca kojem nije istekao mandat ostaje na dužnosti do isteka mandata svojeg prethodnika. Sudac koji u trenutku isteka svojeg mandata obavlja dužnost člana sudskog vijeća može uz odobrenje predsjednika suda nastaviti obavljati tu dužnost do završetka postupaka pred tim sudskim vijećem i može se samo u tu svrhu i dalje smatrati sucem suda.

6. Sud ima predsjednika i potpredsjednika odgovornog za organizacijska pitanja, uz pomoć tajništva. Predsjednik i potpredsjednik biraju se ždrijebom na razdoblje od dvije godine među sucima koji su državljani trećih zemalja. Vršu dužnost prema načelu rotacije i ždrijebom ih odabiru supredsjedatelji Zajedničkog odbora. Potpredsjednik djeluje kao predsjednik kada predsjednik nije dostupan.

7. Sud odlučuje o predmetima u sudskim vijećima sastavljenima od tri suca od kojih je jedan državljanin države članice, jedan državljanin Čilea, a jedan državljanin treće zemlje. Sudskim vijećem predsjedava sudac koji je državljanin treće zemlje.
8. Kada se tužba podnosi u skladu s člankom 17.30., predsjednik suda utvrđuje sastav sudskog vijeća suda koje odlučuje o predmetu prema načelu rotacije, osiguravajući da je sastav svakog sudskog vijeća proizvoljan i nepredvidiv i da istodobno svi suci imaju jednaku mogućnost za obnašanje dužnosti.
9. Neovisno o stavku 7. ovog članka, stranke u sporu mogu se dogovoriti da o predmetu odlučuje sudac pojedinac koji je državljanin treće zemlje, a imenuje ga predsjednik suda. Tuženik u dobroj namjeri razmatra takav zahtjev tužitelja, posebno ako je tražena naknada ili odšteta relativno niska. Takav zahtjev trebalo bi podnijeti istodobno s podnošenjem tužbe u skladu s člankom 17.30.
10. Sud oblikuje vlastite radne postupke nakon rasprave sa strankama.
11. Suci moraju biti dostupni u bilo kojem trenutku i u kratkom roku te moraju pratiti aktivnosti rješavanja sporova u skladu s ovim dijelom Sporazuma.
12. Radi osiguravanja njihove dostupnosti, sucima se isplaćuje mjesečni honorar koji se utvrđuje odlukom Zajedničkog odbora. Predsjednik Suda i, ako je primjenjivo, potpredsjednik primaju naknadu za svaki odrađeni dan na dužnosti predsjednika suda u skladu s ovim odjeljkom koja je jednaka naknadi utvrđenoj u skladu s člankom 17.35. stavkom 11.

13. Honorar plaćaju stranke na račun kojim upravlja Tajništvo Međunarodnog centra za rješavanje ulagačkih sporova („ICSID”), pri čemu se u obzir uzima stupanj razvoja svake stranke. Ako jedna stranka ne uplati honorar, može ga odlučiti platiti druga stranka. Stranke su obvezne platiti sva svoja zaostala plaćanja uz odgovarajuće kamate. Zajednički odbor redovito preispituje iznos i raspodjelu tih naknada te može preporučiti odgovarajuće prilagodbe.

14. Osim ako Zajednički odbor donese odluku u skladu sa stavkom 15. ovog članka, iznos ostalih naknada i troškova sudaca sudskog vijeća suda iznos je utvrđen u skladu s pravilom 14. stavkom 1. Administrativnih i financijskih pravila Konvencije ICSID-a koja su na snazi na dan podnošenja tužbe, a koji je sud raspodijelio među strankama u sporu u skladu s člankom 17.54. stavcima 5., 6. i 7.

15. Na temelju odluke Zajedničkog odbora, honorar i druge naknade i troškovi mogu se trajno pretvoriti u redovnu plaću. U tom slučaju suci vrše svoju dužnost u punom radnom vremenu, a Zajednički odbor utvrđuje njihove naknade i povezana organizacijska pitanja. Sucima koji primaju redovnu plaću nije dopušteno baviti se bilo kojim zanimanjem, uz naknadu ili bez nje, osim ako predsjednik suda iznimno odobri izuzeće.

16. Tajništvo ICSID-a obavlja ulogu tajništva suda i pruža mu odgovarajuću potporu. Troškove takve potpore sud raspodjeljuje među strankama u sporu u skladu s člankom 17.54. stavcima 5., 6. i 7.

ČLANAK 17.35.

Žalbeni sud

1. Osniva se stalni žalbeni sud za odlučivanje o žalbama na pravorijske koje je donio sud.
2. Nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma Zajednički odbor imenuje šest članova žalbenog suda. Dva su člana državljani države članice, dva su državljani Čilea, a dva državljani trećih zemalja. Pri imenovanju članova žalbenog suda Zajednički odbor potiče se da razmotri potrebu za osiguravanjem raznolikosti i pravedne rodne zastupljenosti.
3. Zajednički odbor može odlučiti povećati broj članova žalbenog suda za višekratnik broja tri. Dodatna imenovanja provode se skladu s kriterijima iz stavka 2.
4. Članovi žalbenog suda moraju imati kvalifikacije koje se zahtijevaju u zemljama čiji su državljani za imenovanje na najviše sudačke dužnosti ili biti priznati pravnici. Moraju imati dokazano stručno znanje u području međunarodnog javnog prava. Poželjno je da su stručnjaci u području međunarodnog investicijskog prava, međunarodnog trgovačkog prava te u području rješavanja sporova koji proizlaze iz međunarodnih sporazuma o ulaganjima ili međunarodnih sporazuma o trgovini.

5. Članovi žalbenog suda imenuju se na mandat od pet godina. Međutim, mandat triju od šest članova imenovanih odmah nakon stupanja ovog Sporazuma na snagu, koji se odabiru ždrijebom, produljuje se na osam godina. Ispražnjena mjesta popunjavaju se čim se pojave. Član imenovan kako bi zamijenio drugog člana kojem nije istekao mandat ostaje na dužnosti do isteka mandata svojeg prethodnika. Član koji u trenutku isteka svojeg mandata obavlja dužnost člana sudskog vijeća žalbenog suda može uz odobrenje predsjednika žalbenog suda nastaviti obavljati tu dužnost do završetka postupaka pred tim sudskim vijećem i može se samo u tu svrhu i dalje smatrati članom žalbenog suda.

6. Žalbeni sud ima predsjednika i potpredsjednika odgovornog za organizacijska pitanja, uz pomoć tajništva. Predsjednik i potpredsjednik biraju se ždrijebom na razdoblje od dvije godine među članovima koji su državljani trećih zemalja. Vršu dužnost prema načelu rotacije i ždrijebom ih odabiru supredsjedatelji Zajedničkog odbora. Potpredsjednik djeluje kao predsjednik kada predsjednik nije dostupan.

7. Žalbeni sud odlučuje o žalbama u sudskim vijećima sastavljenima od tri člana od kojih je jedan državljanin države članice, jedan državljanin Čilea, a jedan državljanin treće zemlje. Sudskim vijećem predsjedava član koji je državljanin treće zemlje.

8. Predsjednik žalbenog suda utvrđuje sastav sudskog vijeća koje odlučuje o svakoj žalbi prema načelu rotacije, osiguravajući da je sastav svakog sudskog vijeća proizvoljan i nepredvidiv i da istodobno svi članovi suda imaju jednaku mogućnost za obnašanje dužnosti.

9. Žalbeni sud oblikuje vlastite radne postupke nakon rasprave sa strankama.
10. Svi članovi koji rade na žalbenom sudu moraju biti dostupni u bilo kojem trenutku i u kratkom roku te moraju pratiti ostale aktivnosti rješavanja sporova u skladu s ovim dijelom Sporazuma.
11. Kako bi se osigurala njihova dostupnost, članovima žalbenog suda isplaćuje se mjesečni honorar i naknada za svaki dan rada u svojstvu člana, što se utvrđuje odlukom Zajedničkog odbora. Predsjednik Suda i, ako je primjenjivo, potpredsjednik, primaju naknadu za svaki odrađeni dan na dužnosti predsjednika žalbenog suda u skladu s ovim odjeljkom.
12. Stranke plaćaju naknadu članovima na račun kojim upravlja tajništvo ICSID-a, pri čemu se u obzir uzima stupanj razvoja svake stranke. Ako jedna stranka ne uplati honorar, može ga odlučiti platiti druga stranka. Stranke su obvezne platiti sva svoja zaostala plaćanja uz odgovarajuće kamate. Zajednički odbor redovito preispituje iznos i raspodjelu tih naknada te može preporučiti odgovarajuće prilagodbe.
13. Na temelju odluke Zajedničkog odbora, honorar i naknade za odrađene dane mogu se trajno pretvoriti u redovnu plaću. U tom slučaju članovi žalbenog suda vrše svoju dužnost u punom radnom vremenu, a Zajednički odbor utvrđuje njihove naknade i povezana organizacijska pitanja. Članovima koji primaju redovnu plaću nije dopušteno baviti se bilo kojim zanimanjem, uz naknadu ili bez nje, osim ako predsjednik žalbenog suda iznimno odobri izuzeće.

14. Tajništvo ICSID-a obavlja ulogu tajništva žalbenog suda i pruža mu odgovarajuću potporu. Troškove takve potpore žalbeni sud raspodjeljuje među strankama u sporu u skladu s člankom 17.54. stavcima 5., 6. i 7.

ČLANAK 17.36.

Etička načela

1. Suci suda i članovi žalbenog suda odabiru se među osobama čija je neovisnost neupitna. Nisu povezani ni s jednom vladom¹. Ne primaju naputke ni od koje vlade ili organizacije o pitanjima povezanim sa sporom. Ne sudjeluju u razmatranju nijednog spora koje bi dovelo do izravnog ili neizravnog sukoba interesa. Dužni su postupati u skladu s Prilogom 17.-I. Nakon imenovanja ne smiju preuzimati dužnost savjetnika, stručnjaka ili svjedoka kojeg imenuje stranka u postojećim ili novim ulagačkim sporovima na temelju ovog Sporazuma ili bilo kojeg drugog sporazuma ili nacionalnog pravnog sustava.

¹ Podrazumijeva se da činjenica da osoba prima dohodak od vlade ili da je prije bila zaposlena u vladi ili je u obiteljskom odnosu s vladinim dužnosnikom sama po sebi ne čini tu osobu neprihvatljivom.

2. Ako stranka u sporu smatra da sudac ili član žalbenog suda vijeća ne ispunjava zahtjeve iz stavka 1., šalje obavijest o osporavanju imenovanja tog člana predsjedniku suda odnosno predsjedniku žalbenog suda, ovisno o slučaju. Obavijest o osporavanju imenovanja šalje se u roku od 15 dana od dana kad je stranka u sporu obaviještena o sastavu sudskog vijeća suda ili žalbenog suda ili u roku od 15 dana od dana kad je ta stranka saznala relevantne činjenice, ako te činjenice opravdano nisu mogle biti poznate u vrijeme određivanja sastava sudskog vijeća. U obavijesti o osporavanju navode se razlozi za osporavanje.

3. Ako u roku od 15 dana od dana obavijesti o osporavanju imenovanja član čije se imenovanje osporava odluči ne odstupiti s dužnosti u tom sudskom vijeću, predsjednik suda odnosno predsjednik žalbenog suda, ovisno o slučaju, nakon što je saslušao stranke u sporu i omogućio sucu ili članu žalbenog suda da podnese primjedbe, donosi odluku u roku od 45 dana od primitka obavijesti o osporavanju imenovanja i o tome odmah obavještuje stranke u sporu i druge suce ili članove sudskog vijeća.

4. O osporavanjima imenovanja u sudsko vijeće predsjednika suda odlučuje predsjednik žalbenog suda i obrnuto.

5. Stranke po primitku obrazložene preporuke predsjednika žalbenog suda¹ mogu odlučiti razriješiti dužnosti suca suda ili člana žalbenog suda odlukom Zajedničkog odbora ako njihovo ponašanje nije u skladu s obvezama iz stavka 1. ovog članka te je nespojivo s daljnjim obnašanjem dužnosti člana suda ili žalbenog suda. Ako se tvrdi da se predmetno ponašanje odnosi na predsjednika žalbenog suda, tada obrazloženu preporuku dostavlja predsjednik suda. Članak 17.34. stavak 2. i članak 17.35. stavak 2. primjenjuju se, *mutatis mutandis*, na popunjavanje mjesta ispraznjenih u skladu s ovim stavkom.

ČLANAK 17.37.

Multilateralni mehanizmi za rješavanje sporova

Stranke nastoje surađivati na uspostavi multilateralnog suda za ulaganja i žalbenog mehanizma za rješavanje ulagačkih sporova. Nakon što između stranaka stupi na snagu međunarodni sporazum kojim se predviđa takav multilateralni mehanizam primjenjiv na sporove na temelju ovog dijela ovog Sporazuma, obustavlja se primjena relevantnih dijelova ovog odjeljka. Zajednički odbor može donijeti odluku kojom se određuju svi potrebni prijelazni aranžmani.

¹ Ovom se preporukom ne dovodi u pitanje sposobnost Zajedničkog odbora da upozori predsjednika žalbenog suda ako ponašanje suca suda ili člana žalbenog suda nije u skladu s obvezama iz stavka 1. iz ovog članka te je nespojivo s daljnjim obnašanjem dužnosti člana suda ili žalbenog suda.

PODODJELJAK 5.

VOĐENJE POSTUPKA

Članak 17.38.

Mjerodavno pravo i pravila tumačenja

1. Sud utvrđuje je li mjera u pogledu koje tužitelj podnosi tužbu neusklađena s bilo kojom odredbom iz članka 17.25. stavka 1.
2. Sud pri donošenju takve odluke primjenjuje ovaj Sporazum i druga pravila međunarodnog prava primjenjiva na stranke. Ovaj Sporazum tumači u skladu s uobičajenim pravilima tumačenja međunarodnog javnog prava, kako su utvrđena u Bečkoj konvenciji o pravu međunarodnih ugovora.
3. Podrazumijeva se da pri utvrđivanju sukladnosti mjere s odredbama iz članka 17.25. stavka 1. sud prema potrebi uzima u obzir pravo stranke kao činjenično stanje. Sud pritom slijedi prevladavajuće tumačenje tog prava na sudovima i u tijelima te stranke, a mišljenje koje je sud dao o tom pravu nije obvezujuće za sudove ili tijela te stranke.

4. Podrazumijeva se da sud nije nadležan odlučivati o zakonitosti mjere za koju se tvrdi da čini kršenje odredbi iz članka 17.25. stavka 1. na temelju prava stranke u sporu.

5. Podrazumijeva se da ako ulagatelj stranke podnese tužbu na temelju ovog odjeljka, uključujući tužbu u kojoj se navodi da je stranka prekršila članak 17.17., ulagatelj ima teret dokazivanja svojih tvrdnji, u skladu s općim načelima međunarodnog prava koja se primjenjuju na spor.

6. Ako se pojave ozbiljni razlozi za zabrinutost u pogledu pitanja tumačenja koja se odnose na odjeljak C¹ ili D, Zajedničko vijeće može donijeti odluke o tumačenju ovog Sporazuma. Svako takvo tumačenje obvezujuće je za sud i žalbeni sud. Zajedničko vijeće može odlučiti da tumačenje ima obvezujući učinak od određenog datuma.

ČLANAK 17.39.

Tumačenje prilogâ

1. Nakon zahtjeva za savjetovanje u skladu s člankom 17.27. stavkom 3. tuženik može pisanim putem zatražiti od Pododbora da utvrdi je li i u kojoj mjeri mjera koja je predmet zahtjeva za savjetovanje obuhvaćena područjem primjene nesukladne mjere utvrđene u Prilogu 17.-A ili Prilogu 17.-B.

¹ Kako je navedeno u članku 17.25.

2. Taj se zahtjev upućuje Pododboru što je prije moguće nakon primitka zahtjeva za savjetovanje. Na zahtjev upućen Pododboru obustavljaju se rokovi iz članka 17.27. stavka 5., članka 17.27. stavka 8., članka 17.54. stavka 10. i članka 17.55. stavka 5.
3. Pododbor u dobroj vjeri pokušava donijeti traženu odluku. Svaka takva odluka odmah se dostavlja strankama u sporu.
4. Ako Pododbor ne donese odluku u roku od tri mjeseca od predmetnog zahtjeva, obustava tih rokova prestaje se primjenjivati.

ČLANAK 17.40.

Ostale tužbe

Ako su podnesene tužbe u skladu s ovim odjeljkom i u skladu s poglavljem 38. ili drugim međunarodnim sporazumom u vezi s istim navodnim kršenjem odredaba iz članka 17.25. stavka 1. i postoji mogućnost preklapanja naknada; ili bi drugi međunarodni tužbeni zahtjev mogao znatno utjecati na rješavanje tužbe podnesene u skladu s ovim odjeljkom, sud, ako je to relevantno, nakon saslušanja stranaka u sporu u svojoj odluci, nalogu ili pravorijeku uzima u obzir postupak u skladu s poglavljem 38. ili drugim međunarodnim sporazumom. U tu svrhu može i obustaviti postupak. Djelujući na temelju ovog članka, sud poštuje članak 17.54. stavak 10.

ČLANAK 17.41.

Sprečavanje izbjegavanja mjera

Podrazumijeva se da sud odbija nadležnost ako je spor nastao ili se razumno mogao predvidjeti u trenutku kada je tužitelj stekao vlasništvo ili kontrolu nad ulaganjem koje je predmet spora ili se uključio u korporativno restrukturiranje, a Sud na temelju činjenica u predmetu utvrdi da je tužitelj stekao vlasništvo ili kontrolu nad ulaganjem ili se uključio u korporativno restrukturiranje u svrhu podnošenja tužbe na temelju ovog odjeljka. Mogućnošću odbijanja nadležnosti u takvim okolnostima ne dovode se u pitanje druge primjedbe u pogledu nadležnosti koje bi sud mogao razmotriti.

ČLANAK 17.42.

Zahtjevi koji su očigledno bez pravne osnove

1. Tuženik može najkasnije 30 dana od osnivanja sudskog vijeća suda u skladu s člankom 17.34. stavkom 7., a u svakom slučaju prije prvog zasjedanja sudskog vijeća suda, ili 30 dana nakon što je tuženik saznao za činjenice na kojima se temelji prigovor, podnijeti prigovor da je tužba očito neutemeljena.
2. Tuženik mora što detaljnije opisati osnovu za prigovor.

3. Nakon što strankama u sporu omogući da se očituju u pogledu prigovora, sud na prvoj sjednici sudskog vijeća suda ili odmah nakon nje donosi odluku ili privremeni pravorijek o prigovoru uz obrazloženje. U slučaju da se prigovor dostavi nakon prve sjednice sudskog vijeća suda, sud donosi takvu odluku ili privremeni pravorijek što prije te najkasnije 120 dana nakon ulaganja prigovora. Pri odlučivanju o prigovoru sud smatra da su činjenice koje navodi tužitelj istinite te isto tako može razmotriti sve relevantne činjenice koje nisu predmet spora.

4. Odlukom suda ne dovodi se u pitanje pravo stranke u sporu na prigovor, u skladu s člankom 17.43. ili tijekom trajanja postupka, u pogledu pravne osnove zahtjeva i ne dovodi u pitanje ovlast suda da odlučuje o drugim prigovorima kao o prethodnom pitanju.

ČLANAK 17.43.

Pravno neutemeljeni zahtjevi

1. Ne dovodeći u pitanje nadležnost suda da druge prigovore razmatra kao prethodno pitanje ili pravo tuženika da pravodobno podnese prigovor, sud kao prethodno pitanje razmatra i odlučuje o svakom prigovoru tuženika da s pravnog gledišta tužba podnesena u skladu s ovim odjeljkom, ili njezin dio, nije tužba u pogledu koje je moguće donijeti pravorijek u korist tužitelja u skladu člankom 17.54., čak i ako se pretpostavi da su navedene činjenice istinite. Sud može uzeti u obzir i sve relevantne činjenice koje nisu predmet spora.

2. Prigovor u skladu sa stavkom 1. ovog članka podnosi se sudu što je prije moguće nakon osnivanja sudskog vijeća suda, a u svakom slučaju najkasnije na datum koji sud tuženiku odredi za podnošenje odgovora na detaljno obrazloženje tužbe ili odgovora na tužbu. Prigovor u skladu sa stavkom 1. ne smije se podnijeti dok je u tijeku postupak na temelju članka 17.42., osim ako sud, nakon što je uzeo u obzir okolnosti slučaja, odobri ulaganje prigovora na temelju ovog članka.

3. Nakon što zaprimi prigovor na temelju stavka 1. i osim ako taj prigovor smatra očigledno neutemeljenim, sud obustavlja svaki postupak o meritumu, određuje raspored za razmatranje prigovora u skladu s bilo kojim rasporedom koji je odredio za razmatranje bilo kojeg drugog prethodnog pitanja i donosi odluku ili privremeni pravorijek o prigovoru uz obrazloženje.

ČLANAK 17.44.

Transparentnost

1. Pravila UNCITRAL-a o transparentnosti primjenjuju se *mutatis mutandis* na sporove iz ovog odjeljka, uz sljedeća dodatna pravila.

2. Sljedeći dokumenti uvrštavaju se na popis dokumenata iz članka 3. stavka 1. pravila UNCITRAL-a o transparentnosti: suglasnost za posredovanje iz članka 17.26., zahtjev za savjetovanje iz članka 17.27., obavijest kojom se traži utvrđivanje tuženika i odluka o utvrđivanu tuženika iz članka 17.28., obavijest o osporavanju i odluka o osporavanju iz članka 17.36. te zahtjev za spajanje iz članka 17.53.
3. Podrazumijeva se da se dokazi mogu staviti na raspolaganje javnosti u skladu s člankom 3. stavkom 3. pravila UNCITRAL-a o transparentnosti.
4. Neovisno o članku 2. pravila UNCITRAL-a o transparentnosti, stranka EU ili Čile, ovisno o slučaju, pravodobno i prije osnivanja sudskog vijeća objavljuje zahtjev za savjetovanje iz članka 17.27., obavijest kojom se traži utvrđivanje tuženika i odluku o utvrđivanju tuženika iz članka 17.28., iz kojih su uklonjene povjerljive ili zaštićene informacije¹. Takvi dokumenti mogu biti javno dostupni dostavom u bazu podataka iz pravila UNCITRAL-a o transparentnosti.
5. Svaka stranka u sporu koja se na saslušanju namjerava koristiti informacijama koje su označene kao povjerljive ili zaštićene o tome obavješćuje sud.

¹ Podrazumijeva se da se povjerljive ili zaštićene informacije tumače kako je definirano i utvrđeno u članku 7. pravila UNCITRAL-a o transparentnosti.

6. Svaka stranka u sporu koja tvrdi da određene informacije čine povjerljive ili zaštićene informacije jasno ih označava kao takve pri podnošenju sudu.

7. Podrazumijeva se da se ničime u ovom odjeljku ne zahtijeva od tuženika da ne otkrije javnosti bilo koje informacije koje moraju biti objavljene u skladu s njegovim zakonodavstvom.

ČLANAK 17.45.

Privremene mjere

Sud može naložiti privremene zaštitne mjere radi zaštite prava stranke u sporu ili kako bi osigurao punu nadležnost suda, uključujući nalog za zaštitu dokaza u posjedu ili pod kontrolom stranke u sporu ili zaštitu nadležnosti suda. Sud ne smije naložiti zapljenu imovine ni spriječiti primjenu tretmana kojim se navodno čini kršenje.

ČLANAK 17.46.

Povlačenje tužbe

Ako nakon podnošenja tužbe na temelju ovog odjeljka tužitelj ne poduzme nikakve korake u postupku tijekom 180 uzastopnih dana ili tijekom rokova koje su stranke dogovorno odredile, smatra se da je tužitelj povukao svoju tužbu i obustavio postupak. Sud na zahtjev tuženika i nakon što je obavijestio stranke u sporu u nalogu prima na znanje obustavljanje postupka i donosi pravorijek o troškovima. Nadležnost suda prestaje nakon donošenja takvog naloga. Tužitelj ne može naknadno podnijeti tužbu o istom pitanju.

ČLANAK 17.47.

Jamstvo za troškove

1. Podrazumijeva se da sud na zahtjev tuženika može tužitelju naložiti da dostavi jamstvo za sve troškove ili dio troškova ako se na temelju opravdanih razloga može vjerovati da tužitelj neće moći poštovati eventualnu odluku o troškovima donesenu na njegovu štetu.
2. Ako se jamstvo za troškove ne dostavi u cijelosti u roku od 30 dana nakon što je sud izdao takav nalog ili u bilo kojem drugom roku koji je odredio sud, sud o tome obavještava stranke u sporu. Sud može naložiti obustavu ili prekid postupka.

3. Sud razmatra sve dostavljene dokaze u vezi s okolnostima iz stavka 1., uključujući postojanje financiranja koje osigurava treća strana.

ČLANAK 17.48.

Stranka koja nije stranka u sporu

1. Tuženik u roku od 30 dana od primitka ili neposredno nakon rješenja bilo kakvog spora o povjerljivim ili zaštićenim informacijama stranci koja nije stranka u sporu mora dostaviti sljedeće:
- (a) zahtjev za savjetovanje iz članka 17.27., obavijest kojom se traži utvrđivanje iz članka 17.28., zahtjev iz članka 17.30. i sve druge dokumente koji su priloženi takvim dokumentima;
 - (b) na zahtjev stranke koja nije stranka u sporu:
 - i. tužbene zahtjeve, detaljna obrazloženja tužbe, sažetke, zahtjeve i ostale podneske koje sudu dostavlja stranka u sporu;
 - ii. pisane podneske koje je sudu dostavila treća osoba;

- iii. zapisnike ili prijepise s rasprava suda, ako su dostupni; i
 - iv. naloge, pravorijske i odluke suda; i
- (c) na zahtjev i o trošku stranke koja nije stranka u sporu, sve ili dio dokaza koji su dostavljeni sudu.
2. Stranka koja nije stranka u sporu ima pravo biti nazočna raspravi iz ovog odjeljka.
3. Sud prihvaća ili, nakon savjetovanja sa strankama u sporu, može od stranke koja nije stranka u sporu zatražiti pisane ili usmene podneske o pitanjima koja se odnose na tumačenje ovog Sporazuma. Sud osigurava da se strankama u sporu omogući razumna prilika za podnošenje primjedaba o svakom podnesku stranke koja nije stranka u sporu.

ČLANAK 17.49.

Intervencija trećih strana

1. Sud dopušta svakoj osobi koja može dokazati izravan i sadašnji interes u posebnim okolnostima spora („intervenijent“) da intervenira kao treća strana. Intervencija je ograničena na podupiranje, u cijelosti ili djelomično, pravnog položaja jedne od stranaka u sporu.

2. Zahtjev za intervenciju mora se podnijeti u roku od 90 dana od objave podnošenja zahtjeva u skladu s člankom 17.30. Sud odlučuje o zahtjevu u roku od 90 dana nakon što je strankama u sporu dao priliku da podnesu svoja očitovanja.
3. Ako je zahtjev za intervenciju prihvaćen, intervenijent prima primjerak svakog postupnog naloga dostavljenog strankama u sporu, osim, ako je primjenjivo, povjerljivih ili zaštićenih informacija. Intervenijent može podnijeti intervencijski podnesak u roku koji odredi službenički sud nakon dostave postupovnih rješenja. Stranke u sporu imaju mogućnost odgovoriti na intervencijski podnesak. Intervenijentu je dopušteno nazočiti raspravama koje se održavaju u skladu s ovim odjeljkom i dati usmenu izjavu.
4. U slučaju žalbe intervenijent ima pravo intervenirati pred žalbenim sudom. Stavak 3. primjenjuje se *mutatis mutandis*.
5. Pravo na intervenciju dodijeljeno ovim člankom ne dovodi u pitanje mogućnost suda da prihvati podneske *amicus curiae* od trećih osoba koje imaju znatan interes u postupku u skladu s člankom 4. pravila UNCITRAL-a o transparentnosti.
6. Podrazumijeva se da se činjenica da je osoba vjerovnik tužitelja sama po sebi ne smatra dovoljnom da bi se utvrdilo da ima izravan i sadašnji interes u konkretnim okolnostima spora.

ČLANAK 17.50.

Stručna izvješća

Ne dovodeći u pitanje imenovanje drugih vrsta stručnjaka kad je to dopušteno primjenjivim pravilima iz članka 17.30. stavka 2., sud na zahtjev stranke u sporu ili na vlastitu inicijativu nakon savjetovanja sa strankama u sporu može imenovati jednog ili više stručnjaka da mu podnesu pisana izvješća o bilo kojem činjeničnom pitanju u pogledu pitanja okoliša, zdravlja, sigurnosti ili ostalih pitanja koje je stranka u sporu iznijela u postupku.

ČLANAK 17.51.

Odšteta i druga naknada

Sud ne prihvaća kao valjanu obranu ili sličan zahtjev činjenicu da su tužitelj ili poduzeće s lokalnom poslovnom jedinicom primili ili će primiti odštetu ili drugu naknadu na temelju ugovora o osiguranju ili jamstvu u odnosu na cijelu naknadu ili dio naknade koja se traži u sporu pokrenutom u skladu s ovim odjeljkom.

ČLANAK 17.52.

Uloga stranaka

1. Stranka ne može podnijeti međunarodnu tužbu u pogledu spora pokrenutog u skladu s člankom 17.30., osim ako druga stranka nije postupala u skladu s pravorijekom donesenim u takvom sporu. To ne isključuje se mogućnost rješavanja spora u skladu s poglavljem 38. u odnosu na mjeru opće primjene čak i ako se tvrdi da se tom mjerom prekršio ovaj Sporazum u vezi s određenim ulaganjem u odnosu na koje je pokrenut spor u skladu s člankom 17.30. Time se ne dovodi u pitanje članak 17.48.
2. Stavak 1. ne isključuje mogućnost neformalnog dijaloga isključivo za potrebe lakšeg rješavanja spora.

ČLANAK 17.53.

Spajanje

1. Ako dvije ili više tužbi koje su zasebno podnesene u skladu s ovim odjeljkom imaju zajedničko pravno ili činjenično pitanje i proizlaze iz istih događaja i okolnosti, tuženik može predsjedniku suda podnijeti zahtjev za spajanje postupaka u svim takvim tužbama ili njihovim dijelovima. U zahtjevu se navodi sljedeće:
 - (a) imena i adrese stranaka u sporu povezanom s tužbama za koje se traži spajanje;

(b) opseg traženog spajanja; i

(c) obrazloženje zatraženog zahtjeva.

2. Tuženik isto tako dostavlja zahtjev svakom tužitelju u tužbama koje tuženik želi spojiti.

3. Ako se sve stranke u sporu koji se odnosi na tužbe za koje se traži spajanje dogovore o spajanju postupaka, stranke u sporu podnose zajednički zahtjev predsjedniku suda u skladu sa stavkom 1. Osim ako predsjednik suda utvrdi da je zahtjev očito neutemeljen, predsjednik suda u roku od 30 dana od primitka takvog zahtjeva osniva novo sudsko vijeće suda („vijeće za spojene postupke”) u skladu s člankom 17.34. koje je nadležno za neke ili sve tužbe, u cijelosti ili djelomično, koje su predmet tog zahtjeva.

4. Ako stranke u sporu iz stavka 3. ovog članka ne postignu dogovor o spajanju u roku od 30 dana nakon što posljednji tužitelj primi zahtjev za spajanje iz stavka 1. ovog članka, predsjednik suda osniva sudsko vijeće suda za spojene postupke u skladu s člankom 17.34. Sudsko vijeće za spojene postupke preuzima nadležnost nad nekim ili svim tužbama, u cijelosti ili djelomično, ako se, nakon razmatranja stajališta stranaka u sporu, uvjeri da tužbe podnesene u skladu s člankom 17.30. imaju zajedničko pravno ili činjenično pitanje i proizlaze iz istih događaja ili okolnosti te bi spajanje najbolje služilo interesu pravednog i učinkovitog rješavanja sporova, uključujući interes dosljednosti pravorijeka.

5. Ako se tužitelji ne dogovore o pravilima za rješavanje sporova s popisa iz članka 17.30. stavka 2. u roku od 30 dana od datuma na koji je posljednji tužitelj primio zahtjev za spajanje postupaka, spojeni postupak upućuje se sudskom vijeću suda za spojene postupke na temelju primjene arbitražnih pravila UNCITRAL-a, podložno pravilima utvrđenima u ovom odjeljku.

6. Sudska vijeća suda osnovana u skladu s člankom 17.34. ustupaju nadležnost za tužbe ili dijelove tužbi nad kojima sudsko vijeće za spojene postupke ima nadležnost, a postupci takvih sudskih vijeća obustavljaju se. Pravorijek sudskog vijeća suda za spojene postupke u odnosu na dijelove tužbi nad kojima je preuzelo nadležnost obvezujući je za sudska vijeća koja imaju nadležnost nad preostalim tužbama od datuma kada pravorijek postane konačan u skladu s člankom 17.56.

7. Tužitelj čija tužba podliježe spajanju postupaka može povući svoju tužbu, ili njezin dio koji je predmet spajanja, iz postupka rješavanja spora na temelju ovog članka, a takva tužba ili njezin dio ne može se ponovno podnijeti u skladu s člankom 17.30.

8. Na zahtjev tuženika sudsko vijeće suda za spojene postupke, na istoj osnovi i s istim učinkom kao u stavcima od 3. do 6., može odlučiti ima li nadležnost za cijelu tužbu ili dio tužbe koji je obuhvaćen područjem primjene stavka 1., a koji je podnesen nakon pokretanja spojenog postupka.

9. Na zahtjev jednog od tužitelja sudsko vijeće suda za spojene postupke može poduzeti mjere kako bi se očuvala povjerljivost tajnih ili zaštićenih informacija tog tužitelja u odnosu na druge tužitelje. Takve mjere mogu uključivati dostavljanje redigiranih verzija dokumenata koji sadržavaju tajne ili zaštićene informacije drugim tužiteljima ili dogovore da dijelovi rasprave budu zatvoreni za javnost.

ČLANAK 17.54.

Privremeni pravorijek

1. Ako sud zaključi da je tuženik prekršio neku od odredbi iz članka 17.25. stavka 1. u skladu s navodima tužitelja, sud može, na zahtjev tužitelja i nakon saslušanja stranaka u sporu, donijeti pravorijek samo u odnosu na:

- (a) novčanu odštetu i primjenjive kamate; i
- (b) povrat imovine, a u tom se slučaju u pravorijeku navodi da tuženik može platiti novčanu odštetu i sve primjenjive kamate umjesto povrata, utvrđene u skladu s člankom 17.19.

Ako je tužba podnesena u ime poduzeća s lokalnom poslovnom jedinicom, u svakom pravorijeku donesenom na temelju ovog stavka navodi se sljedeće:

- (a) novčana odšteta i kamate isplaćuju se poduzeću s lokalnom poslovnom jedinicom;
- (b) imovina se vraća poduzeću s lokalnom poslovnom jedinicom.

Podrazumijeva se da sud ne može odrediti drugi oblik sudske zaštite od oblika navedenih u prvom podstavku niti može naložiti stavljanje izvan snage, prestanak primjene ili izmjenu predmetne mjere.

2. Novčana odšteta ne smije biti veća od gubitka koji je pretrpio tužitelj ili, ako je tužitelj djelovao u ime poduzeća s lokalnom poslovnom jedinicom, koju je pretrpjelo poduzeće s lokalnom poslovnom jedinicom zbog kršenja mjerodavnih odredbi iz članka 17.25. stavka 1., umanjeno za bilo koju prethodnu odštetu ili naknadu koju je predmetna stranka već isplatila. Sud utvrđuje takvu novčanu naknadu štete na temelju podnesaka stranaka u sporu i, ako je primjenjivo, razmatra sukrovnju, bilo namjernu bilo zbog nepažnje, ili propust da se umanju šteta.

3. Podrazumijeva se da ulagatelj stranke, ako podnese tužbu u skladu s člankom 17.30., može nadoknaditi samo gubitak ili štetu koju je pretrpio u svojstvu ulagatelja stranke.

4. Sud ne određuje kaznene odštete.

5. Sud nalaže da troškove provođenja postupka snosi stranka koja je izgubila spor. U iznimnim okolnostima sud može podijeliti te troškove između stranaka u sporu ako utvrdi da je podjela prikladna s obzirom na okolnosti predmeta.
6. Sud dodjeljuje i druge razumne troškove, uključujući razumne troškove pravnog zastupanja i pomoći, koje snosi stranka u sporu koja je izgubila spor kada odbacuje tužbu i donese pravorijek u skladu s člankom 17.42. ili 17.43. U drugim okolnostima sud određuje dodjelu drugih razumnih troškova, uključujući razumne troškove pravnog zastupanja i pomoći među strankama u sporu, uzimajući u obzir ishod postupka i druge relevantne okolnosti, kao što je ponašanje stranaka u sporu.
7. Ako su dobiveni samo dijelovi spora, troškovi se prilagođavaju razmjerno broju ili opsegu dobivenih dijelova spora.
8. Žalbeni sud pitanja troškova rješava u skladu s ovim člankom.
9. Zajednički odbor najkasnije godinu dana od stupanja ovog Sporazuma na snagu donosi dodatna pravila o naknadama u svrhu određivanja najvećeg iznosa troškova pravnog zastupanja i pomoći koje mogu snositi određene kategorije stranaka koje nisu dobile spor, pri čemu se uzimaju u obzir njihova financijska sredstva.

10. Sud donosi privremeni pravorijek u roku od 24 mjeseca od datuma podnošenja zahtjeva. Ako se taj rok ne može poštovati, sud o tome donosi odluku u kojoj se strankama u sporu navode razlozi za takvo kašnjenje i predviđeni datum za donošenje privremenog pravorijeka.

ČLANAK 17.55.

Žalbeni postupak

1. Svaka stranka u sporu može podnijeti žalbu na privremeni pravorijek žalbenom sudu u roku od 90 dana od njegova donošenja. Razlozi za žalbu su sljedeći:

- (a) sud je pogriješio u tumačenju ili primjeni primjenjivog prava;
- (b) sud je očigledno pogriješio u ocjeni činjenica, uključujući, prema potrebi, uzimanje u obzir prava stranke; ili
- (c) razlozi navedeni u članku 52. Konvencije ICSID-a, ako nisu obuhvaćeni točkama (a) ili (b).

2. Žalbeni sud odbacuje žalbu ako utvrdi da je žalba neosnovana. Može odbaciti žalbu i u ubrzanom postupku ako je jasno da je žalba očito neosnovana.

3. Ako je žalba osnovana, odlukom žalbenog suda u potpunosti ili djelomično mijenjaju se ili poništavaju nalazi i zaključci u privremenom pravorijeku. U svojoj odluci žalbeni sud točno navodi kako je izmijenio ili poništio relevantne nalaze i zaključke suda.
4. Ako činjenice koje je sud utvrdio to dopuštaju, žalbeni sud primjenjuje vlastite pravne nalaze i zaključke na takve činjenice i donosi konačnu odluku. Ako takva mogućnost ne postoji, žalbeni sud vraća predmet sudu.
5. Opće je pravilo da žalbeni postupak ne traje dulje od 180 dana od dana kad stranka u sporu formalno obavijesti o svojoj odluci da podnese žalbu do dana kad žalbeni sud donese svoju odluku. Ako žalbeni sud smatra da ne može donijeti odluku u roku od 180 dana, obavješćuje stranke u sporu u pisanom obliku o razlozima kašnjenja te o procijenjenom roku u kojem će donijeti svoju odluku. Postupak ni u kojem slučaju ne smije trajati dulje od 270 dana.
6. Stranka u sporu koja podnosi žalbu dostavlja jamstvo za troškove žalbe.
7. Članci 17.33., 17.44., 17.45., 17.46., 17.48. i, prema potrebi, ostale odredbe ovog odjeljka primjenjuju se *mutatis mutandis* na žalbeni postupak.

ČLANAK 17.56.

Konačni pravorijek

1. Privremeni pravorijek donesen u skladu s ovim odjeljkom postaje konačan ako nijedna stranka u sporu nije uložila žalbu na privremeni pravorijek u skladu s člankom 17.55.
2. Ako je uložena žalba na privremeni pravorijek, a žalbeni sud odbije žalbu u skladu s člankom 17.55., privremeni pravorijek postaje konačan na dan kada žalbeni sud odbaci žalbu.
3. Ako je uložena žalba na privremeni pravorijek i žalbeni sud donese konačnu odluku, privremeni pravorijek kako ga je izmijenio ili poništio žalbeni sud postaje konačan na dan izdavanja konačne odluke žalbenog suda.
4. Ako je uložena žalba na privremeni pravorijek, a žalbeni sud izmijeni ili poništi pravne nalaze i zaključke privremenog pravorijeka i vrati predmet sudu, sud nakon saslušanja stranaka u sporu prema potrebi revidira svoj privremeni pravorijek tako da odražava nalaze i zaključke žalbenog suda. Sud je obvezan uvažiti nalaze žalbenog suda. Sud nastoji donijeti revidirani pravorijek u roku od 90 dana od dana zaprimanja odluke žalbenog suda. Revidirani privremeni pravorijek postaje konačan 90 dana od dana njegova donošenja.

5. Konačni pravorijek uključuje sve konačne odluke žalbenog suda donesene u skladu s člankom 17.55.

ČLANAK 17.57.

Izvršenje pravorijeka

1. Pravorijek donesen u skladu s ovim odjeljkom nije izvršiv dok ne postane konačan u skladu s člankom 17.56. Konačni pravorijeci doneseni u skladu s ovim odjeljkom obvezujući su za stranke u sporu i ne podliježu žalbi, reviziji, ukidanju, poništenju ili bilo kojem drugom pravnom lijeku¹.
2. Stranka priznaje pravorijek donesen u skladu s ovim odjeljkom kao obvezujući te izvršava novčanu obvezu na svojem državnom području kao da je riječ o pravomoćnoj presudi domaćeg suda ili suda te stranke.
3. Na izvršenje pravorijeka primjenjuju se zakoni i propisi o izvršenju presuda ili pravorijeka koji su na snazi tamo gdje se traži takvo izvršenje.
4. Podrazumijeva se da članak 41.10. ne sprečava priznavanje, provedbu i izvršenje pravorijeka donesenih u skladu s ovim odjeljkom.

¹ Podrazumijeva se da se time stranku u sporu ne sprečava da od suda zatraži da revidira ili protumači pravorijek u skladu s primjenjivim pravilima za rješavanje sporova ako je ta mogućnost propisana tim primjenjivim pravilima.

5. Za potrebe članka 1. Konvencije iz New Yorka konačni pravorijeci doneseni na temelju ovog odjeljka arbitražni su pravorijeci povezani s tužbama za koje se smatra da proizlaze iz komercijalnog odnosa ili transakcije.

6. Podložno stavku 1. ovog članka podrazumijeva se da je, ako je tužba podnesena na rješavanje spora u skladu s člankom 17.30. stavkom 2. točkom (a), konačni pravorijek donesen u skladu s ovim odjeljkom pravorijek u skladu s odjeljkom 6. Konvencije ICSID-a.

POGLAVLJE 18.

PREKOGRANIČNA TRGOVINA USLUGAMA

ČLANAK 18.1.

Područje primjene

1. Ovo se poglavlje primjenjuje na mjere stranke koje utječu na prekograničnu trgovinu uslugama pružatelja usluga druge stranke. Takve mjere uključuju mjere koje utječu na:

(a) proizvodnju, distribuciju, stavljanje na tržište, prodaju i isporuku usluge;

- (b) kupnju, upotrebu ili plaćanje usluge;
- (c) u vezi s pružanjem usluge, pristup i upotrebu usluga za koje stranka zahtijeva opću dostupnost javnosti, uključujući distribucijske, prometne i telekomunikacijske mreže; i
- (d) davanje obveznice ili drugog oblika financijskog osiguranja, kao uvjet za pružanje usluge.

2. Ovo se poglavlje ne primjenjuje na:

- (a) financijske usluge, kako su definirane u članku 25.2.;
- (b) audiovizualne usluge;
- (c) nacionalnu pomorsku kabotažu¹;

¹ Ne dovodeći u pitanje opseg djelatnosti koje se mogu smatrati kabotažom na temelju relevantnog nacionalnog zakonodavstva, nacionalna pomorska kabotaža u smislu ovog poglavlja obuhvaća prijevoz putnika ili robe između luke ili točke u Čileu ili državi članici i druge luke ili točke u Čileu ili toj istoj državi članici, uključujući njihove epikontinentalne pojase, kako je predviđeno Konvencijom UN-a o pomorskom pravu, te promet koji počinje i završava u istoj luci ili točki u Čileu ili državi članici.

- (d) domaće i međunarodne usluge zračnog prijevoza ili povezane usluge kojima se podupire zračni prijevoz¹, bilo linijski bilo izvanredni, te usluge koje su izravno povezane s ostvarivanjem prometnih prava, osim sljedećih:
- i. usluge popravaka i održavanja zrakoplova tijekom kojih je zrakoplov povučen iz prometa;
 - ii. prodaja i stavljanje na tržište usluga zračnog prijevoza;
 - iii. usluge računalnog sustava rezervacija („CRS”); i
 - iv. zemaljske usluge;
- (e) javna nabava; i
- (f) subvencije ili bespovratna sredstva koja osigurava stranka ili poduzeće u državnom vlasništvu uključujući vladine zajmove, jamstva i osiguranje.

¹ Podrazumijeva se da usluge zračnog prijevoza ili povezane usluge kojima se podupiru usluge zračnog prijevoza uključuju sljedeće usluge: zračni prijevoz; usluge koje se pružaju upotrebom zrakoplova čija primarna svrha nije prijevoz robe ili putnika, kao što su usluge gašenja požara iz zraka, letačko osposobljavanje, razgledavanje, zaprašivanje, izmjera, kartiranje, fotografiranje, skokovi padobranom, vuča jedrilice, prijevoz trupaca i građevinskog materijala helikopterom te ostale poljoprivredne, industrijske i inspeksijske usluge iz zraka; usluge najma zrakoplova s posadom; te usluge upravljanja zračnom lukom.

ČLANAK 18.2.

Definicije

Za potrebe ovog poglavlja i priloga 17.-A, 17.-B i 17.-C:

- (a) „usluge popravka i održavanja zrakoplova” znači djelatnosti poduzete na zrakoplovu ili njegovu dijelu za vrijeme kojih je zrakoplov povučen iz prometa i ne uključuju takozvano linijsko održavanje;
- (b) „usluge računalnog sustava rezervacija (CRS)” znači usluge koje pružaju računalni sustavi koji sadržavaju informacije o redovima letenja zračnih prijevoznika, slobodnim mjestima, cijenama karata i pravilima za izdavanje karata i koji omogućuju rezervaciju ili izdavanje karata;
- (c) „prekogranična trgovina uslugama” ili „prekogranično pružanje usluga” znači pružanje usluge:
 - i. iz državnog područja jedne stranke na državno područje druge stranke; ili
 - ii. na državnom području jedne stranke korisniku usluge druge stranke;

- (d) „poduzeće” znači pravna osoba, podružnica ili predstavništvo uspostavljeno osnivanjem poslovne jedinice;
- (e) „zemaljske usluge” znači pružanje, uz naknadu ili na temelju ugovora, sljedećih usluga u zračnoj luci: zastupanje zračnog prijevoznika, upravljanje i nadzor; prihvat i otprema putnika; prihvat i otprema prtljage; usluge na stajanci; ugostiteljske usluge, osim pripreme hrane; prihvat i otprema tereta i pošte; opskrba zrakoplova gorivom; čišćenje i opsluživanje zrakoplova, zemaljski prijevoz; te letačke operacije, upravljanje letačkim osobljem i planiranje leta; zemaljske usluge ne uključuju: samostalno obavljanje usluga; poslove zaštite; linijsko održavanje; popravak i održavanje zrakoplova; ili upravljanje ili rad bitne centralizirane infrastrukture zračne luke, kao što su oprema za odleđivanje, sustavi za distribuciju goriva, sustavi rukovanja prtljagom i fiksni sustavi za prijevoz unutar zračne luke;

(f) „pravna osoba stranke” znači¹:

i. za stranku EU:

- (A) pravna osoba osnovana ili ustrojena u skladu s pravom Europske unije ili barem jedne od njezinih država članica i koja na području Europske unije obavlja bitne poslovne djelatnosti²; i
- (B) brodarska društva osnovana izvan Europske unije koja su pod kontrolom fizičkih osoba iz države članice i čija su plovila registrirana u državi članici i plove pod zastavom države članice;

ii. za Čile:

- (A) pravna osoba koja je osnovana ili ustrojena u skladu s pravom Čilea i koja obavlja bitne poslovne djelatnosti na državnom području Čilea; i
- (B) brodarska društva osnovana izvan Čilea pod kontrolom fizičkih osoba iz Čilea, čija su plovila registrirana u Čileu i plove pod njegovom zastavom;

¹ Podrazumijeva se da se brodarska društva iz ove definicije smatraju pravnim osobama stranke samo u vezi sa svojim djelatnostima koje se odnose na pružanje usluga pomorskog prijevoza.

² U skladu sa svojom obavijesti WTO-u o Ugovoru o osnivanju Europske zajednice (WT/REG39/1), stranka EU smatra da koncept „učinkovite i trajne veze” s gospodarstvom države članice iz članka 54. Ugovora o funkcioniranju Europske unije odgovara pojmu „bitne poslovne djelatnosti”.

- (g) „prodaja i stavljanje na tržište usluga zračnog prijevoza” znači mogućnost zračnog prijevoznika da slobodno prodaje i stavlja na tržište svoje usluge zračnog prijevoza, uključujući sve aspekte marketinga kao što su istraživanje tržišta, oglašavanje i distribucija; te djelatnosti ne uključuju određivanje cijena usluga zračnog prijevoza ili primjenjive uvjete;
- (h) „usluga” znači svaka usluga u bilo kojem sektoru, osim usluga koje se pružaju u okviru izvršavanja javnih ovlasti;
- (i) „usluga koja se pruža u okviru izvršavanja javnih ovlasti” znači svaka usluga koja se ne pruža na komercijalnoj osnovi ni u tržišnom natjecanju s jednim ili više pružatelja usluga; i
- (j) „pružatelj usluge stranke” znači bilo koja fizička ili pravna osoba stranke koja želi pružati ili pruža uslugu.

ČLANAK 18.3.

Pravo na reguliranje

Stranke ponovno potvrđuju pravo na reguliranje na svojem području radi ostvarivanja legitimnih ciljeva politike, kao što su zaštita javnog zdravlja, socijalne usluge, obrazovanje, sigurnost, okoliš, uključujući klimatske promjene, javni moral, socijalnu zaštitu ili zaštitu potrošača, zaštitu privatnosti i podataka ili promicanje i zaštitu kulturne raznolikosti.

ČLANAK 18.4.

Nacionalni tretman

1. Svaka stranka odobrava uslugama i pružateljima usluga iz druge stranke tretman koji nije manje povoljan od tretmana koji u sličnim situacijama odobrava vlastitim uslugama i pružateljima usluga.
2. Tretman koji stranka odobrava u skladu sa stavkom 1. znači:
 - (a) u odnosu na regionalne ili lokalne vlasti Čilea, tretman koji nije manje povoljan od najpovoljnijeg tretmana koji ta razina vlasti u sličnim situacijama odobrava svojim vlastitim uslugama ili pružateljima usluga;
 - (b) u odnosu na državna tijela države članice ili u državi članici, tretman koji nije manje povoljan od najpovoljnijeg tretmana koji ta državna tijela u sličnim situacijama odobravaju svojim vlastitim uslugama i pružateljima usluga.
3. Stranka zahtjev iz stavka 1. može ispuniti tako da uslugama i pružateljima usluga druge stranke odobri formalno jednak tretman ili formalno različit tretman od onoga koji odobrava vlastitim uslugama i pružateljima usluga.
4. Formalno jednak tretman i formalno različit tretman smatraju se manje povoljnima ako mijenjaju uvjete tržišnog natjecanja u korist usluga ili pružatelja usluga stranke u usporedbi s pružateljima usluga druge stranke.

5. Ništa u ovom članku ne tumači se kao da stranku obvezuje na naknadu za bilo koji konkurentski nepovoljan položaj koji je posljedica stranog podrijetla relevantnih usluga ili pružateljâ usluga.

ČLANAK 18.5.

Tretman najpovlaštenije nacije

1. Svaka stranka odobrava uslugama i pružateljima usluga iz druge stranke tretman koji nije manje povoljan od tretmana koji u sličnim situacijama odobrava uslugama i pružateljima usluga iz treće zemlje.
2. Stavak 1. ne tumači se kao da obvezuje stranku da na usluge i pružatelje usluga iz druge stranke primijeni pogodnost istog tretmana koji proizlazi iz mjera kojima se predviđa priznavanje normi, među ostalim normi ili kriterija za izdavanje odobrenja, izdavanje dozvola ili certifikata fizičke osobe ili poduzeća za obavljanje gospodarske djelatnosti ili bonitetnih mjera.
3. Podrazumijeva se da tretman iz stavka 1. ne uključuje postupke ili mehanizme za rješavanje sporova predviđene u drugim međunarodnim ugovorima ili sporazumima o trgovini. Materijalne odredbe iz drugih međunarodnih ugovora ili sporazuma o trgovini ne čine same po sebi „tretman” iz stavka 1. i stoga ne mogu dovesti do kršenja ovog članka, ako ne postoje mjere koje je stranka donijela ili zadržala. Mjere stranke koje se primjenjuju u skladu s takvim materijalnim odredbama mogu činiti „tretman” na temelju ovog članka i stoga dovesti do kršenja ovog članka.

ČLANAK 18.6.

Lokalna prisutnost

Stranka ne smije zahtijevati od pružatelja usluga iz druge stranke da osnuje ili zadrži poduzeće ili da bude rezident na njezinu državnom području kao uvjet za prekogranično pružanje usluge.

ČLANAK 18.7.

Pristup tržištu

U sektorima ili podsektorima u kojima se preuzimaju obveze u pogledu pristupa tržištu, stranka ne donosi ni provodi, bilo na razini cijelog državnog područja bilo na razini regionalnih jedinica, mjere kojima se:

(a) određuju ograničenja u odnosu na:

- i. broj pružatelja usluga, u obliku brojčanih kvota, monopola, isključivih pružatelja usluga ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba;
- ii. ukupna vrijednost uslužnih transakcija ili imovine u obliku brojčanih kvota ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba;

- iii. ukupan broj uslužnih operacija ili ukupnu količinu pruženih usluga, izraženo u određenim brojčanim jedinicama, u obliku kvota ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba¹; ili
 - iv. ukupni broj fizičkih osoba koje se mogu zaposliti u određenom sektoru usluga ili koje pružatelj usluge može zaposliti i koje su potrebne za pružanje određene usluge i s njom su izravno povezane, u obliku brojčanih kvota ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba; ili
- (b) ograničavaju ili zahtijevaju određene vrste pravnih subjekata ili zajedničkog pothvata putem kojih pružatelj usluga može pružati usluge.

¹ Ova točka ne obuhvaća mjere stranke kojima se ograničavaju ulazni materijali za pružanje usluga.

ČLANAK 18.8.

Nesukladne mjere

1. Članci 18.4., 18.5. i 18.6. ne primjenjuju se na sljedeće:
 - (a) bilo koju postojeću nesukladnu mjeru stranke koju provodi:
 - i. za stranku EU:
 - (A) Europska unija, kako je utvrđeno u Dodatku 17.-A-1.;
 - (B) središnje vlasti države članice, kako je utvrđeno u Dodatku 17.-A-1.;
 - (C) regionalne vlasti države članice, kako je utvrđeno u Dodatku 17.-A-1.; ili
 - (D) lokalne vlasti; i
 - ii. za Čile:
 - (A) središnje vlasti, kako je utvrđeno u Dodatku 17.-A-2.;

(B) regionalne vlasti, kako je utvrđeno u Dodatku 17.-A-2.; ili

(C) lokalne vlasti;

(b) nastavak primjene ili žurnu obnovu nesukladnih mjera iz točke (a); ili

(c) izmjenu bilo koje nesukladne mjere iz točke (a) ovog stavka u mjeri u kojoj se izmjenom ne smanjuje sukladnost mjere, kakva je postojala neposredno prije izmjene, s člancima 18.4., 18.5. i 18.6.

2. Članci 18.4., 18.5. i 18.6. ne primjenjuju se ni na jednu mjeru stranke u pogledu sektorâ, podsektorâ ili djelatnosti, kako je utvrđeno u Prilogu 17.-B.

3. Članak 18.7. ne primjenjuje se ni na jednu mjeru stranke u pogledu odobrenih sektorâ, podsektorâ ili djelatnosti, kako je utvrđeno u Prilogu 17.-C.

ČLANAK 18.9.

Uskraćivanje povlastica

Stranka može uskratiti povlastice iz ovog poglavlja pružatelju usluge druge stranke ako stranka koja uskraćuje povlastice donese ili zadrži mjere povezane s održavanjem međunarodnog mira i sigurnosti, uključujući zaštitu ljudskih prava:

- (a) kojima se zabranjuju transakcije s tim pružateljem usluga ili s osobom koja je vlasnik ili kontrolira bilo koju od njih; ili
- (b) koje bi bile predmet kršenja ili zaobilaženja ako bi se tom pružatelju usluga odobrile koristi iz ovog poglavlja.

ČLANAK 18.10.

Pododbor za usluge i ulaganja

1. Pododbor za usluge i ulaganja („Pododbor”) osnovan je na temelju članka 8.8. stavka 1. Pri rješavanju pitanja povezanih s uslugama Pododbor prati i osigurava pravilnu provedbu poglavlja 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24. i 26. te priloga 17.-A, 17.-B, 17.-C, 19.-A, 19.-B, 19.-C, 21.-A i 21.-B.

POGLAVLJE 19.

PRIVREMENA PRISUTNOST FIZIČKIH OSOBA U POSLOVNE SVRHE

ČLANAK 19.1.

Područje primjene

1. Ovo se poglavlje primjenjuje na mjere stranke koje se odnose na obavljanje gospodarskih djelatnosti putem ulaska i privremenog boravka fizičkih osoba druge stranke na njezinu državnom području koji su poslovni posjetitelji u svrhu osnivanja poslovne jedinice, ulagatelji, osobe premještene unutar društva, poslovni posjetitelji u kratkoročnom posjetu, ugovorni pružatelji usluga i neovisni stručnjaci.
2. Ovo se poglavlje ne primjenjuje na sektore iz članka 18.1. stavka 2. točaka (b), (c) i (d).
3. Ovo se poglavlje ne primjenjuje na mjere stranke koje utječu na fizičke osobe druge stranke koje traže pristup njezinu tržištu rada ili na mjere koje se odnose na državljanstvo, nacionalnost, boravište ili trajno zapošljavanje.
4. Ništa u ovom Sporazumu ne sprečava stranku da primjenjuje mjere za reguliranje ulaska fizičkih osoba druge stranke na svoje državno područje ili njihova privremenog boravka na njezinu državnom području, uključujući mjere potrebne za zaštitu integriteta njezinih granica i osiguravanje urednog kretanja fizičkih osoba preko njezinih granica, pod uvjetom da se te mjere ne primjenjuju na način kojim bi se poništile ili umanjile povlastice na koje druga stranka ima pravo na temelju ovog dijela ovog Sporazuma.

5. Sama činjenica da stranka zahtijeva od osoba druge stranke dobivanje vize ne smatra se poništavanjem ili umanjenjem koristi na koje druga stranka ima pravo na temelju ovog dijela ovog Sporazuma.
6. U mjeri u kojoj u ovom poglavlju nisu preuzete obveze, i dalje se primjenjuju svi zahtjevi propisani zakonima i propisima stranaka u vezi s ulaskom i privremenim boravkom, uključujući propise o trajanju boravka.
7. Neovisno o ovom poglavlju, nastavljaju se primjenjivati svi zahtjevi predviđeni pravom stranke u pogledu rada i mjera socijalne sigurnosti, uključujući zakone i propise o minimalnim plaćama i kolektivnim sporazumima o plaćama.
8. Obveze u okviru ovog poglavlja u pogledu ulaska i privremenog boravka fizičkih osoba u poslovne svrhe ne primjenjuju se ako je namjera ili učinak ulaska ili privremenog boravka umiješati se ili na drugi način utjecati na ishod radnog spora, spora s rukovodstvom, pregovora s poslodavcem ili rukovodstvom ili na zapošljavanje fizičkih osoba koje sudjeluju u takvom sporu.

ČLANAK 19.2.

Definicije

1. Definicije iz članka 17.2. i 18.2. primjenjuju se na ovo poglavlje i na priloge 19.-A, 19.-B i 19.-C, uz iznimku definicije ulagatelja iz članka 17.2. stavka 1. točke (j).

2. Za potrebe ovog poglavlja i priloga 19.-A, 19.-B i 19.-C:
- (a) „prodavatelji robe i usluga” znači poslovni posjetitelji u kratkoročnom posjetu:
- i. koji su predstavnici pružatelja usluga ili dobavljača robe stranke za potrebe pregovaranja o prodaji usluga ili robe ili sklapanja sporazuma o prodaji usluga ili robe za tog dobavljača, uključujući: sudjelovanje na sastancima ili konferencijama; savjetovanje s poslovnim kolegama, zaprimanje naloga ili pregovaranje o ugovorima s poduzećem koje se nalazi na državnom području druge stranke;
 - ii. koji ne pružaju uslugu u okviru ugovora sklopljenog između poduzeća koje nema komercijalnu prisutnost na državnom području stranke u kojoj poslovni posjetitelji u kratkoročnom posjetu privremeno borave i potrošača na tom području; i
 - iii. koji nisu posrednici;
- (b) „poslovni posjetitelji za potrebe osnivanja poslovne jedinice” znači fizičke osobe zaposlene na rukovodećem položaju u pravnoj osobi stranke koje su odgovorne za osnivanje poduzeća takve pravne osobe na državnom području druge stranke, koje ne nude niti pružaju usluge niti se bave bilo kojom drugom gospodarskom djelatnošću osim one koja je potrebna za potrebe osnivanja poslovne jedinice i koje ne primaju naknadu iz izvora koji se nalazi u drugoj stranci;
- (c) „ugovorni pružatelji usluga” znači fizičke osobe zaposlene u pravnoj osobi stranke koja sama nema poslovnu jedinicu na državnom području druge stranke i nije agencija za zapošljavanje i usluge ustupanja radnika ili koja djeluje preko takve agencije i koja je s krajnjim potrošačem u drugoj stranci sklopila ugovor u dobroj vjeri o pružanju usluga u drugoj stranci, kojim se zahtijeva privremena prisutnost njezinih zaposlenika u toj drugoj stranci, kako bi se ispunio ugovor o pružanju usluga¹;
- (d) „neovisni stručnjaci” znači fizičke osobe koje sudjeluju u pružanju usluga i imaju status

¹ Ugovor o pružanju usluga iz točaka (b) i (c) mora biti u skladu s propisima stranke u kojoj se ugovor izvršava.

samozaposlene osobe na državnom području stranke, ali ne i na državnom području druge stranke i koje su s krajnjim potrošačem u drugoj stranci u dobroj vjeri sklopile ugovor o pružanju usluga, osim ugovora preko agencije za posredovanje pri zapošljavanju i ustupanju radnika, kojim se zahtijeva njihova privremena prisutnost u toj stranci¹;

- (e) „instalateri i osoblje za održavanje” znači poslovni posjetitelji u kratkoročnom posjetu koji imaju specijalizirano znanje od ključne važnosti za ugovornu obvezu prodavatelja ili zakupodavca, koji pružaju usluge ili osposobljavaju radnike za pružanje usluga na temelju jamstva ili drugog ugovora o pružanju usluge povezanog s prodajom ili zakupom komercijalne ili industrijske opreme ili strojeva, uključujući računalne i srodne usluge, kupljene ili zakupljene od poduzeća koje se nalazi izvan državnog područja druge stranke za koju se traži ulazak i privremeni boravak tijekom trajanja jamstva ili ugovora o pružanju usluge;
- (f) „osobe premještene unutar društva” znači fizičke osobe koje su zaposlene u pravnoj osobi stranke ili partneri u njoj najmanje godinu dana, koje su privremeno premještene u poduzeće te pravne osobe na državnom području druge stranke i koje pripadaju jednoj od sljedećih kategorija:
- i. direktori;
 - ii. stručnjaci;
 - iii. pripravnici;
- (g) „ulagatelj” znači fizička osoba koja na državnom području druge stranke osniva poduzeće za koje je ta fizička osoba ili pravna osoba koja zapošljava tu fizičku osobu uložila ili je u postupku ulaganja znatne količine kapitala te koja razvija poslovanje tog poduzeća ili njime upravlja u nadzornom ili izvršnom svojstvu;
- (h) „direktori” znači fizičke osobe zaposlene na visokoj funkciji u pravnoj osobi stranke koje

¹ Ugovor o pružanju usluga iz točaka (b) i (c) mora biti u skladu s pravnim propisima stranke u kojoj se ugovor izvršava.

prvenstveno upravljaju poduzećem na državnom području druge stranke¹, pod općim su nadzorom te primaju upute u prvom redu od višeg rukovodstva, upravnog odbora ili dioničara poduzeća ili drugog istovrijednog tijela i čije odgovornosti uključuju:

- i. vođenje poduzeća, njegova odjela ili službe;
 - ii. nadzor i kontrolu rada drugog nadzornog, stručnog ili rukovodećeg osoblja; i
 - iii. osobnu ovlast da zapošljavaju i otpuštaju ili da preporučuju zapošljavanje, otpuštanje ili druge kadrovske mjere;
- i. „poslovni posjetitelji u kratkoročnom posjetu” znači fizičke osobe koje traže ulazak i privremeni boravak na državnom području druge stranke, koje se ne bave izravnom prodajom široj javnosti, ne primaju naknadu iz izvora koji se nalazi na državnom području druge stranke i koje se ubrajaju u jednu od sljedećih kategorija:
- i. prodavatelji robe i usluga;
 - ii. instalateri i osoblje za održavanje;
- (j) „stručnjaci” znači fizičke osobe zaposlene u pravnoj osobi stranke koje posjeduju specijalizirano znanje bitno za područja djelatnosti, tehnike ili upravljanje poduzećem; pri procjeni takvih znanja uzima se u obzir ne samo znanje specifično za poduzeće nego ima li ta osoba visoki stupanj stručne osposobljenosti, uključujući odgovarajuće stručno iskustvo, za vrstu posla ili djelatnosti koja zahtijeva specifično tehničko znanje, uključujući moguće članstvo u ovlaštenoj strukovnoj udruzi; i
- (k) „pripravnici” znači fizičke osobe koje posjeduju sveučilišnu diplomu i koje su privremeno premještene u svrhu razvoja karijere ili osposobljavanja za poslovne tehnike ili metode².

¹ Podrazumijeva se da ova definicija ne isključuje rukovoditelje koji, iako izravno ne obavljaju zadatke koji se odnose na stvarno pružanje usluga, obavljaju zadatke potrebne za pružanje usluga u okviru izvršavanja svojih dužnosti opisanih u ovoj definiciji.

² Od poduzeća primatelja može se zahtijevati da dostavi na prethodno odobrenje program osposobljavanja kojim je obuhvaćeno trajanje boravka kako bi se dokazalo da je svrha

ČLANAK 19.3.

Osobe premještene unutar društva, poslovni posjetitelji u svrhu osnivanja poslovne jedinice i ulagatelji

1. Podložno relevantnim uvjetima i kvalifikacijama navedenima u Prilogu 19.-A, svaka stranka:
 - (a) dopušta ulazak i privremeni boravak osoba premještenih unutar društva, poslovnih posjetitelja za potrebe osnivanja poslovne jedinice i ulagatelja druge stranke;
 - (b) dopušta zapošljavanje na svojem području osoba premještenih unutar društva iz druge stranke;

privremenog boravka osposobljavanje. Za AT, CZ, DE, FR, ES, HU i LT osposobljavanje mora biti povezano sa stečenom sveučilišnom diplomom.

- (c) ne zadržava niti donosi ograničenja u obliku brojčanih kvota ili ispitivanja gospodarskih potreba u pogledu ukupnog broja fizičkih osoba kojima je u određenom sektoru dopušten ulazak kao poslovnim posjetiteljima za potrebe osnivanja poslovne jedinice ili kao ulagateljima, odnosno koje mogu biti zaposlene kao osobe premještene unutar društva, bilo na temelju teritorijalnih jedinica bilo na temelju njezina cijelog državnog područja; i
- (d) osobama premještenima unutar društva, poslovnim posjetiteljima za potrebe osnivanja poslovne jedinice i ulagateljima iz druge stranke odobrava, kad je riječ o privremenom boravku na njezinu državnom području, tretman koji nije manje povoljan od tretmana koji u sličnim situacijama odobrava vlastitim fizičkim osobama.

2. Dopušteno trajanje boravka iznosi:

- (a) za Čile, razdoblje od najviše dvije godine koje se može produžiti, bez obveze podnošenja zahtjeva za stalni boravak, pod uvjetom da i dalje postoje uvjeti na kojima se boravak temelji; i
- (b) za stranku EU, razdoblje do tri godine za direktore i stručnjake; do jedne godine za pripravnike i ulagatelje; i do 90 dana unutar bilo kojeg šestomjesečnog razdoblja za poslovne posjetitelje za potrebe osnivanja poslovne jedinice.

ČLANAK 19.4.

Poslovni posjetitelji u kratkoročnom posjetu

1. Podložno isključenjima iz područja primjene iz članka 17.7. stavka 2. i podložno relevantnim uvjetima i kvalifikacijama navedenima u Prilogu 19.-A, stranka dopušta ulazak i privremeni boravak poslovnih posjetitelja u kratkoročnom posjetu bez potrebe za radnom dozvolom, ispitivanjem gospodarskih potreba ili drugim postupcima prethodnog odobrenja slične namjere.
2. Ako se poslovni posjetitelji stranke u kratkoročnom posjetu bave pružanjem usluge potrošaču na državnom području stranke u kojoj privremeno borave, ta im stranka odobrava, u pogledu pružanja te usluge, tretman koji nije manje povoljan od tretmana koji u sličnim situacijama odobrava vlastitim pružateljima usluga.
3. Dopušteno trajanje privremenog boravka iznosi najviše 90 dana u bilo kojem dvanaestomjesečnom razdoblju.

ČLANAK 19.5.

Ugovorni pružatelji usluga i neovisni stručnjaci

1. Svaka stranka dopušta ulazak i privremeni boravak ugovornih pružatelja usluga druge stranke na svojem državnom području, u sektorima, podsektorima i djelatnostima navedenima u Prilogu 19.-B, podložno relevantnim uvjetima i kvalifikacijama koji su u njemu navedeni i pod uvjetom da:

- (a) fizičke osobe pružaju uslugu kao zaposlenici pravne osobe koja je sklopila ugovor o pružanju usluga za razdoblje koje nije dulje od 12 mjeseci;
- (b) fizičke osobe koje ulaze u drugu stranku zaposlene su kao zaposlenici pravne osobe iz točke (a) najmanje godinu dana neposredno prije datuma podnošenja zahtjeva za ulazak u drugu stranku i posjeduju, na dan podnošenja zahtjeva za ulazak, najmanje tri godine radnog iskustva stečenog nakon punoljetnosti u sektoru djelatnosti koji je predmet ugovora;
- (c) fizičke osobe koje ulaze u drugu stranku moraju posjedovati:
 - i. sveučilišnu diplomu ili dokaz o kvalifikaciji kojim se potvrđuje jednakovrijedna razina znanja¹; i
 - ii. stručne kvalifikacije, ako su potrebne za obavljanje djelatnosti u skladu sa zakonima i propisima stranke u kojoj se usluga pruža;

¹ Ako stručna sprema ili kvalifikacija nisu stečene u stranci u kojoj se pruža usluga, ta stranka može ocijeniti jesu li istovrijedne sveučilišnoj diplomi koja je propisana na njezinu području.

- (d) fizička osoba ne prima naknadu za pružanje usluga na području druge stranke osim naknade koju joj plaća pravna osoba koja ju zapošljava; i
- (e) pristup odobren u skladu s ovim člankom odnosi se samo na uslužnu djelatnost koja je predmet ugovora i ne daje pravo upotrebe stručnog naziva stranke u kojoj se usluga pruža.

2. Svaka stranka dopušta ulazak i privremeni boravak neovisnih stručnjaka druge stranke na svojem državnom području u sektorima, podsektorima i djelatnostima navedenima u Prilogu 19.-B, podložno relevantnim uvjetima i kvalifikacijama koji su u njemu navedeni i pod uvjetom da:

- (a) ugovor nije sklopljen na razdoblje dulje od 12 mjeseci;
- (b) fizička osoba na dan podnošenja zahtjeva za ulazak i privremeni boravak ima najmanje šest godina radnog iskustva u sektoru djelatnosti koja je predmet ugovora.
- (c) fizičke osobe koje ulaze na državno područje druge stranke posjeduju:
 - i. sveučilišnu diplomu ili dokaz o kvalifikaciji kojim se potvrđuje istovrijedna razina znanja¹; i

¹ Ako stručna sprema ili kvalifikacija nisu stečene u stranci u kojoj se pruža usluga, ta stranka može ocijeniti jesu li istovrijedne sveučilišnoj diplomi koja je propisana na njezinu području.

- ii. stručne kvalifikacije, ako su potrebne za obavljanje djelatnosti u skladu sa zakonima i propisima stranke u kojoj se usluga pruža;
- (d) pristup odobren u skladu s ovim člankom odnosi se samo na uslužnu djelatnost koja je predmet ugovora; ne daje pravo upotrebe stručnog naziva stranke u kojoj se usluga pruža.
3. Stranka ne donosi niti provodi ograničenja ukupnog broja ugovornih pružatelja usluga ili neovisnih stručnjaka druge stranke kojima je dopušten ulazak i privremeni boravak, u obliku brojčanih kvota ili ispitivanja gospodarskih potreba.
4. Stranka ugovornim pružateljima usluga i neovisnim stručnjacima iz druge stranke u vezi s mjerama koje utječu na pružanje usluga na njezinu državnom području odobrava tretman koji nije manje povoljan od tretmana koji u sličnim situacijama odobrava vlastitim pružateljima usluga.
5. Dopušteno trajanje boravka iznosi:
- (a) za stranku EU, ukupno razdoblje ne smije iznositi više od šest mjeseci u bilo kojem razdoblju od 12 mjeseci ili za vrijeme trajanja ugovora, ovisno o tome što je kraće; i
 - (b) za Čile, razdoblje od najviše godine dana koje se može produžiti za sljedeća razdoblja pod uvjetom da su i dalje na snazi uvjeti na kojima se boravak temelji.

ČLANAK 19.6.

Nesukladne mjere

U mjeri u kojoj relevantna mjera utječe na ulazak ili privremeni boravak fizičkih osoba u poslovne svrhe, članak 19.3. stavak 1. točke (c) i (d) te članak 19.5. stavci 3. i 4. ne primjenjuju se na:

(a) postojeće nesukladne mjere stranke na razini:

i. za stranku EU:

(A) Europska unija, kako je utvrđeno u Dodatku 17.-A-1;

(B) središnje vlasti države članice, kako je utvrđeno u Dodatku 17.-A-1;

(C) regionalne vlasti države članice, kako je utvrđeno u Dodatku 17.-A-1; ili

(D) lokalne vlasti osim vlasti iz točke (C); i

ii. za Čile:

(A) središnje vlasti, kako je utvrđeno u Dodatku 17.-A-2;

- (B) regionalne jedinice, kako je utvrđeno u Dodatku 17.-A-2; ili
- (C) lokalne vlasti;
- (b) nastavak primjene ili žurnu obnovu nesukladnih mjera iz točke (a);
- (c) izmjenu bilo koje nesukladne mjere iz točaka (a) i (b) ovog članka u mjeri u kojoj se izmjenom ne smanjuje sukladnost mjere kakva je postojala neposredno prije izmjene, s člankom 19.3. stavkom 1. točkama (c) i (d) te člankom 19.5. stavicima 3. i 4.; ili
- (d) svaku mjeru stranke koja je u skladu s uvjetom ili kvalifikacijom navedenom u Prilogu 17.-B.

ČLANAK 19.7.

Transparentnost

1. Stranka objavljuje informacije koje se odnose na ulazak i privremeni boravak fizičkih osoba druge stranke iz članka 19.1. stavka 1.

2. Informacije iz stavka 1. ovog članka uključuju, ako je primjenjivo, sljedeće informacije:
- (a) kategorije vize, dozvola ili bilo koje slične vrste odobrenja ulaska ili privremenog boravka;
 - (b) obveznu dokumentaciju i uvjete koje je potrebno ispuniti;
 - (c) način i mogućnosti podnošenja zahtjeva, npr. preko konzularnog ureda ili putem interneta;
 - (d) troškove podnošenja zahtjeva i okvirno trajanje obrade zahtjeva;
 - (e) najdulje trajanje boravka u okviru svake vrste odobrenja iz točke (a) ovog stavka;
 - (f) uvjete dostupnog produljenja ili obnove;
 - (g) pravila o uzdržavanim osobama u pratnji;
 - (h) dostupne postupke preispitivanja ili žalbe; i
 - (i) relevantne zakone opće primjene koji se odnose na ulazak i privremeni boravak fizičkih osoba.

3. U pogledu informacija iz stavaka 1. i 2. ovog članka, stranka nastoji odmah obavijestiti drugu stranku o uvođenju novih zahtjeva ili postupaka ili o svim promjenama zahtjeva ili postupaka koje utječu na učinkovitost zahtjeva za odobrenje ulaska, privremenog boravka i, ako je primjenjivo, dozvole za rad u prvoj stranci.

ČLANAK 19.8.

Neprimjena rješavanja sporova

Poglavlje 38. ne primjenjuje se u vezi s odbijanjem odobrenja ulaska i privremenog boravka, osim ako je riječ o praksi u kojoj se prepoznaje obrazac.

POGLAVLJE 20.

DOMAĆI PROPISI

ČLANAK 20.1.

Područje primjene i definicije

1. Ovo se poglavlje primjenjuje na mjere stranke koje se odnose na zahtjeve i postupke za izdavanje dozvola, kvalifikacijske zahtjeve i postupke te tehničke norme¹ koji utječu na:

- (a) prekogranično pružanje usluga;
- (b) pružanje usluge ili obavljanje bilo koje druge gospodarske djelatnosti osnivanjem poslovne jedinice ili poslovanjem obuhvaćenog ulaganja; ili
- (c) pružanje usluge tijekom privremenog boravka fizičkih osoba stranke na državnom području druge stranke, pri čemu ta fizička osoba pripada jednoj od kategorija definiranih u članku 19.1.

2. Ovo se poglavlje primjenjuje samo na sektore za koje je stranka preuzela posebne obveze u skladu s poglavljima 17., 18. i 19. i u mjeri u kojoj se te posebne obveze primjenjuju.

¹ Podrazumijeva se da se u slučaju mjera povezanih s tehničkim normama ovo poglavlje primjenjuje samo na one mjere koje utječu na trgovinu uslugama.

3. Neovisno o stavku 2., ovo se poglavlje ne primjenjuje na zahtjeve i postupke za izdavanje dozvola, kvalifikacijske zahtjeve i postupke te tehničke norme koje se odnose na:

- (a) proizvodnju osnovnih kemikalija i drugih kemijskih proizvoda;
- (b) proizvodnju proizvoda od gume;
- (c) proizvodnju plastičnih proizvoda;
- (d) proizvodnju elektromotora, generatora i transformatora;
- (e) proizvodnju akumulatora, primarnih ćelija i primarnih baterija; i
- (f) recikliranje metalnog i nemetalnog otpada i ostataka.

4. Neovisno o stavku 1., ovo se poglavlje ne primjenjuje na mjere stranke u mjeri u kojoj one čine ograničenja podložna rasporedu u skladu s člancima 17.5., 17.6., 17.11. stavkom 1., člankom 17.11. stavkom 2., člancima 18.4., 18.6., 18.7., 18.8. stavkom 1., člankom 18.8. stavkom 2., člankom 19.3. stavkom 1., člankom 19.4. stavkom 2., člankom 19.5. stavkom 1. i člankom 19.6.

5. Za potrebe ovog poglavlja:

- (a) „odobrenje” znači dopuštenje za obavljanje djelatnosti iz stavka 1. točaka (a), (b) i (c) koje proizlazi iz postupka koji podnositelj zahtjeva mora slijediti i time dokazati da ispunjava zahtjeve za izdavanje dozvola, kvalifikacijske zahtjeve i postupke ili tehničke norme;

- (b) „nadležno tijelo” znači središnja, regionalna ili lokalna vlast ili tijelo ili nevladino tijelo koje izvršava ovlasti koje mu je delegirala središnja, regionalna ili lokalna vlast ili tijela, a koje je ovlašteno za donošenje odluke o odobrenju za pružanje usluge, među ostalim osnivanjem poduzeća, ili u vezi s odobrenjem za obavljanje bilo koje druge gospodarske djelatnosti;
- (c) „postupci izdavanja dozvola” znači administrativna ili postupovna pravila koja fizička ili pravna osoba koja traži odobrenje, uključujući izmjenu ili obnovu odobrenja, mora poštovati kako bi dokazala usklađenost sa zahtjevima za izdavanje dozvola;
- (d) „zahtjevi za izdavanje dozvola” znači bitni zahtjevi, osim kvalifikacijskih zahtjeva, koje fizička ili pravna osoba mora ispuniti kako bi dobila, izmijenila ili obnovila odobrenje;
- (e) „kvalifikacijski postupci” znači administrativna ili postupovna pravila koja fizička osoba mora poštovati kako bi dokazala usklađenost s kvalifikacijskim zahtjevima u svrhu dobivanja odobrenja; i
- (f) „kvalifikacijski zahtjevi” znači bitni zahtjevi koji se odnose na nadležnost fizičke osobe za pružanje usluge i koje fizička osoba mora ispuniti kako bi dobila, izmijenila ili obnovila odobrenje.
6. Za potrebe ovog poglavlja primjenjuju se i definicije iz članaka 17.2. i 18.2.

ČLANAK 20.2.

Uvjeti za izdavanje dozvola i kvalifikacije

1. Svaka stranka osigurava da se mjere povezane sa zahtjevima za izdavanje dozvola, postupcima izdavanja dozvola te kvalifikacijskim zahtjevima i postupcima temelje na kriterijima koji sprečavaju nadležna tijela da proizvoljno vrše svoje ovlasti u pogledu procjene.
2. Kriteriji su iz stavka 1.:
 - (a) jasni;
 - (b) objektivni i transparentni¹; i
 - (c) unaprijed dostupni javnosti i zainteresiranim osobama.
3. Kod donošenja tehničkih normi, svaka stranka potiče svoja nadležna tijela da donose tehničke norme koje su razvijene primjenom otvorenih i transparentnih postupaka te potiče tijela određena za izradu tehničkih normi, uključujući relevantne međunarodne organizacije², da pritom primjenjuju otvorene i transparentne postupke.

¹ Podrazumijeva se da takvi kriteriji mogu, između ostalog, uključivati nadležnost i sposobnost pružanja usluge ili obavljanja druge gospodarske djelatnosti, među ostalim i na način koji je u skladu s regulatornim zahtjevima stranke, kao što su zdravstveni i okolišni zahtjevi. Nadležna tijela mogu ocijeniti važnost koju treba pridati svakom kriteriju.

² Pojam „relevantne međunarodne organizacije” odnosi se na međunarodna tijela čije je članstvo otvoreno relevantnim tijelima obiju stranaka.

4. Ovisno o raspoloživosti, odobrenje se izdaje čim se na temelju odgovarajućeg ispitivanja utvrdi da su ispunjeni uvjeti za dobivanje odobrenja.

5. Ako je broj dozvola dostupnih za određenu djelatnost ograničen zbog nestašice dostupnih prirodnih resursa ili tehničkog kapaciteta, svaka stranka primjenjuje postupak odabira potencijalnih kandidata kojim se u potpunosti jamče nepristranost i transparentnost, osobito uključujući primjereno obavješćivanje javnosti o pokretanju, provedbi i ishodu postupka.

6. Podložno stavku 5., svaka stranka pri utvrđivanju pravila za postupak odabira može uzeti u obzir legitimne ciljeve politike, uključujući pitanja zdravlja, sigurnosti, zaštite okoliša i očuvanja kulturne baštine.

ČLANAK 20.3.

Postupci izdavanja dozvola i kvalifikacijski postupci

1. Postupci i formalnosti izdavanja dozvola i kvalifikacijski postupci i formalnosti moraju biti jasni, unaprijed objavljeni i sami po sebi ne smiju činiti ograničenje pružanja usluge ili obavljanja bilo koje druge gospodarske djelatnosti. Svaka stranka nastoji takve postupke i formalnosti učiniti što jednostavnijima i ne smije nepotrebno otežati ili odgađati pružanje usluge ili obavljanje bilo koje druge gospodarske djelatnosti.

2. Ako je potrebno odobrenje, svaka stranka odmah objavljuje ili na drugi način stavlja na raspolaganje javnosti informacije koje su podnositelju zahtjeva potrebne za ispunjavanje zahtjeva i postupaka za dobivanje, održavanje, izmjenu i obnavljanje tog odobrenja. Takve informacije uključuju barem sljedeće, u mjeri u kojoj postoje:

- (a) zahtjeve i postupke;
- (b) podatke za kontakt relevantnih nadležnih tijela;
- (c) pristojbe;
- (d) tehničke norme;
- (e) žalbene postupke ili postupke preispitivanja odluka o zahtjevima;
- (f) postupke za praćenje ili izvršavanje usklađenosti s uvjetima dozvola i kvalifikacija;
- (g) mogućnosti za uključivanje javnosti, primjerice putem rasprava ili iznošenja primjedbi; i
- (h) okvirne rokove za obradu zahtjeva.

3. Svaka naknada za odobrenje¹ koju podnositelji zahtjeva mogu snositi mora biti razumna, transparentna i sama po sebi ne smije ograničavati pružanje relevantne usluge ili obavljanje relevantne gospodarske djelatnosti.
4. Svaka stranka osigurava da su postupci koje primjenjuje nadležno tijelo i odluke nadležnog tijela u postupku odobrenja nepristrani u odnosu na sve podnositelje zahtjeva. Nadležno tijelo donosi odluku neovisno i ne odgovara nijednoj osobi koja pruža usluge ili obavlja gospodarske djelatnosti za koje je potrebno odobrenje.
5. Ako se primjenjuju posebni rokovi za podnošenje zahtjeva, podnositelju zahtjeva daje se razuman rok za podnošenje zahtjeva. Ako je moguće, nadležno tijelo trebalo bi prihvaćati zahtjeve u elektroničkom obliku pod istim uvjetima vjerodostojnosti kao i podneske u papirnatom obliku.
6. Nadležno tijelo započinje s obradom zahtjeva bez nepotrebne odgode nakon podnošenja. Svaka stranka nastoji utvrditi okvirne rokove za obradu zahtjeva i na zahtjev podnositelja zahtjeva i bez nepotrebne odgode osigurava da nadležno tijelo dostavi informacije o statusu zahtjeva. Svaka stranka osigurava da se obrada zahtjeva, uključujući donošenje konačne odluke, dovrši u razumnom roku nakon datuma podnošenja potpunog zahtjeva.

¹ Naknade za odobrenje ne uključuju naknade za iskorištavanje prirodnih resursa, plaćanja za dražbu, javni natječaj ili druga nediskriminirajuća sredstva za dodjelu koncesija ni obvezne doprinose za pružanje univerzalne usluge.

7. Nadležno tijelo u razumnom roku nakon primitka zahtjeva koji smatra nepotpunim obavješćuje podnositelja zahtjeva, u mjeri u kojoj je to izvedivo, navodi koje su dodatne informacije potrebne za dopunu zahtjeva i pruža podnositelju zahtjeva mogućnost da ispravi nedostatke.
8. Nadležno tijelo umjesto izvornih dokumenata prihvaća preslike dokumenata ovjerene u skladu s pravom stranke, osim ako su nadležnim tijelima potrebni izvorni dokumenti radi zaštite integriteta postupka izdavanja odobrenja.
9. Ako nadležno tijelo odbije zahtjev, podnositelja zahtjeva obavješćuje se, na vlastiti zahtjev ili na inicijativu nadležnog tijela, u pisanom obliku i bez nepotrebne odgode. U načelu se podnositelja zahtjeva obavješćuje o razlozima odbijanja zahtjeva i o roku za podnošenje žalbe na tu odluku. Podnositelju zahtjeva dopušteno je, u razumnim rokovima, ponovno podnijeti zahtjev.
10. Svaka stranka osigurava da odobrenje, nakon što se izda, stupi na snagu bez nepotrebne odgode i u skladu s uvjetima koji su u njemu navedeni.
11. Ako su za odobrenje potrebni ispiti, nadležno tijelo osigurava takve ispite u razumno učestalim vremenskim razmacima i osigurava razuman rok kako bi se podnositeljima zahtjeva omogućilo da zatraže polaganje ispita.

ČLANAK 20.4.

Preispitivanje

Ako rezultati pregovora u vezi s člankom V. stavkom 4. GATS-a stupe na snagu, stranke zajednički preispituju te rezultate. Ako se zajedničkim preispitivanjem procijeni da bi uključivanje takvih rezultata u ovaj dio ovog Sporazuma poboljšalo pravila sadržana u ovom Sporazumu, stranke zajednički odlučuju hoće li te rezultate uključiti u ovaj dio ovog Sporazuma.

ČLANAK 20.5.

Upravljanje mjerama opće primjene

Svaka stranka osigurava da se sve mjere opće primjene koje utječu na trgovinu uslugama provode na razuman, objektivan i nepristran način.

ČLANAK 20.6.

Žalba na upravne odluke

Svaka stranka je dužna imati ili osnovati redovne, arbitražne ili upravne sudove ili postupke kojima se na zahtjev pogođenog ulagatelja ili pružatelja usluge osigurava brzo preispitivanje administrativnih odluka koje utječu na poslovnu jedinicu, prekogranično pružanje usluga ili privremenu prisutnost fizičkih osoba u poslovne svrhe te, ako je to opravdano, odgovarajuća pravna sredstva za te odluke. Ako takvi postupci ovise o agenciji nadležnoj za donošenje predmetne upravne odluke, stranka osigurava da se postupcima zajamči objektivno i nepristrano preispitivanje.

POGLAVLJE 21.

UZAJAMNO PRIZNAVANJE STRUČNIH KVALIFIKACIJA

ČLANAK 21.1.

Uzajamno priznavanje stručnih kvalifikacija

1. Ništa u ovom poglavlju ne sprečava stranku da od fizičkih osoba zahtijeva da posjeduju nužne kvalifikacije i stručno iskustvo za predmetni sektor djelatnosti na državnom području na kojem se djelatnost obavlja.

2. Svaka stranka potiče relevantna strukovna tijela ili tijela za predmetni sektor djelatnosti na svojem državnom području da izrade i dostave zajedničke preporuke o uzajamnom priznavanju stručnih kvalifikacija Pododboru za usluge i ulaganja iz članka 18.10. Takve zajedničke preporuke potkrepljuju se dokazima o:

- (a) gospodarskoj vrijednosti predviđenog mehanizma za uzajamno priznavanje stručnih kvalifikacija („mehanizam za uzajamno priznavanje”); i
- (b) usklađenosti režima, odnosno stupnju usklađenosti zahtjeva koje svaka stranka primjenjuje na odobravanje, izdavanje dozvola, poslovanje i certificiranje.

3. Po primitku zajedničke preporuke Pododbor za usluge i ulaganja u razumnom roku preispituje njezinu usklađenost s ovim dijelom ovog Sporazuma. Pododbor može, nakon takvog preispitivanja, izraditi te Zajedničkom vijeću preporučiti da donese odluku o mehanizmu za uzajamno priznavanje kako bi se utvrdili ili izmijenili mehanizmi za uzajamno priznavanje utvrđeni u Prilogu 21.-B¹, u skladu s člankom 8.5. stavkom 1. točkom (a).

4. Mehanizam iz stavka 3. ovog članka predviđa uvjete za priznavanje stručnih kvalifikacija stečenih u stranci EU-u i stručnih kvalifikacija stečenih u Čileu u vezi s djelatnošću obuhvaćenom poglavljima 17., 18., 19. i 26.

¹ Podrazumijeva se da mehanizmi za uzajamno priznavanje ne dovode do automatskog priznavanja stručnih kvalifikacija, već se njima utvrđuju, u obostranom interesu stranaka, uvjeti pod kojima nadležna tijela odobravaju priznavanje takvih kvalifikacija.

5. Smjernice za aranžmane za priznavanje stručnih kvalifikacija utvrđene u Prilogu 21.-A uzimaju se u obzir pri izradi zajedničkih preporuka iz stavka 2. ovog članka, a Zajedničko vijeće uzima ih u obzir pri procjeni treba li donijeti aranžman iz stavka 3. ovog članka.

POGLAVLJE 22.

USLUGE DOSTAVE

ČLANAK 22.1.

Područje primjene i definicije

1. U ovom se poglavlju utvrđuju načela regulatornog okvira za sve usluge dostave.
2. Za potrebe ovog poglavlja:
 - (a) „usluge dostave” znači poštanske i kurirske usluge ili usluge ubrzane dostave koje uključuju djelatnosti prikupljanja, razvrstavanja, prijevoza, i dostave poštanskih pošiljaka;

- (b) „usluge ubrzane dostave” znači prikupljanje, razvrstavanje, prijevoz i dostava poštanskih pošiljaka uz veću brzinu i pouzdanost, a mogu uključivati elemente dodane vrijednosti kao što su preuzimanje na adresi pošiljatelja, osobna dostava primatelju, praćenje, mogućnost mijenjanja odredišta i primatelja za vrijeme prijevoza ili potvrda primitka;
- (c) „usluge ubrzane pošte” znači usluge međunarodne ekspresne dostave koje se pružaju preko Kooperative EMS-a (engl. *Express Mail Service Cooperative*), dobrovoljnog udruženja imenovanih poštanskih operatera u okviru Svjetske poštanske unije (engl. *Universal Postal Union* – UPU);
- (d) „dozvola” znači odobrenje koje je pojedinačnom pružatelju dodijelilo nadležno regulatorno tijelo, kojim se utvrđuju postupci, obveze i zahtjevi specifični za sektor usluga dostave;
- (e) „poštanska pošiljka” znači pošiljka mase do 31,5 kg adresirana u konačnom obliku u kojem će je uručiti javni ili privatni pružatelj usluga dostave bilo koje vrste, a može uključivati pismo, paket, novine ili katalog;
- (f) „poštanski monopol” znači isključivo pravo pružanja određenih usluga dostave na državnom području stranke u skladu s pravom te stranke; i
- (g) „univerzalna usluga” znači trajno pružanje usluga dostave određene kvalitete na cjelokupnom državnom području stranke po pristupačnoj cijeni za sve korisnike.

ČLANAK 22.2.

Univerzalna usluga

1. Svaka stranka ima pravo utvrditi vrstu obveze univerzalne usluge koju želi provoditi. Svaka stranka koja provodi obvezu pružanja univerzalne usluge povodi univerzalnu uslugu na transparentan, nediskriminirajući i neutralan način za sve pružatelje usluga dostave koji podliježu toj obvezi.
2. Ako stranka zahtijeva da se usluge dolazne ubrzane pošte pružaju na temelju univerzalnih usluga, ona tim uslugama ne odobrava povlašteno postupanje u odnosu na druge usluge međunarodne ubrzane dostave.

ČLANAK 22.3.

Sprečavanje praksi kojima se narušava tržišno natjecanje

Svaka stranka osigurava da pružatelj usluga dostave koji podliježe obvezi univerzalne usluge ili poštanski monopol ne primjenjuju prakse kojima se narušava tržišno natjecanje, kao što je:

- (a) upotreba prihoda od pružanja usluge koja podliježe obvezi univerzalne usluge ili poštanskom monopolu kako bi se unakrsno subvencioniralo pružanje usluge ubrzane dostave ili bilo koje usluge dostave koja nije univerzalna; ili

- (b) neopravdano razlikovanje među kupcima kao što su poduzeća, pošiljatelji masovne pošte ili konsolidirane pošte u pogledu tarifa ili drugih uvjeta za pružanje usluge koja podliježe obvezi univerzalne usluge ili poštanskom monopolu.

ČLANAK 22.4.

Dozvole

1. Ako zahtijeva dozvolu za pružanje usluga dostave, stranka objavljuje:
 - (a) sve uvjete za izdavanje dozvola i rok potreban za donošenje odluke o zahtjevu za izdavanje dozvole; i
 - (b) uvjete dozvole.
2. Postupci, obveze i zahtjevi za dozvolu moraju biti transparentni, nediskriminirajući i utemeljeni na objektivnim kriterijima.

3. Ako nadležno regulatorno tijelo odbije zahtjev za izdavanje dozvole, ono pisanim putem obavješćuje podnositelja zahtjeva o razlozima odbijanja. Svaka stranka uspostavlja ili provodi žalbeni postupak putem tijela koje je neovisno o strankama uključenima u postupak podnošenja zahtjeva za izdavanje dozvole. To tijelo može biti sud.

ČLANAK 22.5.

Neovisnost regulatornih tijela

1. Svaka stranka osigurava da nijedno tijelo odgovorno za reguliranje usluga dostave nije odgovorno nijednom pružatelju usluga dostave te da su odluke i postupci koje donosi regulatorno tijelo nepristrani, nediskriminirajući i transparentni u odnosu na sve sudionike na tržištu na njezinu državnom području.

2. Svaka stranka osigurava da tijelo odgovorno za reguliranje usluga dostave pravodobno obavlja svoje zadaće te raspolaže odgovarajućim financijskim i ljudskim resursima.

POGLAVLJE 23.

TELEKOMUNIKACIJSKE USLUGE

ČLANAK 23.1.

Područje primjene

1. U ovom se poglavlju utvrđuju načela regulatornog okvira za telekomunikacijske mreže i usluge, liberalizirane na temelju poglavlja 17. i 18.
2. Ovo se poglavlje ne primjenjuje na usluge pružanja sadržaja ili obavljanja uredničke kontrole nad sadržajem koji se prenosi putem telekomunikacijskih mreža i usluga.

ČLANAK 23.2.

Definicije

Za potrebe ovog poglavlja:

- (a) „povezana infrastruktura” znači usluge, fizička infrastruktura i drugi objekti povezani s telekomunikacijskom mrežom ili uslugom koji omogućuju ili podupiru pružanje usluga putem te mreže ili usluge ili imaju za to potencijal te mogu uključivati zgrade ili ulaze u zgrade, žičane instalacije unutar zgrada, antene, tornjeve i druge potporne građevine, kabelske kanale, cijevi, stupove, šahtove i ormariće;
- (b) „osnovna infrastruktura” znači infrastruktura javne telekomunikacijske mreže ili usluge koje:
 - i. isključivo ili pretežno osigurava jedan pružatelj ili ograničen broj pružatelja; i
 - ii. nije moguće na izvediv način ekonomski ili tehnički zamijeniti radi pružanja usluge;
- (c) „međupovezivanje” znači povezivanje javnih telekomunikacijskih mreža koje koriste isti ili različiti pružatelji telekomunikacijskih mreža ili usluga kako bi se korisnicima jednog pružatelja omogućilo da komuniciraju s korisnicima istog ili nekog drugog pružatelja ili da pristupe uslugama koje osiguravaju drugi pružatelji, neovisno o tome osiguravaju li te usluge uključeni pružatelji ili bilo koji drugi pružatelj koji ima pristup mreži;

- (d) „usluge pristupa internetu” znači javne telekomunikacijske usluge kojima se omogućuje pristup internetu na državnom području stranke te se time osigurava povezivanje s gotovo svim krajnjim točkama interneta bez obzira na mrežnu tehnologiju i terminalnu opremu koja se upotrebljava.
- (e) „zakupljeni vodovi” znači telekomunikacijske usluge ili infrastruktura između dviju ili više određenih točaka, uključujući virtualne, kojima se izdvaja kapacitet za namjensku upotrebu ili dostupnost korisniku;
- (f) „glavni pružatelj” znači pružatelj telekomunikacijskih mreža ili usluga koji može bitno utjecati na uvjete sudjelovanja, s obzirom na cijenu i ponudu, na relevantnom tržištu za javne telekomunikacijske mreže ili usluge zbog svoje kontrole nad osnovnom infrastrukturom ili korištenja svojeg položaja na tom tržištu;
- (g) „elementi mreže” znači uređaji ili oprema koji se upotrebljavaju za pružanje javne telekomunikacijske usluge, uključujući značajke, funkcije i kapacitete koje ti uređaji ili oprema omogućuju;
- (h) „prenosivost broja” znači:
- i. za stranku EU, mogućnost pretplatnika koji to zatraži da zadrži postojeći telefonski broj, na istoj lokaciji u slučaju pretplatnika fiksne linije, pri prelasku između iste kategorije pružatelja javnih telekomunikacijskih usluga, bez narušavanja kvalitete, pouzdanosti ili praktičnosti; i

- ii. za Čile, mogućnost krajnjeg korisnika da na zahtjev zadrži postojeći telefonski broj pri promjeni pružatelja javnih telekomunikacijskih usluga, bez narušavanja kvalitete, pouzdanosti ili praktičnosti;
- i. „javna telekomunikacijska mreža” znači svaka telekomunikacijska mreža koja se u cijelosti ili većim dijelom upotrebljava za pružanje javnih telekomunikacijskih usluga među završnim točkama mreže;
- (j) „javna telekomunikacijska usluga” znači svaka telekomunikacijska usluga koja se nudi široj javnosti;
- (k) „pretplatnik” znači svaka fizička ili pravna osoba koja je stranka ugovora s pružateljem javnih telekomunikacijskih usluga o pružanju takvih usluga;
- (l) „telekomunikacije” znači prijenos i prijam signala bilo kojim elektromagnetskim sredstvom;
- (m) „telekomunikacijska mreža” znači sustavi prijenosa i, ako je primjenjivo, oprema za komutiranje ili usmjeravanje te druga sredstva, uključujući mrežne elemente koji nisu aktivni, koji omogućuju prijenos signala žičanim, radijskim, optičkim ili drugim elektromagnetskim sredstvima;
- (n) „telekomunikacijsko regulatorno tijelo” znači tijelo ili tijela koja je stranka zadužila za regulaciju telekomunikacijskih mreža i usluga obuhvaćenih ovim poglavljem¹;

¹ Podrazumijeva se da telekomunikacijsko regulatorno tijelo uključuje sva tijela koja je stranka zadužila za izvršenje obveza utvrđenih u ovom poglavlju.

- (o) „telekomunikacijske usluge” znači usluga koja se u cijelosti ili većim dijelom sastoji od prijenosa i primanja signala, uključujući radiodifuzijske signale, putem telekomunikacijskih mreža, među ostalim putem mreža koje se upotrebljavaju za radiodifuzijsko emitiranje;
- (p) „univerzalna usluga” znači minimalan skup usluga određene kvalitete koji mora biti dostupan svim korisnicima na državnom području stranke, bez obzira na njihov geografski položaj i po pristupačnoj cijeni; i
- (q) „korisnik” znači bilo koja fizička ili pravna osoba koja koristi javnu telekomunikacijsku mrežu ili uslugu.

ČLANAK 23.3.

Telekomunikacijsko regulatorno tijelo

1. Svaka stranka osigurava da je njezino telekomunikacijsko regulatorno tijelo pravno odvojeno i funkcionalno neovisno o bilo kojem pružatelju telekomunikacijskih mreža, usluga ili opreme te da su odluke koje donosi njezino telekomunikacijsko regulatorno tijelo i postupci koje primjenjuje nepristrani u odnosu na sve sudionike na tržištu.
2. Stranka koja zadrži vlasništvo ili kontrolu nad pružateljima telekomunikacijskih mreža, usluga ili opreme osigurava djelotvorno strukturno razdvajanje telekomunikacijske regulatorne funkcije od djelatnosti povezanih s vlasništvom ili kontrolom.

3. Kako bi osigurala neovisnost i nepristranost telekomunikacijskih regulatornih tijela, svaka stranka osigurava da njezino telekomunikacijsko regulatorno tijelo nema financijski interes niti zadržava operativnu ili upravljačku ulogu u bilo kojem pružatelju telekomunikacijskih mreža, usluga ili opreme.
4. Svaka stranka osigurava da pružatelji telekomunikacijskih mreža, usluga ili opreme ne utječu na odluke i postupke telekomunikacijskog regulatornog tijela.
5. Svaka stranka svojem telekomunikacijskom regulatornom tijelu dodjeljuje regulatornu i nadzornu ovlast te odgovarajuća financijska sredstva i ljudske resurse za izvršavanje zadaća koje su mu dodijeljene kako bi izvršavalo obveze utvrđene u ovom poglavlju. Te se ovlasti izvršavaju transparentno i pravodobno. Te se zadaće objavljuju u lako dostupnom i jasnom obliku, posebno ako su te zadaće dodijeljene većem broju tijela.
6. Svaka stranka svojem telekomunikacijskom regulatornom tijelu daje ovlast da osigura da mu pružatelji telekomunikacijskih mreža ili usluga odmah i na zahtjev dostave sve potrebne informacije, uključujući financijske informacije, kako bi se telekomunikacijskom regulatornom tijelu omogućilo da svoje zadaće obavlja u skladu s ovim poglavljem. Sa svim dostavljenim informacijama postupa se u skladu sa zahtjevima povjerljivosti.

7. Svaka stranka osigurava da korisnik ili pružatelj telekomunikacijskih mreža ili usluga na kojeg se odnosi odluka telekomunikacijskog regulatornog tijela ima pravo na žalbu protiv te odluke pred tijelom koje je neovisno o telekomunikacijskom regulatornom tijelu i ostalim strankama na koje se odluka odnosi. Odluka koju je donijelo telekomunikacijsko regulatorno tijelo ostaje na snazi do ishoda tog žalbenog postupka, osim ako se odobre privremene mjere u skladu s pravom stranke.

ČLANAK 23.4.

Odobrenje za pružanje telekomunikacijskih mreža ili usluga

1. Ako stranka zahtijeva odobrenje za pružanje telekomunikacijskih mreža ili usluga, navodi razuman rok koji je uobičajeno potreban kako bi telekomunikacijsko regulatorno tijelo donijelo odluku o zahtjevu za odobrenje, o tom razdoblju obavješćuje podnositelja zahtjeva na transparentan način i nastoji odlučiti o zahtjevu u navedenom roku¹.

2. Svi kriteriji za odobrenje i primjenjivi postupci moraju biti što jednostavniji, objektivni, transparentni, nediskriminirajući i proporcionalni. Sve obveze i uvjeti propisani za odobrenje ili povezani s njim moraju biti nediskriminirajući, transparentni, razmjerni i povezani s uslugama koje se pružaju.

¹ Podrazumijeva se da ovaj članak ne sprečava stranku da odobri pružanje telekomunikacijskih mreža ili usluga na temelju jednostavne obavijesti bez čekanja odluke telekomunikacijskog regulatornog tijela.

3. Svaka stranka osigurava da podnositelj pisanim putem primi razloge za odbijanje ili opoziv odobrenja odnosno za određivanje posebnih uvjeta za pružatelja. U slučaju takvog odbijanja, opoziva ili određivanja uvjeta podnositelj zahtjeva može se obratiti žalbenom tijelu.

4. Administrativne naknade koje se naplaćuju pružateljima, ako ih ima, moraju biti objektivne, transparentne, nediskriminirajuće i proporcionalne administrativnim troškovima koji su opravdano nastali pri upravljanju, nadzoru i izvršenju obveza utvrđenih u ovom poglavlju¹.

ČLANAK 23.5.

Međupovezivanje

Ne dovodeći u pitanje članak 23.9., svaka stranka osigurava da pružatelj javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga na njezinu državnom području ima pravo i, na zahtjev drugog pružatelja javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga na njezinu državnom području, obvezu pregovaranja o međusobnom povezivanju u svrhu pružanja javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga na njezinu državnom području.

¹ Administrativne naknade ne uključuju plaćanja za prava upotrebe ograničenih resursa i obvezne doprinose za pružanje univerzalne usluge.

ČLANAK 23.6.

Pristup i korištenje

1. Svaka stranka osigurava da se svakom pružatelju usluga iz druge stranke odobri pristup javnim telekomunikacijskim mrežama ili uslugama i njihovo korištenje pod razumnim i nediskriminirajućim¹ uvjetima. Ta se obveza, među ostalim, primjenjuje na temelju stavaka od 2. do 5. ovoga članka.
2. Svaka stranka osigurava da svaki pružatelj usluga druge stranke ima pristup bilo kojoj javnoj telekomunikacijskoj usluzi koja se nudi unutar te stranke ili preko njezinih granica, odnosno da je mogu koristiti, uključujući privatne zakupljene vodove, i u tu svrhu osigurava, podložno stavku 5., da je tom pružatelju dopušteno sljedeće:
 - (a) kupnja ili zakup te spajanje terminalne ili druge opreme koja ima sučelje s mrežom i koja je nužna za pružanje njezinih usluga;
 - (b) međupovezivanje privatnih zakupljenih vodova ili vodova u vlasništvu s javnim telekomunikacijskim mrežama ili s vodovima koji su u zakupu ili vlasništvu drugog pružatelja telekomunikacijskih usluga; i
 - (c) primjena operativnih protokola po vlastitom izboru pri pružanju bilo koje usluge osim onih koji su nužni za osiguravanje dostupnosti telekomunikacijskih usluga široj javnosti.

¹ Za potrebe ovog članka „nediskriminirajući” znači tretman najpovlaštenije nacije i nacionalni tretman, kako su definirani u člancima 17.9, 17.11, 18.4 i 18.5., kao i pod uvjetima koji nisu manje povoljni od onih koji se dodjeljuju bilo kojem drugom korisniku sličnih javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga u sličnim situacijama.

3. Svaka stranka pružateljima usluga iz druge stranke osigurava mogućnost upotrebe javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga za prijenos informacija na njezinu području ili preko njezinih granica, među ostalim za komunikaciju unutar poduzeća takvog pružatelja usluga te za pristup informacijama sadržanima u bazama podataka ili drukčije pohranjenima u strojno čitljivom obliku na području bilo koje od stranaka.

4. Neovisno o stavku 3. stranka može donijeti mjere potrebne kako bi zajamčila sigurnost i povjerljivost komunikacije, podložno zahtjevu da se takve mjere ne primjenjuju na način koji bi predstavljao sredstvo proizvoljne ili neopravdane diskriminacije ili prikriveno ograničavanje trgovine uslugama.

5. Svaka stranka osigurava da se ne nameću uvjeti za pristup javnim telekomunikacijskim mrežama ili uslugama na njezinu državnom području ni uvjeti za njihovu upotrebu, osim onih koji su nužni kako bi se:

- (a) zaštitile odgovornosti koju pružatelji javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga imaju za pružanje javne usluge, posebno njihova sposobnost da svoje usluge učine dostupnima široj javnosti; ili
- (b) zaštitila tehnička cjelovitost javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga.

ČLANAK 23.7.

Rješavanje sporova u području telekomunikacija

1. Svaka stranka osigurava da, u slučaju spora između pružatelja telekomunikacijskih mreža ili usluga u vezi s pravima ili obvezama koji proizlaze iz ovog poglavlja, a na zahtjev jedne od stranaka u sporu, telekomunikacijsko regulatorno tijelo radi rješavanja spora donese obvezujuću odluku u razumnom roku.
2. Svaka stranka osigurava da se odluka koju donese telekomunikacijsko regulatorno tijelo stavi na raspolaganje javnosti, podložno zahtjevima u pogledu povjerljivosti poslovnih podataka u skladu s njezinim zakonima i drugim propisima. Telekomunikacijsko regulatorno tijelo strankama u sporu dostavlja cjelovito obrazloženje odluke. Stranke u sporu imaju pravo uložiti žalbu na tu odluku u skladu s člankom 23.3. stavkom 7.
3. Svaka stranka osigurava da postupak iz stavaka 1. i 2. ne sprečava nijednu od stranaka u sporu da pokrene postupak pred pravosuđnim tijelom, u skladu sa zakonima i drugim propisima stranke.

ČLANAK 23.8.

Mjere zaštite tržišnog natjecanja u odnosu na glavne pružatelje

Svaka stranka donosi ili provodi odgovarajuće mjere u svrhu sprečavanja pružatelja telekomunikacijskih mreža ili usluga koji su, samostalno ili zajedno, glavni pružatelj da primjenjuju ili nastavljaju primjenjivati prakse protivne tržišnom natjecanju, uključujući:

- (a) unakrsno subvencioniranje protivno tržišnom natjecanju;
- (b) korištenje informacija dobivenih od konkurenata s posljedicama protivnima tržišnom natjecanju; i
- (c) uskraćivanje drugim pružateljima usluga pravodobnih tehničkih informacija o osnovnoj infrastrukturi i komercijalno relevantnih informacija koje su im potrebne za pružanje usluga.

ČLANAK 23.9.

Međupovezivanje s glavnim pružateljima

1. Svaka stranka osigurava da glavni pružatelji javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga omogućuju međupovezivanje u bilo kojoj tehnički izvedivoj točki u mreži. Glavni pružatelji osiguravaju takvo međupovezivanje:
 - (a) pod nediskriminirajućim uvjetima, među ostalim u pogledu cijena, tehničkih normi, specifikacija, kvalitete i održavanja, te uz kvalitetu koja nije lošija od kvalitete koja se pruža za njihove slične usluge ili za slične usluge njihovih društava kćeri ili drugih povezanih društava;
 - (b) pravodobno, pod uvjetima, među ostalim u pogledu cijena, tehničkih normi, specifikacija, kvalitete i održavanja, koji su transparentni, razumni i kojima se uzima u obzir ekonomska izvedivost te koji su dovoljno izdvojeni da pružatelj usluge ne mora plaćati za mrežne komponente ili infrastrukturu koja mu nije potrebna za pružanje usluge; i
 - (c) na zahtjev, u drugim točkama osim završnih točaka mreže koje se nude većini korisnika, po cijenama koje odražavaju trošak izgradnje potrebne dodatne infrastrukture.
2. Svaka stranka objavljuje primjenjive postupke za međupovezivanje s glavnim pružateljem.

3. Svaka stranka osigurava da glavni pružatelji objavljuju svoje sporazume o međupovezivanju ili svoje referentne ponude za međupovezivanje, ovisno o slučaju.

ČLANAK 23.10.

Pristup osnovnoj infrastrukturi glavnih pružatelja

Svaka stranka telekomunikacijskom regulatornom tijelu daje ovlast da zahtijeva da glavni pružatelj na njezinu državnom području svoju osnovnu infrastrukturu stavi na raspolaganje pružateljima telekomunikacijskih mreža ili usluga pod razumnim i nediskriminirajućim uvjetima u svrhu pružanja telekomunikacijske mreže ili usluga, osim ako to nije nužno za postizanje učinkovitog tržišnog natjecanja na temelju prikupljenih činjenica i ocjenjivanja tržišta koje je provelo telekomunikacijsko regulatorno tijelo. Osnovna infrastruktura glavnog pružatelja može uključivati elemente mreže, usluge zakupljenih vodova i pripadajuću infrastrukturu.

ČLANAK 23.11.

Ograničeni resursi

1. Svaka stranka osigurava da se dodjela i odobrenje prava na upotrebu ograničenih resursa, uključujući radiofrekvencijski spektar, brojeve i pravo puta, provode na otvoren, objektivan, pravodoban, transparentan, nediskriminirajući i proporcionalan način, uz nastojanje da se ostvare ciljevi od općeg interesa. Postupci, uvjeti i obveze povezani s pravima upotrebe temelje se na objektivnim, transparentnim, nediskriminirajućim i proporcionalnim kriterijima.
2. Svaka stranka objavljuje trenutačnu upotrebu dodijeljenih frekvencijskih pojasa, ali ne mora detaljno opisati radiofrekvencijski spektar dodijeljen za određene državne potrebe.
3. Mjere stranke koja dodjeljuje i raspodjeljuje spektar i upravlja frekvencijama nisu same po sebi neusklađene s člancima 17.8. i 18.7. U skladu s tim, svaka stranka zadržava pravo na uspostavu i primjenu mjera upravljanja spektrom i frekvencijama koje mogu dovesti do ograničenja broja pružatelja telekomunikacijskih usluga, pod uvjetom da to čini na način koji je u skladu s ovim Dijelom. To uključuje mogućnost dodjele frekvencijskih pojasa uzimajući u obzir postojeće i buduće potrebe i dostupnost spektra.

ČLANAK 23.12.

Prenosivost broja

Svaka stranka osigurava da pružatelji javnih telekomunikacijskih usluga na njezinu državnom području pravodobno i pod razumnim uvjetima osiguravaju prenosivost boja.

ČLANAK 23.13.

Univerzalna usluga

1. Svaka stranka ima pravo definirati vrstu obveza univerzalne usluge koje želi provoditi te odlučiti o njihovom području primjene i provedbi.
2. Obveze univerzalne usluge neće se same po sebi smatrati protivnima tržišnom natjecanju, pod uvjetom da se njima upravlja na razmjernan, transparentan, objektivan i nediskriminirajući način. Upravljanje takvim obvezama neutralno je u odnosu na tržišno natjecanje i ne opterećuje više nego što je potrebno za vrstu univerzalne usluge koju je definirala stranka.
3. Svaka stranka osigurava da su postupci za određivanje pružatelja univerzalne usluge otvoreni svim pružateljima javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga i određuje pružatelje univerzalne usluge s pomoću učinkovitog, transparentnog i nediskriminirajućeg mehanizma.

4. Ako stranka odluči isplatiti naknadu pružatelju univerzalne usluge, ona osigurava da takvo financiranje ne premašuje neto trošak koji proizlazi iz obveze pružanja univerzalne usluge.

ČLANAK 23.14.

Povjerljivost informacija

1. Svaka stranka osigurava da pružatelji telekomunikacijskih mreža ili usluga koji pribavljaju povjerljive informacije od drugog pružatelja telekomunikacijskih mreža ili usluga u postupku pregovora u skladu s člancima 23.5., 23.6., 23.9. i 23.10. upotrebljavaju te informacije isključivo u svrhe za koje su dostavljene i da u svakom trenutku poštuju povjerljivost takvih informacija.

2. Svaka stranka osigurava povjerljivost telekomunikacija i povezanih podataka o prometu koji se prenose pri korištenju javnih telekomunikacijskih mreža ili usluga, pod uvjetom da se sve mjere koje poduzima u tu svrhu ne primjenjuju na način koji bi predstavljao sredstvo proizvoljne ili neopravdane diskriminacije ili prikrivenog ograničavanja trgovine uslugama.

ČLANAK 23.15.

Strani udjeli

U pogledu pružanja telekomunikacijskih mreža ili usluga, osim javne radiodifuzije, u okviru komercijalne prisutnosti, stranka ne uvodi zahtjeve za zajedničke pothvate niti ograničava sudjelovanje stranog kapitala u smislu ograničenja najvećeg postotka stranog udjela ili ukupne vrijednosti pojedinačnog ili skupnog stranog ulaganja.

ČLANAK 23.16.

Otvoren i nediskriminirajući pristup internetu

1. Svaka stranka donosi ili provodi mjere kojima se osigurava da pružatelji usluga pristupa internetu korisnicima tih usluga omogućuju pristup informacijama, sadržaju i uslugama po vlastitom izboru i njihovu distribuciju.
2. Stavkom 1. ne dovode se u pitanje zakoni i drugi propisi stranke povezani sa zakonitošću informacija, sadržaja ili usluga iz tog stavka.
3. Neovisno o stavku 1., pružatelji usluga pristupa internetu mogu provoditi nediskriminirajuće¹, razumne, transparentne i razmjerne mjere upravljanja mrežom koje su u skladu sa zakonima i propisima stranke.

¹ Podložno iznimkama predviđenima zakonima i propisima stranke.

4. Svaka stranka donosi ili provodi mjere kojima se osigurava da pružatelji usluga pristupa internetu korisnicima tih usluga omogućuju upotrebu uređaja po vlastitom izboru, pod uvjetom da takvi uređaji ne ugrožavaju sigurnost drugih uređaja, mreže ili usluga koje se pružaju putem mreže.

ČLANAK 23.17.

Međunarodni mobilni *roaming*

1. Stranke nastoje surađivati na promicanju transparentnih i razumnih cijena usluga međunarodnog mobilnog *roaminga* u cilju poticanja rasta trgovine između stranaka i povećanja dobrobiti potrošača.

2. Svaka stranka može poduzeti korake za povećanje transparentnosti i tržišnog natjecanja u pogledu cijena međunarodnog mobilnog *roaminga* i tehnoloških alternativa uslugama *roaminga*, kao što su:

- (a) osiguravanje da informacije o maloprodajnim cijenama budu lako dostupne javnosti; i
- (b) svođenje na najmanju moguću mjeru prepreka primjeni tehnoloških alternativa *roamingu*, pri čemu korisnici koji posjećuju državno područje stranke s državnog područja druge stranke mogu pristupiti telekomunikacijskim uslugama s pomoću uređaja po vlastitom izboru.

POGLAVLJE 24.

USLUGE MEĐUNARODNOG POMORSKOG PRIJEVOZA

ČLANAK 24.1.

Područje primjene, definicije i načela

1. U ovom se poglavlju utvrđuju načela liberalizacije usluga međunarodnog pomorskog prometa u skladu s poglavljima 17., 18. i 19.
2. Za potrebe ovog poglavlja i poglavlja 17., 18. i 19. te priloga 17.-A, 17.-B i 17.-C:
 - (a) „usluge kontejnerske stanice i terminala” znači djelatnosti koje se sastoje od skladištenja kontejnera, u luci ili na kopnu, radi njihova punjenja ili pražnjenja, popravka i pripreme za prijevoz;
 - (b) „usluge carinjenja” ili „usluge posrednika carinskih kuća” znači djelatnosti koje se sastoje od obavljanja carinskih formalnosti za drugu stranku povezanih s uvozom, izvozom ili prijevozom tereta, bez obzira na to je li ta usluga glavna djelatnost pružatelja usluga ili uobičajena dopuna njegove glavne djelatnosti;

- (c) „prijevoz od vrata do vrata ili multimodalni prijevoz” znači prijevoz tereta na temelju jedne prijevozne isprave pri kojem se upotrebljava više prijevoznih sredstava i koji uključuje međunarodnu dionicu na moru;
- (d) „usluge razvoza” znači prethodni i daljnji pomorski prijevoz međunarodnog tereta, posebno u kontejnerima, između luka koje se nalaze u stranci, na putu prema odredištu izvan državnog područja te stranke;
- (e) „usluge otpreme tereta” znači djelatnost koja se sastoji od organiziranja i praćenja otpreme u ime pošiljatelja dobavljanjem usluga prijevoza i povezanih usluga, pripremom dokumentacije i davanjem poslovnih informacija;
- (f) „međunarodni teret” znači teret koji se prevozi između luke jedne stranke i luke druge stranke ili treće zemlje ili između luke jedne države članice i luke druge države članice;
- (g) „usluge međunarodnog pomorskog prijevoza” znači prijevoz putnika ili tereta pomorskim plovilima između luke jedne stranke i luke druge stranke ili treće zemlje, uključujući izravno ugovaranje s pružateljima drugih usluga prijevoza radi osiguranja prijevoza „od vrata do vrata” ili multimodalnog prijevoza na temelju jedne prijevozne isprave, ali ne i pravo pružanja takvih drugih usluga prijevoza;

- (h) „usluge pomorskih agencija” znači djelatnosti koje se sastoje od zastupanja u svojstvu agenta, na određenom zemljopisnom području, poslovnih interesa jednog ili više brodara ili brodarskih društava za sljedeće potrebe:
- i. marketing i prodaju usluga pomorskog prijevoza i povezanih usluga, od izrade ponude do izdavanja računa i teretnica u ime trgovačkih društava, dobavu i preprodaju potrebnih povezanih usluga, pripremu dokumentacije i pružanje poslovnih informacija; ili
 - ii. organiziranje, u ime trgovačkih društava, pristajanja brodova ili preuzimanja tereta kad je to potrebno;
- i. „pomoćne pomorske usluge” znači usluge utovara i istovara pomorskog tereta, usluge carinjenja, usluge kontejnerske stanice i terminala, usluge pomorskih agencija i pomorske usluge otpreme tereta; i
- (j) „usluge utovara i istovara pomorskog tereta” znači djelatnosti koje obavljaju trgovačka društva za utovar i istovar plovila, uključujući trgovačka društva za upravljanje terminalima, ali isključujući neposrednu djelatnost lučkih radnika ako je ta radna snaga organizirana neovisno o trgovačkim društvima za utovar i istovar plovila ili trgovačkim društvima za upravljanje terminalima; obuhvaćene djelatnosti uključuju organizaciju i nadzor:
- i. utovara tereta na brod ili istovara tereta s broda;

ii. privezivanja ili odvezivanja tereta; i

iii. prihvata ili isporuke i čuvanja tereta prije otpreme ili nakon istovara.

3. S obzirom na postojeće razine liberalizacije između stranaka u međunarodnom pomorskom prometu, primjenjuju se sljedeća načela:

- (a) stranke učinkovito primjenjuju načelo neograničenog pristupa međunarodnom pomorskom tržištu i trgovine na komercijalnoj i nediskriminacijskoj osnovi; i
- (b) svaka stranka brodovima koji plove pod zastavom druge stranke ili kojima upravljaju pružatelji usluga iz druge stranke odobrava tretman koji nije manje povoljan od tretmana koji odobrava vlastitim brodovima, među ostalim u pogledu pristupa lukama, upotrebe infrastrukture i lučkih usluga te upotrebe pomoćnih pomorskih usluga te s tim povezanih naknada i pristojbi, carinskih objekata i dodjele vezova i uređaja za utovar i istovar.

4. Primjenjujući načela iz stavka 3. sve stranke:

- (a) ne uključuju dogovore o raspodjeli tereta u buduće sporazume s trećim zemljama o uslugama u pomorskom prometu, uključujući prijevoz suhog i tekućeg rasutog tereta i linijski promet, a ako takvi dogovori o raspodjeli tereta postoje u ranijim sporazumima, otkazuju ih u razumnom roku; i

(b) nakon datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma ukidaju i suzdržavaju se od uvođenja bilo kakvih jednostranih mjera ili upravnih, tehničkih ili drugih prepreka koje bi mogle činiti prikriveno ograničenje ili imati diskriminirajuće učinke na slobodno pružanje usluga u međunarodnom pomorskom prometu.

5. Svaka stranka dopušta pružateljima usluga međunarodnog pomorskog prijevoza druge stranke da imaju poslovnu jedinicu i poslovanje na njezinu državnom području u skladu s uvjetima predviđenima u njezinu Rasporedu posebnih obveza iz priloga 17.-A, 17.-B i 17.-C.

6. Svaka stranka pružateljima usluga u međunarodnom pomorskom prometu iz druge stranke pod razumnim i nediskriminirajućim uvjetima osigurava sljedeće usluge u luci: peljarenje, tegljenje i pomoć pri tegljenju, opskrbu hranom, gorivom i vodom, prikupljanje otpada i zbrinjavanje balastnih voda, usluge lučke kapetanije, pomoć pri navigaciji, operativne obalne usluge nužne za operativnost broda, uključujući komunikacije, opskrbu vodom i električnom energijom, usluge hitnih popravaka, sidrenje, privez i privezivačke usluge.

7. Svaka stranka dopušta pružateljima usluga međunarodnog pomorskog prijevoza druge stranke da prenamijene vlastite ili zakupljene prazne kontejnere koji se ne prevoze kao teret uz plaćanje, između luka Čilea ili između luka države članice.

POGLAVLJE 25.

FINANCIJSKE USLUGE

ČLANAK 25.1.

Područje primjene

1. Ovo se poglavlje primjenjuje na mjeru koju je stranka donijela ili provodi, a koja se odnosi:
 - (a) na financijske institucije druge stranke;
 - (b) na ulagatelje druge stranke, i ulaganja takvih ulagatelja, u financijske institucije na državnom području stranke; ili
 - (c) na prekograničnu trgovinu financijskim uslugama.
2. Podrazumijeva se da se poglavlje 17. primjenjuje na mjeru:
 - (a) koja se odnosi na ulagatelja stranke i ulaganje tog ulagatelja u pružatelja financijskih usluga koji nije financijska institucija; i

- (b) osim mjere koja se odnosi na pružanje financijskih usluga, koje se odnose na ulagatelja stranke ili ulaganje tog ulagatelja na državnom području druge stranke u financijsku instituciju.
3. Odredbe poglavlja 17. i 18. primjenjuju se na mjere obuhvaćene ovim poglavljem samo u mjeri u kojoj su te odredbe ugrađene u ovo poglavlje i čine njegov dio.
4. Članci 17.5., od 17.16. do 17.23. i 18.10. ugrađuju se u ovo poglavlje i čine njegov sastavni dio.
5. Odjeljak D poglavlja 17. ugrađuje se u ovo poglavlje i čini njegov sastavni dio isključivo za tvrdnje da je stranka prekršila članak 17.5., 17.16., 17.17., 17.18., 17.19., 17.20., 17.21., članak 25.3. stavak 2. ili članak 25.5. stavak 2.
6. Ovo se poglavlje ne primjenjuje na mjeru koju je stranka donijela ili provodi, a koja se odnosi na:
- (a) aktivnosti koje središnja banka ili monetarna vlast ili bilo koji drugi javni subjekt obavlja u provođenju monetarne ili tečajne politike;
- (b) djelatnosti ili usluge koje čine dio javnog mirovinskog sustava ili zakonskog sustava socijalnog osiguranja; ili
- (c) djelatnosti ili usluge koje se obavljaju za račun stranke ili uz jamstvo stranke ili upotrebom financijskih sredstava stranke, uključujući njezine javne subjekte.

7. Neovisno o stavku 6., ovo se poglavlje primjenjuje u mjeri u kojoj stranka dopušta da bilo koju od djelatnosti ili usluga iz stavka 6. točaka (b) ili (c) obavljaju njezine financijske institucije u tržišnom natjecanju s javnim subjektom ili financijskom institucijom.
8. Članci 25.3. i od 25.5. do 25.9. ne primjenjuju se na javnu nabavu.
9. Članci 25.3. i od 25.5. do 25.8. ne primjenjuju se na subvencije koje odobrava stranka, uključujući zajmove, jamstva i osiguranja uz potporu vlade.

ČLANAK 25.2.

Definicije

Za potrebe ovog poglavlja i Priloga 25.:

- (a) „pružatelj prekograničnih financijskih usluga iz stranke” znači osoba iz stranke koja obavlja djelatnost pružanja financijske usluge na državnom području stranke i koja nastoji pružati ili pruža financijsku uslugu prekograničnim pružanjem takve usluge;

- (b) „prekogranično pružanje financijskih usluga” ili „prekogranična trgovina financijskim uslugama” znači pružanje financijske usluge:
- i. iz državnog područja jedne stranke na državno područje druge stranke; ili
 - ii. koju osoba te stranke pruža korisniku usluge druge stranke na državnom području stranke;
- (c) „financijska institucija” znači pružatelj jedne ili više financijskih usluga koji je reguliran ili ga se nadzire u pogledu pružanja tih usluga kao financijsku instituciju u skladu s pravom stranke na čijem se državnom području nalazi, uključujući podružnicu na državnom području stranke tog pružatelja financijskih usluga čija se glavna sjedišta nalaze na državnom području druge stranke;
- (d) „financijska usluga” znači bilo kakva usluga financijske prirode, uključujući usluge osiguranja i njima srodne usluge, bankovne i druge financijske usluge (osim osiguranja). Financijskim uslugama obuhvaćene su sljedeće djelatnosti:
- i. osiguranje i usluge povezane s osiguranjem:
 - (A) izravno osiguranje (uključujući suosiguranje):
 - (1) životno osiguranje; i
 - (2) neživotno osiguranje;

- (B) reosiguranje i retrocesiju;
 - (C) posredovanje u osiguranju, kao što su posredništvo i zastupanje; i
 - (D) pomoćne usluge povezane s osiguranjem, kao što su usluge savjetovanja, aktuarske usluge, usluge procjene rizika i usluge obrade odštetnih zahtjeva; i
- ii. bankovne i druge financijske usluge (osim osiguranja):
- (A) primanje depozita i drugih povratnih sredstava od građanstva;
 - (B) sve vrste zajmova, uključujući potrošačke kredite, hipotekarne kredite, faktoring i financiranje komercijalnih transakcija;
 - (C) financijski *leasing*;
 - (D) sve usluge plaćanja i prijenosa novca, uključujući kreditne, platne i debitne kartice, putničke čekove i bankovne mjenice;
 - (E) jamstva i obveze;

- (F) trgovanje za vlastiti račun ili za račun klijenta na burzi, na izvanburzovnom tržištu ili na neki drugi način:
- (1) instrumentima tržišta novca (uključujući čekove, mjenice, certifikate o depozitu);
 - (2) deviznim sredstvima;
 - (3) izvedenicama, uključujući budućnosnice i opcije;
 - (4) tečajnim i kamatnim instrumentima, uključujući proizvode kao što su zamjene i unaprijedni ugovori o kamatnoj stopi ili tečaju;
 - (5) prenosivim vrijednosnim papirima; ili
 - (6) drugim prenosivim instrumentima i financijskim sredstvima, uključujući plemenite kovine;
- (G) sudjelovanje u izdavanju svih vrsta vrijednosnih papira, uključujući njihovo pokroviteljstvo i plasiranje u svojstvu agenta, javno ili u privatnom svojstvu, te pružanje usluga koje se odnose na takva izdavanja;
- (H) brokerske novčane poslove;

- (I) upravljanje imovinom, kao što je upravljanje gotovinom ili portfeljem, sve oblike upravljanja zajedničkim ulaganjima, upravljanje mirovinskim fondovima, usluge skrbništva, usluge pohrane i fiducijarne usluge;
 - (J) usluge namire i klirinške usluge za financijsku imovinu, uključujući vrijednosne papire, financijske izvedenice i druge prenosive instrumente;
 - (K) pružanje i prijenos financijskih informacija te obradu financijskih podataka i s njima povezanih računalnih programa; i
 - (L) savjetodavne, posredničke i druge pomoćne financijske usluge povezane sa svim djelatnostima navedenima u točkama od (A) do (K), uključujući bonitetne informacije i analizu, istraživanja i savjete koji se odnose na ulaganja i portfelje te savjete koji se odnose na stjecanje te restrukturiranje i strategiju trgovačkih društava;
- (e) „pružatelj financijskih usluga stranke” znači fizička ili pravna osoba stranke koja nastoji pružati ili pruža financijsku uslugu, ali ne uključuje javni subjekt;
- (f) „ulaganje” znači ulaganje kako je definirano u članku 17.2., osim što za potrebe ovog poglavlja i Priloga 25. u pogledu „kredita” i „dužničkih instrumenata”:
- i. kredit odobren financijskoj instituciji ili dužnički instrument koji je izdala financijska institucija čini ulaganje samo ako ga stranka na čijem se državnom području nalazi financijska institucija smatra regulatornim kapitalom; i

- ii. kredit koji je odobrila financijska institucija ili dužnički instrument u vlasništvu financijske institucije, osim kredita financijskoj instituciji ili dužničkog instrumenta financijske institucije iz točke i., ne čini ulaganje;
podrazumijeva se da kredit koji je odobrio pružatelj prekograničnih financijskih usluga ili dužnički instrument u njegovu vlasništvu, osim kredita odobrenog financijskoj instituciji ili dužničkog instrumenta koji je izdala financijska institucija, čini ulaganje za potrebe poglavlja 17., ako takav kredit ili dužnički instrument ispunjavaju kriterije definicije „ulaganja” utvrđene u članku 17.2. točki (k);
- (g) „ulagatelj stranke” znači fizička ili pravna osoba stranke koja nastoji ulagati, ulaže ili je provela ulaganje u financijske institucije na državnom području druge stranke;
- (h) „pravna osoba stranke” znači:
 - i. za stranku EU: pravna osoba osnovana ili ustrojena u skladu s pravom Europske unije ili barem jedne od njezinih država članica i koja na području Europske unije obavlja bitne poslovne djelatnosti¹; i
 - ii. za Čile: pravna osoba koja je osnovana ili ustrojena u skladu s pravom Čilea i koja obavlja bitne poslovne djelatnosti na državnom području Čilea;

¹ U skladu sa svojom obavijesti WTO-u o Ugovoru o osnivanju Europske zajednice (WT/REG39/1), stranka EU smatra da koncept „učinkovite i trajne veze” s gospodarstvom države članice iz članka 54. UFEU-a odgovara pojmu „bitne poslovne djelatnosti”.

- i. „nova financijska usluga” znači usluga financijske prirode uključujući usluge povezane s postojećim i novim proizvodima ili načinom pružanja tih proizvoda, koju ne pruža nijedan pružatelj financijskih usluga na području jedne stranke, ali se ona pruža na području druge stranke;
- (j) „javni subjekt” znači:
- i. vlada, središnja banka ili monetarno tijelo stranke ili bilo koji subjekt u vlasništvu ili pod kontrolom stranke, koji se pretežno bavi obavljanjem javnih funkcija ili djelatnosti u javne svrhe, što ne obuhvaća subjekte koji se pretežno bave pružanjem financijskih usluga uz tržišne uvjete; ili
- ii. privatni subjekt koji obavlja funkcije koje inače obavlja središnja banka ili monetarno tijelo, kad obavlja te funkcije; i
- (k) „samoregulatorna organizacija” znači nevladino tijelo, uključujući burzu ili tržište vrijednosnih papira ili budućnosnica, klirinšku agenciju ili drugu organizaciju ili udruženje, koje izvršava regulatorne ili nadzorne ovlasti nad pružateljima financijskih usluga ili financijskim institucijama na temelju propisa ili delegiranja koje provodi središnja, regionalna ili lokalna vlast ili tijelo, ovisno o slučaju.

ČLANAK 25.3.

Nacionalni tretman

1. Svaka stranka ulagateljima druge stranke u financijske institucije i poduzećima koja čine ulaganja u financijske institucije u pogledu osnivanja osigurava tretman koji nije nepovoljniji od tretmana koji u sličnim situacijama¹ odobrava svojim ulagateljima u financijske institucije i njihovim poduzećima koja su financijske institucije.
2. Svaka stranka ulagateljima druge stranke u financijske institucije i njihovim ulaganjima u financijske institucije u pogledu poslovanja osigurava tretman koji nije nepovoljniji od tretmana koji u sličnim situacijama² odobrava svojim ulagateljima u financijske institucije i njihovim ulaganjima u financijske institucije.
3. Tretman koji stranka odobrava u skladu sa stavcima 1. i 2. znači:
 - (a) u odnosu na regionalne ili lokalne vlasti Čilea, tretman koji nije manje povoljan od najpovoljnijeg tretmana koji ta razina vlasti u sličnim situacijama odobrava ulagateljima Čilea u financijske institucije i njihovim ulaganjima u financijske institucije na svojem državnom području;

¹ Podrazumijeva se da je za utvrđivanje primjenjuje li se postupanje u „sličnim situacijama” potrebna analiza od slučaja do slučaja koja se temelji na činjenicama i ovisi o svim situacijama.

² Podrazumijeva se da je za utvrđivanje primjenjuje li se postupanje u „sličnim situacijama” potrebna analiza od slučaja do slučaja koja se temelji na činjenicama i ovisi o svim situacijama.

- (b) u odnosu na državna tijela države članice ili u državi članici, tretman koji nije manje povoljan od najpovoljnijeg tretmana koji ta državna tijela u sličnim situacijama odobravaju ulagateljima te države članice u financijske institucije i njihovim ulaganjima u financijske institucije na svojem državnom području¹.

ČLANAK 25.4.

Javna nabava

1. Svaka stranka osigurava da se financijskim institucijama druge stranke s poslovnim nastanom na njezinu državnom području odobrava tretman koji nije manje povoljan od tretmana koji u sličnim situacijama odobrava svojim financijskim institucijama u pogledu bilo koje mjere u vezi s kupnjom robe ili usluga od strane naručitelja za državne potrebe.
2. Primjena obveze nacionalnog tretmana iz ovog članka i dalje podliježe sigurnosnim i općim iznimkama kako je utvrđeno u članku 28.3.

¹ Podrazumijeva se da tretman koji odobrava tijelo vlasti države članice ili u njoj uključuje regionalnu i lokalnu razinu vlasti, ako je primjenjivo.

ČLANAK 25.5.

Tretman najpovlaštenije nacije

1. Svaka stranka ulagateljima druge stranke u financijske institucije i poduzećima koja čine ulaganja u financijske institucije u pogledu osnivanja osigurava tretman koji nije nepovoljniji od tretmana koji u sličnim situacijama¹ odobrava ulagateljima u financijske institucije treće zemlje i njihovim poduzećima koja su financijske institucije.
2. Svaka stranka ulagateljima druge stranke u financijske institucije i njihovim ulaganjima u financijske institucije u pogledu poslovanja osigurava tretman koji nije nepovoljniji od tretmana koji u sličnim situacijama² odobrava ulagateljima u financijske institucije treće zemlje i njihovim ulaganjima u financijske institucije.
3. Stavci 1. i 2. ne tumače se kao obveza stranke da ulagateljima druge stranke ili njihovim ulaganjima u financijske institucije osigura tretman koji proizlazi iz mjera kojima se predviđa priznavanje standarda, uključujući standarde ili kriterije za odobrenje, izdavanje dozvola ili certificiranje fizičke osobe ili poduzeća za obavljanje gospodarske djelatnosti ili bonitetnih mjera.

¹ Podrazumijeva se da je za utvrđivanje primjenjuje li se postupanje u „sličnim situacijama” potrebna analiza od slučaja do slučaja koja se temelji na činjenicama i ovisi o svim situacijama.

² Podrazumijeva se da je za utvrđivanje primjenjuje li se postupanje u „sličnim situacijama” potrebna analiza od slučaja do slučaja koja se temelji na činjenicama i ovisi o svim situacijama.

4. Podrazumijeva se da tretman iz stavaka 1. i 2. ne uključuje postupke ili mehanizme za rješavanje ulagačkih sporova ili mehanizme predviđene u drugim međunarodnim ugovorima o ulaganjima i drugim sporazumima o trgovini. Materijalne odredbe iz drugih ugovora o međunarodnim ulaganjima ili sporazuma o trgovini ne čine same po sebi „tretman” iz stavaka 1. i 2. i stoga ne mogu dovesti do kršenja ovog članka ako ne postoje mjere koje stranka donosi ili provodi. Mjere stranke koje se primjenjuju u skladu s takvim materijalnim odredbama mogu činiti „tretman” na temelju ovog članka i stoga dovesti do kršenja ovog članka.

ČLANAK 25.6.

Pristup tržištu

1. U sektorima ili podsektorima navedenima u odjeljcima B dodataka 25.-1. i 25.-2. u kojima se preuzimaju obveze u pogledu pristupa tržištu, stranka ne donosi ni provodi, u pogledu pristupa tržištu osnivanjem ili poslovanjem financijskih institucija od strane ulagatelja druge stranke, ni na razini svojeg cijelog državnog područja ni na razini regionalnih jedinica, mjeru kojom se:

- (a) ograničava broj financijskih institucija, u obliku brojčanih kvota, monopola, isključivih pružatelja usluga ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba;
- (b) ograničava ukupna vrijednost transakcija financijskih usluga ili imovine u obliku brojčanih kvota ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba;

- (c) ograničava ukupni broj financijskih usluga ili ukupna količina pruženih financijskih usluga izraženih u određenim brojčanim jedinicama u obliku kvota ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba;
- (d) ograničava ukupni broj fizičkih osoba koje se mogu zaposliti u određenom sektoru financijskih usluga ili koje financijska institucija može zaposliti i koje su potrebne za pružanje određene financijske usluge i s njom su izravno povezane, u obliku brojčanih kvota ili zahtjeva za ispitivanje gospodarskih potreba; ili
- (e) ograničavaju ili propisuju određene vrste pravnih subjekata ili zajedničkog pothvata putem kojih financijska ustanova može pružati usluge.

2. Podrazumijeva se da se ovim člankom ne sprečava stranku da od financijske institucije zatraži pružanje određenih financijskih usluga posredstvom zasebnih pravnih subjekata ako, u skladu s pravom te stranke, raspon financijskih usluga koje pruža financijska institucija ne može pružati samo jedan subjekt.

ČLANAK 25.7.

Prekogranično pružanje financijskih usluga

1. Članci 18.4., 18.5., 18.6. i 18.7. ugrađeni su u ovo poglavlje i čine njegov sastavni dio te se primjenjuju na mjere koje utječu na pružatelje prekograničnih financijskih usluga koji pružaju financijske usluge navedene u odjeljcima A dodataka 25.-1. i 25.-2.

2. Stranka dopušta osobama koje se nalaze na njezinu državnom području i svojim fizičkim osobama neovisno o tome gdje se nalaze da kupuju financijske usluge od pružatelja prekograničnih financijskih usluga druge stranke koji se nalaze na državnom području druge stranke. Ta obveza ne znači da stranka tim pružateljima mora izdati dozvolu za poslovanje ili nuđenje usluga na njezinu državnom području. Stranka može definirati „poslovanje” i „nuđenje usluga” za potrebe ove obveze, pod uvjetom da te definicije nisu u suprotnosti sa stavkom 1. ovog članka.

3. Ne dovodeći u pitanje druga sredstva bonitetnog reguliranja prekogranične trgovine financijskim uslugama, stranka može zahtijevati registraciju ili odobrenje pružatelja prekograničnih financijskih usluga druge stranke i financijskih instrumenata.

ČLANAK 25.8.

Viša uprava i upravni odbori

Stranka ne zahtijeva da financijska institucija druge stranke koja ima poslovnu jedinicu na njezinu državnom području imenuje fizičke osobe određenog državljanstva kao članove upravnih odbora ili na više rukovodeće položaje, kao što su rukovoditelji ili direktori.

ČLANAK 25.9.

Zahtjevi u pogledu rezultata

1. Stranka u vezi s osnivanjem ili poslovanjem bilo koje financijske institucije iz stranke ili treće zemlje na svojem državnom području ne smije uvoditi ili izvršavati zahtjeve, obveze ili preuzetu odgovornost koji se odnose:
- (a) na izvoz određene količine ili postotka robe ili usluga;
 - (b) na postizanje određene razine ili postotka domaćeg sadržaja;
 - (c) na kupnju, upotrebu ili dodjelu povlastice robi koja je proizvedena ili uslugama koje su pružene na njezinu državnom području ili kupnju robe ili usluga od fizičkih osoba ili poduzeća na njezinu državnom području;
 - (d) na bilo kakvo povezivanje obujma ili vrijednosti uvoza s obujmom ili vrijednošću izvoza ili s iznosom deviznih priljeva povezanih s takvom financijskom institucijom;
 - (e) na ograničavanje na svojem državnom području prodaje robe ili usluga koje financijska institucija proizvodi ili pruža tako da se takva prodaja na bilo koji način povezuje s obujmom ili vrijednošću njezina izvoza ili deviznih prihoda;
 - (f) na prijenos tehnologije, proizvodnog postupka ili drugog zaštićenog znanja na fizičku osobu ili poduzeće na njezinu državnom području;

- (g) na ekskluzivno isporučivanje, s državnog područja stranke, robe koju proizvede ili usluga koje pruži određenom regionalnom ili svjetskom tržištu;
- (h) na lociranje sjedišta te financijske institucije za određenu regiju svijeta koja je šira od državnog područja stranke ili svjetskog tržišta na njezinu državnom području;
- i. na zapošljavanje određenog broja ili postotka njezinih državljana; ili
- (j) na ograničenje izvoza ili prodaje za izvoz.

2. Stranka ne uvjetuje davanje prednosti ili nastavak davanja prednosti u vezi s osnivanjem ili poslovanjem bilo koje financijske institucije stranke ili treće zemlje na svojem državnom području zadovoljenjem bilo kojeg od sljedećih zahtjeva:

- (a) postizanja određene razine ili postotka domaćeg sadržaja;
- (b) kupnje, korištenja ili dodjele povlastice robi koja je proizvedena ili uslugama koje su pružene na njezinu državnom području ili kupnje robe ili usluga od fizičkih osoba ili poduzeća na njezinu državnom području;
- (c) bilo kakvog povezivanja obujma ili vrijednosti uvoza s obujmom ili vrijednošću izvoza ili s iznosom deviznih priljeva povezanih s takvom financijskom institucijom;

- (d) ograničavanja na svojem državnom području prodaje robe ili usluga koje financijska institucija proizvodi ili pruža tako da se takva prodaja na bilo koji način povezuje s obujmom ili vrijednošću njezina izvoza ili deviznih prihoda; ili
- (e) ograničavanja izvoza ili prodaje za izvoz.

3. Stavak 2. ne tumači se kao da stranku sprečava da uvjetuje davanje prednosti ili nastavak davanja prednosti u vezi s osnivanjem poslovne jedinice ili poslovanjem financijskih institucija na svojem području ulagatelja stranke ili treće zemlje zadovoljenjem zahtjeva u pogledu smještanja proizvodnje, pružanja usluge, osposobljavanja ili zapošljavanja radnika, izgradnje ili proširenja određenih objekata ili istraživanja i razvoja na svojem području.

4. Stavak 1. točka (f) ne primjenjuje se:

- (a) ako stranka odobri upotrebu prava intelektualnog vlasništva u skladu s člankom 31. ili 31.a Sporazuma o TRIPS-u ili donese ili provodi mjere kojima se zahtijeva otkrivanje podataka ili zaštićenih informacija koje su obuhvaćene područjem primjene ili su u skladu s člankom 39. stavkom 3. Sporazuma o TRIPS-u. ili
- (b) ako zahtjev uvede ili obvezu ili preuzetu odgovornost izvršava sud, upravni sud ili tijelo nadležno za tržišno natjecanje kako bi se ispravila praksa za koju je nakon sudskog ili upravnog postupka utvrđeno da čini kršenje prava tržišnog natjecanja stranke.

5. Stavak 1. točke (a), (b) i (c) i stavak 2. točke (a) i (b) ne primjenjuju se na kvalifikacijske zahtjeve za robu ili usluge koji se odnose na sudjelovanje u programima promicanja izvoza i strane pomoći.
6. Stavak 2. točke (a) i (b) ne primjenjuju se na zahtjeve koje stranka uvoznica uvede u pogledu sadržaja robe koji je potreban da bi roba mogla ispuniti uvjete za primjenu povlaštenih carina ili kvota.
7. Podrazumijeva se da se ovaj članak ne tumači kao da se od stranke zahtijeva da dopusti pružanje određene usluge na prekograničnoj osnovi ako ta stranka donese ili provodi ograničenja ili zabrane takvog pružanja usluga koji su u skladu s rezervama, uvjetima ili kvalifikacijama utvrđenima za određeni sektor, podsektor ili djelatnost navedene u Prilogu 25.
8. Ovim se člankom ne dovode u pitanje preuzete odgovornosti stranke na temelju Sporazuma o WTO-u.

ČLANAK 25.10.

Nesukladne mjere

1. Članci 25.3., 25.5., 25.7., 25.8. i 25.9. ne primjenjuju se na:

(a) bilo koju postojeću nesukladnu mjeru stranke koju provodi:

i. za stranku EU:

(A) Europska unija, kako je utvrđeno u odjeljku C Dodatka 25.-1.;

(B) središnje vlasti države članice, kako je utvrđeno u odjeljku C Dodatka 25.-1.;

(C) regionalne vlasti države članice, kako je utvrđeno u odjeljku C Dodatka 25.-1.; ili

(D) lokalne vlasti; i

ii. za Čile:

(A) središnje vlasti, kako je utvrđeno u odjeljku C Dodatka 25.-2.;

(B) regionalne vlasti, kako je utvrđeno u odjeljku C Dodatka 25.-2.; ili

(C) lokalne vlasti;

(b) nastavak primjene ili žurnu obnovu nesukladnih mjera iz točke (a); ili

(c) izmjenu bilo koje nesukladne mjere iz točke (a) ovog stavka u mjeri u kojoj se izmjenom ne smanjuje sukladnost mjere kakva je postojala neposredno prije izmjene, s člankom 25.3., 25.5., 25.7., 25.8. ili 25.9.

2. Članci 25.3., 25.5., 25.7., 25.8. i 25.9. ne primjenjuju se ni na jednu mjeru stranke u pogledu sektora, podsektora ili djelatnosti, kako je ta stranka utvrdila u odjeljku D dodataka 25.-1. i 25.-2.

3. Stranka ne smije na temelju mjera donesenih nakon datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma i obuhvaćenih odjeljkom D dodataka 25.-1. i 25.-2. zahtijevati od ulagatelja druge stranke da zbog njegova državljanstva proda ili na drugi način ustupi svoju financijsku instituciju koja postoji u trenutku kad ta mjera stupi na snagu.

4. Članak 25.6. ne primjenjuje se ni na jednu mjeru stranke u pogledu sektora, podsektora ili djelatnosti, kako je ta stranka utvrdila u odjeljku B dodataka 25.-1. i 25.-2.

5. Ako je stranka izrazila rezervu u odnosu na članak 17.9., 17.11., 17.12., 17.13., 18.4. ili 18.5. Priloga 17.-A ili Priloga 17.-B, ta rezerva odnosi se i na članak 25.3., 25.5., 25.7., 25.8. ili 25.9., ovisno o slučaju, u mjeri u kojoj su mjera, sektor, podsektor ili djelatnost utvrđeni u rezervi obuhvaćeni ovim poglavljem.

ČLANAK 25.11.

Bonitetno izuzeće

1. Ništa u ovom Sporazumu ne sprečava stranku da donese ili provodi mjere zbog bonitetnih razloga, kao što su:

- (a) zaštita ulagatelja, deponenata, osiguranika ili osoba prema kojima pružatelj financijskih usluga ima fiducijarnu obvezu; ili
- (b) osiguravanje integriteta i stabilnosti financijskog sustava te stranke.

2. Ako takve mjere nisu u skladu s odredbama ovog dijela, ne smiju služiti kao sredstvo izbjegavanja preuzetih odgovornosti ili obveza stranke na temelju ovog dijela.

ČLANAK 25.12.

Postupanje s informacijama

Ništa u ovom dijelu ne tumači se na način kojim bi se od bilo koje stranke zahtijevalo otkrivanje informacija u vezi s poslovima i računima pojedinačnih klijenata, kao ni bilo kojih povjerljivih ili zaštićenih informacija kojima raspolažu javna tijela.

ČLANAK 25.13.

Domaći propisi i transparentnost

1. Poglavlje 20., uz iznimku članka 20.1. stavka 5. točaka od (c) do (f), i poglavlje 36. ne primjenjuju se na mjere stranke u području primjene ovog poglavlja.
2. U mjeri u kojoj je to izvedivo i na način koji je u skladu s njezinim pravnim sustavom za donošenje mjera, svaka stranka:
 - (a) unaprijed objavljuje:
 - i. zakone i propise opće primjene koje predlaže u vezi s pitanjima koja su obuhvaćena područjem primjene ovog poglavlja; ili

- ii. dokumente koji sadržavaju dovoljno pojedinosti o takvim mogućim novim zakonima i propisima kako bi se zainteresiranim osobama i drugoj stranci omogućilo da procijene bi li i na koji način njihovi interesi mogli biti znatno ugroženi;
- (b) zainteresiranim osobama i drugoj stranci daje primjerene mogućnosti za iznošenje primjedbi na sve predložene zakone i propise ili dokumente objavljene u skladu s točkom (a);
- (c) razmatra sve primjedbe podnesene u skladu s točkom (b); i
- (d) osigurava razuman rok između objave zakona i drugih propisa u skladu s točkom (a) podtočkom i. i datuma na koji se pružatelji financijskih usluga moraju pridržavati tih zakona i propisa.

3. Ovaj se članak primjenjuje na mjere stranke povezane sa zahtjevima i postupcima za izdavanje dozvola te kvalifikacijskim zahtjevima i postupcima, a primjenjuje se samo u sektorima za koje je stranka preuzela posebne obveze na temelju ovog poglavlja i u mjeri u kojoj se te posebne obveze primjenjuju.

4. Ako stranka donese ili provodi mjere koje se odnose na odobrenje za pružanje financijske usluge, osigurava:

- (a) da se te mjere temelje na objektivnim i transparentnim kriterijima¹;
- (b) da su postupci odobrenja nepristrani i da podnositeljima omogućuju da pokažu ispunjavaju li zahtjeve ako takvi zahtjevi postoje; i

¹ Takvi kriteriji mogu uključivati, među ostalim, stručnost i sposobnost pružanja usluge, uključujući sposobnost da se to čini na način koji je u skladu s regulatornim zahtjevima stranke. Nadležna tijela mogu ocijeniti važnost koju treba pridati svakom kriteriju.

(c) da postupci odobrenja sami po sebi neopravdano ne sprečavaju ispunjavanje zahtjeva.

5. Ako stranka zahtjeva odobrenje¹ za pružanje financijske usluge, odmah objavljuje ili na drugi način stavlja na raspolaganje javnosti informacije koje su podnositelju zahtjeva potrebne za ispunjavanje zahtjeva i postupaka za dobivanje, održavanje, izmjenu i obnavljanje takvog odobrenja. Takve informacije uključuju, među ostalim, ako je dostupno:

(a) zahtjeve i postupke za dobivanje, održavanje, izmjenu i obnavljanje takvog odobrenja;

(b) podatke za kontakt relevantnih nadležnih tijela;

(c) žalbene postupke ili postupke preispitivanja odluka o zahtjevima;

(d) postupke za praćenje ili izvršavanje usklađenosti s uvjetima dozvola i kvalifikacija; i

(e) mogućnosti za uključivanje javnosti, primjerice putem rasprava ili iznošenja primjedbi.

¹ Za potrebe ovog poglavlja „odobrenje” znači dopuštenje za pružanje financijske usluge koje proizlazi iz postupka kojeg se podnositelj zahtjeva mora pridržavati kako bi dokazao usklađenost sa zahtjevima za izdavanje dozvola ili kvalifikacijskim zahtjevima.

6. Ako stranka zahtijeva odobrenje za pružanje financijske usluge, nadležna tijela te stranke:
- (a) u mjeri u kojoj je to izvedivo, podnositelju zahtjeva dopuštaju da podnese zahtjev u bilo kojem trenutku tijekom godine¹;
 - (b) daju razuman rok za podnošenje zahtjeva ako postoje određeni vremenski okviri za podnošenje zahtjeva;
 - (c) bez nepotrebne odgode započinju obradu zahtjeva;
 - (d) nastoje prihvaćati zahtjeve u elektroničkom obliku pod istim uvjetima vjerodostojnosti kao i podneske u papirnatom obliku; i
 - (e) umjesto izvornih dokumenata prihvaćaju preslike dokumenata ovjerene u skladu s pravom stranke, osim ako su nadležnim tijelima potrebni izvorni dokumenti radi zaštite integriteta postupka izdavanja odobrenja.
7. Svaka stranka nastoji takve postupke i formalnosti učiniti što jednostavnijima i ne smije nepotrebno otežavati ili odgađati pružanje financijske usluge.
8. Svaka stranka nastoji utvrditi okvirni vremenski okvir za obradu zahtjeva i na zahtjev podnositelja zahtjeva i bez nepotrebne odgode dostavlja informacije o statusu zahtjeva.

¹ Podrazumijeva se da nadležna tijela ne moraju početi razmatrati zahtjeve izvan svojeg službenog radnog vremena i radnih dana.

9. Ako nadležno tijelo smatra da je zahtjev nepotpun za obradu u skladu sa zakonima i drugim propisima stranke, u razumnom roku i u mjeri u kojoj je to izvedivo:

- (a) obavješćuje podnositelja zahtjeva da je zahtjev nepotpun;
- (b) ako podnositelj zahtjeva to zatraži, navede dodatne informacije koje su potrebne za dopunu zahtjeva ili na drugi način ukaže na razloge zbog kojih se zahtjev smatra nepotpunim; i
- (c) podnositelju zahtjeva pruža mogućnost¹ da dostavi dodatne informacije potrebne za dopunu zahtjeva.

10. Ako nijedna od radnji navedenih u stavku 9. točkama (a), (b) ili (c) nije izvediva, nadležna tijela ipak, ako je zahtjev odbijen zbog nepotpunosti, osiguravaju da o tome obavijeste podnositelja zahtjeva u razumnom roku.

11. Svaka stranka osigurava da njezina nadležna tijela u pogledu pristojbi koje se naplaćuju za odobrenje² podnositeljima zahtjeva dostave popis pristojbi ili informacije o tome kako se utvrđuju iznosi pristojbi te da pristojbe ne koriste kao sredstvo izbjegavanja preuzetih odgovornosti ili obveza stranke.

¹ Takva mogućnost ne zahtijeva da nadležno tijelo produlji rokove.

² Naknade za odobrenje ne uključuju naknade za iskorištavanje prirodnih resursa, plaćanja za dražbu, javni natječaj ili druga nediskriminirajuća sredstva za dodjelu koncesija ni obvezne doprinose za pružanje univerzalne usluge.

12. Nadležno tijelo neovisno donosi odluku i ne odgovara nijednoj osobi koja pruža usluge za koje je potrebna dozvola ili odobrenje.

13. Svaka stranka osigurava da se obrada zahtjeva, uključujući donošenje konačne odluke, dovrši u razumnom roku nakon datuma podnošenja potpunog zahtjeva te da je podnositelj zahtjeva obaviješten o odluci koja se odnosi na zahtjev, u mjeri u kojoj je to moguće, u pisanom obliku.

12. Ako nadležno tijelo odbije zahtjev, podnositelja zahtjeva obavješćuje se, na vlastiti zahtjev ili na inicijativu nadležnog tijela, u pisanom obliku i bez nepotrebne odgode. U mjeri u kojoj je to izvedivo, podnositelja zahtjeva obavješćuje se o razlozima za odluku o odbijanju zahtjeva i o roku za podnošenje žalbe na tu odluku. Podnositelju zahtjeva trebalo bi biti dopušteno da u razumnom roku ponovno podnese zahtjev.

15. Ako su za odobrenje potrebni ispiti, nadležno tijelo osigurava da takvi ispiti budu organizirani u razumno učestalim vremenskim razmacima i osigurava razuman rok kako bi se podnositeljima zahtjeva omogućilo da zatraže polaganje ispita.

16. Svaka stranka osigurava da odobrenje nakon dodjele stupi na snagu bez nepotrebne odgode u skladu s uvjetima koji su u njemu navedeni.

ČLANAK 25.14.

Financijske usluge koje su nove na području stranke

1. Stranka dopušta financijskoj instituciji druge stranke, osim podružnice, pružanje bilo koje nove financijske usluge za koju bi prva stranka dopustila vlastitim financijskim institucijama da je pružaju u skladu sa svojim zakonodavstvom, u sličnim situacijama, pod uvjetom da uvođenje novih financijskih usluga ne zahtijeva nove zakone ili druge propise ili izmjenu postojećih zakona ili drugih propisa.
2. Stranka može odrediti institucionalni i pravni oblik u kojem se može pružati nova financijska usluga i može tražiti odobrenje za pružanje usluge. Ako se zahtijeva takvo odobrenje, odluka se donosi u razumnom roku, a odobrenje se može odbiti samo zbog bonitetnih razloga.
3. Ovaj članak ne sprečava financijsku instituciju stranke da drugoj stranci podnese zahtjev za odobrenje pružanja financijske usluge koja se ne pruža na državnom području bilo koje stranke. Takav zahtjev podliježe pravu stranke koja prima zahtjev i ne podliježe obvezama iz ovog članka.

ČLANAK 25.15.

Samoregulatorne organizacije

Ako stranka zahtijeva da financijska institucija ili pružatelj prekograničnih financijskih usluga iz druge stranke bude član samoregulatorne organizacije, da u njoj sudjeluje ili da ima pristup toj organizaciji kako bi mogao pružati financijsku uslugu na njezinu području, ta stranka osigurava da samoregulatorna organizacija ispunjava obveze utvrđene u člancima 17.9., 17.11., 18.4. i 18.5.

ČLANAK 25.16.

Platni i klirinški sustavi

U skladu s uvjetima kojima se odobrava nacionalni tretman, svaka stranka financijskim institucijama druge stranke s poslovnom jedinicom na njezinu državnom području odobrava pristup platnim i klirinškim sustavima kojima upravljaju javni subjekti te službenim instrumentima financiranja i refinanciranja koji su dostupni u okviru redovitog poslovanja. Svrha ovog članka nije omogućiti pristup sredstvima zajmodavca stranke u krajnjoj nuždi.

ČLANAK 25.17.

Pododbor za financijske usluge

1. Pododbor za financijske usluge („Pododbor”), osnovan na temelju članka 8.8. stavka 1., sastavljen je od predstavnika stranaka nadležnih za financijske usluge.
2. Pododbor:
 - (a) nadzire provedbu ovog poglavlja;
 - (b) razmatra pitanja o financijskim uslugama koja mu uputi stranka;
 - (c) provodi dijalog o regulaciji sektora financijskih usluga u cilju unapređenja uzajamnog znanja o regulatornim sustavima stranaka i surađuje u izradi međunarodnih normi; i
 - (d) sudjeluje u postupcima rješavanja sporova u skladu s člankom 25.20.

ČLANAK 25.18.

Tehničke rasprave i savjetovanja

1. Stranka može zatražiti tehničke rasprave i savjetovanja s drugom strankom o svim pitanjima koja se pojave u okviru ovog dijela, a koja utječu na financijske usluge. Druga stranka u dobroj namjeri razmatra taj zahtjev. Stranke izvješćuju Pododbor o rezultatima svojih rasprava i savjetovanja.
2. Svaka stranka osigurava da u tim tehničkim raspravama i savjetovanjima njezina delegacija uključuje dužnosnike s relevantnim stručnim znanjem o financijskim uslugama.
3. Podrazumijeva se da se ništa u ovom članku ne tumači kao da se od stranke zahtijeva:
 - (a) da odstupi od svojih relevantnih zakona i propisa kad je riječ o razmjeni informacija među financijskim regulatorima ili od zahtjevâ sporazuma ili aranžmana između financijskih tijela stranaka; ili
 - (b) da od regulatornih tijela zahtijeva da poduzmu sve mjere koje bi ometale određena regulatorna, nadzorna, administrativna ili provedbena pitanja.

4. Ništa se u ovom članku ne smije tumačiti kao da stranku koja traži informacije u nadzorne svrhe o financijskoj instituciji koja se nalazi na državnom području druge stranke ili pružatelju prekograničnih financijskih usluga druge stranke sprečava da se obrati nadležnom regulatornom tijelu druge stranke kako bi zatražila informacije.

5. Podrazumijeva se da se ovim člankom ne dovode u pitanje prava i obveze stranaka na temelju poglavlja 38.

ČLANAK 25.19.

Rješavanje sporova

1. Poglavlje 38., uključujući priloge 38.-A i 38.-B, primjenjuje se kako je izmijenjeno ovim člankom na rješavanje sporova koji se odnose na primjenu ili tumačenje ovog poglavlja.

2. Uz zahtjeve utvrđene u članku 38.9. članovi vijeća moraju imati stručno znanje ili iskustvo u području propisa o financijskim uslugama ili njihove prakse, što može uključivati reguliranje financijskih institucija, osim ako se stranke dogovore drukčije.

3. Pododbor preporučuje Zajedničkom odboru sastavljanje popisa od najmanje 15 osoba koje ispunjavaju zahtjeve iz stavka 2. i koje su voljne i sposobne obavljati dužnost članova vijeća. Zajednički odbor sastavlja takav popis najkasnije godinu dana nakon datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma. Popis se sastoji od triju potpopisa:

- (a) jednog potpopisa osoba utvrđenog na temelju prijedloga stranke EU-a;
- (b) jednog potpopisa osoba utvrđenog na temelju prijedloga Čilea; i
- (c) jednog potpopisa osoba koje nisu državljani nijedne stranke, a koje će obavljati dužnost predsjednika vijeća.

4. Na svakom potpopisu nalazi se najmanje pet osoba. Zajednički odbor osigurava da popis uvijek sadržava najmanje toliko osoba.

5. Za potrebe ovog poglavlja popis iz stavka 3. ovog članka, nakon što je utvrđen, zamjenjuje popis utvrđen u skladu s člankom 38.8. stavkom 1.

ČLANAK 25.20.

Rješavanje ulagačkih sporova u vezi s financijskim uslugama

1. Odjeljak D poglavlja 17., kako je izmijenjen ovim člankom, primjenjuje se na:
 - (a) ulagačke sporove koji se odnose na mjere koje je stranka donijela ili provodi u vezi s ulagateljima i njihovim ulaganjima u financijske institucije na koje se primjenjuje ovaj dio ovog Sporazuma i u kojima ulagatelj tvrdi da je stranka prekršila članak 25.3. stavak 2., članak 25.5. stavak 2., članak 17.17., 17.18., 17.19. ili 17.20.; ili
 - (b) ulagačke sporove pokrenute u skladu s poglavljem 17., u kojima se pozivalo na članak 25.11.

2. Ako je riječ o ulagačkom sporu u skladu sa stavkom 1. točkom (a) ovog članka ili ako se tuženik pozove na članak 25.11. u skladu sa stavkom 1. točkom (b) ovog članka u roku od 60 dana od podnošenja tužbe sudu na temelju članka 17.30., sudsko vijeće suda koje odlučuje o predmetu može, nakon savjetovanja sa strankama u sporu i u skladu s člankom 17.50. imenovati jednog ili više stručnjaka s popisa donesenog u skladu s člankom 25.19. kako bi ga izvijestilo o bilo kojem činjeničnom pitanju u pogledu financijskih usluga koje je stranka u sporu postavila u postupku.

3. S obzirom na važnost prava stranke da donese ili provodi mjere iz bonitetnih razloga, ako su takve mjere obuhvaćene područjem primjene članka 25.11., taj se članak primjenjuje kao valjana obrana na tužbu koja se temelji na bilo kojoj od drugih odredaba ovog dijela ovog Sporazuma, uključujući članak 17.17. Nakon zahtjeva za savjetovanje u skladu s člankom 17.27. tuženik može pisanim putem zatražiti od Pododbora da utvrdi je li i u kojoj mjeri mjera koja je predmet tog zahtjeva za savjetovanje opravdana u skladu s člankom 25.11. Takav se zahtjev upućuje što je prije moguće nakon primitka zahtjeva za savjetovanje. Nakon takvog zahtjeva obustavljaju se rokovi iz članaka 17.27., 17.28. i 17.30.

4. Nakon upućivanja u skladu sa stavkom 3. Pododbor u dobroj vjeri pokušava donijeti odluku. Svaka takva odluka odmah se dostavlja strankama u sporu.

5. Ako Pododbor utvrdi da je mjera opravdana na temelju članka 25.11., ne može se podnijeti tužba sudu na temelju članka 17.30.

6. Ako Pododbor ne donese odluku u roku od tri mjeseca od predmetnog zahtjeva u skladu sa stavkom 3. ovog članka, obustava rokova iz tog stavka prestaje se primjenjivati.

7. Nepodošenjem tog zahtjeva u skladu sa stavkom 3. ovog članka ne utječe se na pravo tuženika da se u kasnijoj fazi postupka pozove na članak 25.11. kao obranu. Sud ne donosi negativne zaključke na temelju činjenice da se Pododbor nije dogovorio o odluci.

POGLAVLJE 26.

DIGITALNA TRGOVINA

ODJELJAK A

OPĆE ODREDBE

ČLANAK 26.1.

Područje primjene

1. Ovo poglavlje primjenjuje se na trgovinu koju omogućuju elektronička sredstva.
2. Ovo se poglavlje ne primjenjuje na audiovizualne usluge.

ČLANAK 26.2.

Definicije

1. Definicije iz članka 17.2. i 18.2. primjenjuju se na ovo poglavlje.

2. Za potrebe ovog poglavlja:

- (a) „potrošač” znači svaka fizička ili pravna osoba ako je to predviđeno zakonima i drugim propisima stranke, koja koristi ili traži javnu telekomunikacijsku uslugu za potrebe izvan okvira svoje trgovačke, poslovne, obrtne ili profesionalne djelatnosti;
- (b) „izravna marketinška komunikacija” znači svaki oblik komercijalnog oglašavanja kojim fizička ili pravna osoba prenosi marketinške poruke izravno krajnjim korisnicima putem javne telekomunikacijske usluge i obuhvaća barem elektroničku poštu te tekstualne i multimedijske poruke;
- (c) „usluga elektroničke autentifikacije” znači postupak koji omogućuje potvrđivanje:
 - i. elektroničke identifikacije fizičke ili pravne osobe; ili
 - ii. podrijetla i integriteta podataka u elektroničkom obliku;
- (d) „elektronički pečat” znači podaci u elektroničkom obliku koje koristi pravna osoba i koji su pridruženi ili logički povezani s drugim podacima u elektroničkom obliku radi osiguravanja izvornosti i integriteta tih drugih podataka;

- (e) „elektronički potpis” znači podaci u elektroničkom obliku koji su priloženi ili logički povezani s drugim podacima u elektroničkom obliku i ispunjavaju sljedeće zahtjeve:
- i. fizička ga osoba koristi za izražavanje svoje suglasnosti s podacima u elektroničkom obliku na koje se odnose; i
 - ii. povezan je s podacima u elektroničkom obliku na koje se odnosi tako da se mogu otkriti sve naknadne izmjene podataka u elektroničkom obliku;
- (f) „elektroničke usluge povjerenja” znači elektronička usluga koja se sastoji od izrade, verifikacije i validacije elektroničkih potpisa, elektroničkih pečata, elektroničkih vremenskih žigova, elektroničke preporučene dostave, autentifikacije mrežnih stranica i certifikata povezanih s tom uslugom;
- (g) „krajnji korisnik” znači svaka fizička ili pravna osoba koja koristi ili traži javnu telekomunikacijsku uslugu kao potrošač ili, ako je tako predviđeno zakonima i drugim propisima stranke, u trgovinske, poslovne ili profesionalne svrhe;
- (h) „osobni podaci” znači osobni podaci kako su definirani u članku 8.3. točki (r); i
- (i) „javna telekomunikacijska usluga” znači javna telekomunikacijska usluga kako je definirana u članku 23.2. točki (j).

ČLANAK 26.3.

Pravo na reguliranje

Stranke ponovno potvrđuju pravo na reguliranje na svojem području radi ostvarivanja legitimnih ciljeva politike, kao što su zaštita javnog zdravlja, socijalne usluge, obrazovanje, sigurnost, okoliš, uključujući klimatske promjene, javni moral, socijalnu zaštitu ili zaštitu potrošača, zaštitu privatnosti i podataka ili promicanje i zaštitu kulturne raznolikosti.

ČLANAK 26.4.

Iznimke

Ništa u ovom poglavlju ne sprečava stranke da donesu ili zadrže mjere u skladu s člancima 25.11., 39.1. i 39.2. zbog razloga od javnog interesa koji su u njima navedeni.

ODJELJAK B

PROTOK PODATAKA I ZAŠTITA OSOBNIH PODATAKA

ČLANAK 26.5.

Prekogranični protok podataka

Stranke su odlučne osigurati prekogranični protok podataka kako bi se olakšala digitalna trgovina. U tu svrhu stranka ne ograničava prekogranični protok podataka između stranaka na način da:

- (a) zahtijeva upotrebu računalne opreme ili mrežnih elemenata na svojem državnom području za obradu podataka, među ostalim nametanjem upotrebe računalne opreme ili mrežnih elemenata koji su certificirani ili odobreni na području te stranke;
- (b) zahtijeva lokalizaciju podataka na državnom području te stranke za pohranu ili obradu;
- (c) zabranjuje pohranu ili obradu na području druge stranke; ili
- (d) uvjetuje prekogranični prijenos podataka upotrebom računalne opreme ili mrežnih elemenata na državnom području te stranke ili zahtjevima za smještanje na državnom području te stranke.

ČLANAK 26.6.

Zaštita osobnih podataka i privatnosti

1. Svaka stranka priznaje da je zaštita osobnih podataka i privatnosti temeljno pravo i da visoki standardi u tom području doprinose povjerenju potrošača u digitalno gospodarstvo i razvoju trgovine.
2. Svaka stranka može donijeti i provoditi mjere koje smatra primjerenima za osiguravanje zaštite osobnih podataka i privatnosti, među ostalim donošenjem i primjenom pravila za prekogranični prijenos osobnih podataka. Ništa u ovom dijelu ovog Sporazuma ne utječe na zaštitu osobnih podataka i privatnosti koja se osigurava mjerama stranke.

ODJELJAK C

POSEBNE ODREDBE

ČLANAK 26.7.

Carine na elektroničke prijenose

Stranka ne primjenjuje carine na elektroničke prijenose između osobe iz te stranke i osobe iz druge stranke.

ČLANAK 26.8.

Odsutnost prethodnog odobrenja

1. Stranka ne zahtijeva prethodno odobrenje isključivo na temelju toga što se usluga pruža putem interneta¹ niti donosi ili provodi bilo koji drugi zahtjev s istovjetnim učinkom.
2. Stavak 1. ne primjenjuje se na telekomunikacijske usluge, usluge emitiranja, usluge igara na sreću, usluge pravnog zastupanja ili na usluge javnih bilježnika ili istovjetnih profesija u mjeri u kojoj uključuju izravnu i posebnu vezu s izvršavanjem javnih ovlasti.

ČLANAK 26.9.

Sklapanje ugovora elektroničkim putem

1. Svaka stranka osigurava da se njezinim zakonima i propisima omogućuje sklapanje ugovora elektroničkim putem i da pravni zahtjevi za ugovorne postupke ne stvaraju prepreke za upotrebu ugovora sklopljenih elektroničkim putem niti dovode do toga da takvi ugovori nemaju pravni učinak i valjanost zbog toga što su sklopljeni elektroničkim putem.

¹ Usluga se pruža putem interneta ako se pruža elektroničkim putem i bez istodobne prisutnosti osoba.

2. Stavak 1. ne primjenjuje se na:

- (a) usluge radiodifuzijskog emitiranja, usluge igara na sreću i usluge pravnog zastupanja;
- (b) usluge javnih bilježnika ili istovrijednih profesija koje su izravno i posebno povezane s izvršavanjem javnih ovlasti; i
- (c) ugovore kojima se utvrđuju ili prenose prava na nekretnine, ugovore za koje je zakonom propisano sudjelovanje sudova, javnih tijela ili profesija koje izvršavaju javne ovlasti, ugovore o jamstvu i ili kolateralni vrijednosni papiri koje daju osobe koje djeluju izvan okvira svoje trgovačke, poslovne ili profesionalne djelatnosti te ugovore uređene obiteljskim ili nasljednim pravom.

ČLANAK 26.10.

Elektroničke usluge povjerenja i elektronička autentifikacija

1. Stranka ne uskraćuje pravni učinak i dopuštenost elektroničke usluge povjerenja i elektroničke autentifikacije kao dokaza u sudskim ili upravnim postupcima na temelju toga što je u elektroničkom obliku.

2. Stranka ne donosi niti provodi mjere kojima bi se:

- (a) sudionicima u elektroničkoj transakciji zabranilo međusobno utvrđivanje odgovarajuće metode elektroničke autentifikacije za njihovu transakciju; ili
- (b) sudionicima u elektroničkoj transakciji onemogućila prilika da sudskim ili upravnim tijelima dokažu da je njihova elektronička transakcija u skladu sa svim zakonskim zahtjevima u pogledu elektroničkih usluga povjerenja i usluga elektroničke autentifikacije.

3. Neovisno o stavku 2. stranka može zahtijevati da za određenu kategoriju elektroničkih transakcija metoda elektroničke autentifikacije ili elektronička usluga povjerenja ispunjava sljedeće zahtjeve:

- (a) da ju je certificiralo tijelo akreditirano u skladu s njezinim pravom; ili
- (b) da ispunjava određene standarde učinkovitosti koji su objektivni, transparentni i nediskriminirajući te se odnose samo na posebne značajke predmetne kategorije elektroničkih transakcija.

ČLANAK 26.11.

Povjerenje potrošača na internetu

1. Stranke prepoznaju važnost jačanja povjerenja potrošača u digitalnu trgovinu. Svaka stranka donosi ili provodi mjere za učinkovitu zaštitu potrošača koji sudjeluju u transakcijama elektroničke trgovine, uključujući mjere kojima se:

- (a) zabranjuju prijevarne i obmanjujuće poslovne prakse;
- (b) zahtijeva da dobavljači robe i pružatelji usluga postupaju u dobroj vjeri i u skladu s poštenom poslovnom praksom, među ostalim zabranom naplaćivanja potrošačima robe i usluga koje nisu zatražili;
- (c) zahtijeva od dobavljača robe ili usluga da potrošačima pruže jasne i detaljne informacije o svojem identitetu i podacima za kontakt¹, kao i o robi ili uslugama, transakciji i primjenjivim pravima potrošača; i
- (d) potrošačima omogućuje pristup pravnoj zaštiti radi ostvarivanja njihovih prava, uključujući pravo na pravni lijek ako su roba ili usluge plaćeni, ali nisu isporučeni ili pruženi kako je dogovoreno.

¹ U slučaju posrednih pružatelja usluga to uključuje i identitet i podatke za kontakt stvarnog dobavljača robe ili usluge.

2. Stranke prepoznaju važnost suradnje između njihovih nacionalnih agencija za zaštitu potrošača ili drugih relevantnih tijela u pogledu aktivnosti povezanih s elektroničkom trgovinom radi jačanja povjerenja potrošača.

ČLANAK 26.12.

Neželjena izravna marketinška komunikacija

1. Svaka stranka osigurava učinkovitu zaštitu krajnjih korisnika od neželjenih izravnih marketinških komunikacija.
2. Svaka stranka donosi ili provodi učinkovite mjere u pogledu neželjenih izravnih marketinških komunikacija kojima se:
 - (a) zahtijeva od pružatelja neželjenih izravnih marketinških komunikacija da osiguraju da primatelji mogu spriječiti stalni primitak tih komunikacija; ili
 - (b) zahtijeva privola primatelja, kako je određeno u skladu s njezinim zakonima i propisima, za primanje izravnih marketinških komunikacija.
3. Svaka stranka osigurava da je izravna marketinška komunikacija jasno prepoznatljiva kao takva, da jasno otkriva u čije se ime odvija i da sadržava potrebne informacije koje krajnjim korisnicima omogućuju da besplatno i u bilo kojem trenutku zatraže njezin prestanak.

ČLANAK 26.13.

Zabrana obveznog prijenosa izvornog koda ili pristupa izvornom kodu

1. Stranka ne smije zahtijevati prijenos izvornog koda softvera u vlasništvu fizičke ili pravne osobe iz druge stranke ili pristup tom kodu. Ovaj se stavak ne primjenjuje ako osoba iz druge stranke dobrovoljno prenese izvorni kod ili odobri pristup izvornom kodu na komercijalnoj osnovi, na primjer u kontekstu transakcije javne nabave ili slobodno sklopljenog ugovora. Ništa u ovom stavku ne sprečava osobu stranke da licencira svoj softver na besplatnoj osnovi s otvorenim kodom.
2. Podrazumijeva se da se članci 25.11., 39.1. i 39.2. mogu primjenjivati na mjere stranke koje su donesene i provode se u kontekstu postupka certificiranja.
3. Ništa u ovom članku ne utječe:
 - (a) na zahtjeve suda, upravnog suda ili tijela za tržišno natjecanje za ispravljanje povrede prava tržišnog natjecanja;
 - (b) na zaštitu i provedbu prava intelektualnog vlasništva; ili
 - (c) na pravo stranke da poduzme mjere u skladu s člankom 28.3.

ČLANAK 26.14.

Suradnja u regulatornim pitanjima povezanim s digitalnom trgovinom

1. Stranke surađuju razmjenom informacija o svojem pravu, kao i o provedbi tog prava, u vezi s regulatornim pitanjima koja proizlaze iz digitalne trgovine, među ostalim:
 - (a) o priznavanju i olakšavanju interoperabilnih prekograničnih elektroničkih usluga povjerenja i elektroničke autentifikacije;
 - (b) o obradi izravnih marketinških komunikacija;
 - (c) o zaštiti potrošača na internetu; i
 - (d) o svim drugim regulatornim pitanjima relevantnima za razvoj digitalne trgovine.
2. Stranke održavaju dijalog koji se temelji na razmjeni informacija iz stavka 1.
3. Ovaj se članak ne primjenjuje na pravila i mjere stranke za zaštitu osobnih podataka i privatnosti, uključujući prekogranični prijenos osobnih podataka.

ČLANAK 26.15.

Preispitivanje

Na zahtjev bilo koje stranke Pododbor za usluge i ulaganja iz članka 18.10. preispituje provedbu ovog poglavlja, posebno s obzirom na relevantne promjene koje utječu na digitalnu trgovinu i koje bi mogle proizaći iz novih poslovnih modela ili tehnologija. Pododbor za usluge i ulaganja izvješćuje o svojim nalazima i može Zajedničkom odboru dati sve potrebne preporuke.

POGLAVLJE 27.

KRETANJA KAPITALA, PLAĆANJA I PRIJENOSI

TE PRIVREMENE ZAŠTITNE MJERE

ČLANAK 27.1.

Cilj i područje primjene

Cilj je ovog poglavlja omogućiti slobodno kretanje kapitala i plaćanja povezanih s transakcijama liberaliziranim na temelju ovog dijela¹.

¹ Podrazumijeva se da se na ovo poglavlje primjenjuje Prilog 17.-E.

ČLANAK 27.2.

Tekući račun

Ne dovodeći u pitanje ostale odredbe ovog dijela ovog Sporazuma, svaka stranka dopušta, u slobodno konvertibilnoj valuti i u skladu sa Statutom Međunarodnog monetarnog fonda, donesenim u Bretton Woodsu u New Hampshireu 22. srpnja 1944., sva plaćanja i prijenose u vezi s transakcijama na tekućem računu platne bilance koji su obuhvaćeni područjem primjene ovog dijela ovog Sporazuma.

ČLANAK 27.3.

Kretanje kapitala

Ne dovodeći u pitanje ostale odredbe ovog dijela, svaka stranka u pogledu transakcija na kapitalnom i financijskom računu platne bilance omogućuje slobodno kretanje kapitala u svrhu liberalizacije ulaganja i drugih transakcija kako je predviđeno u poglavljima 17., 18. i 25.

ČLANAK 27.4.

Primjena zakona i propisa povezanih s kretanjem kapitala, plaćanjima ili prijenosima

1. Članci 17.20., 27.2. i 27.3. ne tumače se kao sprečavanje stranke da primjenjuje svoje zakone i druge propise koji se odnose:

- (a) na stečaj, nesolventnost ili zaštitu prava vjerovnika;
- (b) na izdavanje financijskih instrumenata kao što su vrijednosni papiri, budućnosnice ili izvedenice te trgovanje njima;
- (c) na financijsko izvještavanje ili vođenje evidencije o kretanju kapitala, plaćanjima ili prijenosima ako su potrebni za pomoć tijelima za izvršavanje zakonodavstva ili financijskim regulatornim tijelima;
- (d) na kaznena ili kažnjiva djela, prijevarne ili zavaravajuće prakse;
- (e) na osiguravanje usklađenosti s rješenjima ili presudama donesenima u sudskim ili upravnim postupcima; ili
- (f) na sustav socijalne sigurnosti, javni mirovinski sustav ili sustav obvezne štednje.

2. Zakoni i propisi iz stavka 1. ovog članka primjenjuju se na pravedan i nediskriminirajući način, a ne na način koji bi predstavljao prikriveno ograničenje kretanja kapitala, plaćanja ili prijenosa.

ČLANAK 27.5.

Privremene zaštitne mjere

U iznimnim okolnostima ozbiljnih teškoća u funkcioniranju gospodarske i monetarne unije stranke EU-a, ili prijetnje od takvih teškoća, stranka EU može donijeti ili zadržati zaštitne mjere u pogledu kretanja kapitala, plaćanja ili prijenosa, u trajanju od najdulje šest mjeseci. Te su mjere ograničene na ono što je nužno.

ČLANAK 27.6.

Ograničenja u slučaju teškoća s platnom bilancom i vanjskim financijskim položajem

1. Ako ima ozbiljnih teškoća s platnom bilancom ili vanjskim financijskim položajem ili postoji opasnost od takvih teškoća, stranka može donijeti ili provoditi mjere ograničavanja koje se primjenjuju na kretanja kapitala, plaćanja ili prijenose¹.
2. Mjere iz stavka 1. ovog članka:
 - (a) moraju biti u skladu sa Statutom Međunarodnog monetarnog fonda, ako je primjenjivo;

¹ Podrazumijeva se da ozbiljne teškoće s platnom bilancom ili vanjskim financijskim položajem ili prijetnja od takvih teškoća, mogu među ostalim čimbenicima, biti prouzročene ozbiljnim teškoćama povezanim s monetarnom ili tečajnom politikom ili prijetnjom od takvih teškoća.

- (b) ne smiju premašivati mjere koje su potrebne kako bi se riješila situacija navedena u stavku 1. ovog članka;
- (c) privremene su te se postupno ukidaju kad se poboljša situacija navedena u stavku 1. ovog članka;
- (d) takve su da se njima izbjegava nanošenje nepotrebne štete komercijalnim, gospodarskim i financijskim interesima druge stranke; i
- (e) nediskriminirajuće su u usporedbi s trećim zemljama u sličnim situacijama.

3. U slučaju trgovine robom svaka stranka može donijeti ograničavajuće mjere radi zaštite svojeg vanjskog financijskog položaja ili svoje platne bilance. Te su mjere u skladu s GATT-om iz 1994. te Dogovorom o odredbama o platnoj bilanci iz Općeg sporazuma o carinama i trgovini iz 1994.

4. Kad je riječ o trgovini uslugama, svaka stranka može donijeti ili provoditi mjere ograničavanja radi zaštite svojeg vanjskog financijskog položaja ili svoje platne bilance. Te mjere moraju biti u skladu s člankom XII. GATS-a.

5. Stranka koja donese ili provodi mjere iz stavaka 1. i 2. ovog članka o njima odmah obavješćuje drugu stranku.

6. Ako se donesu ili provode ograničenja na temelju ovog članka, stranke odmah održavaju savjetovanje u okviru Pododbora za usluge i ulaganje, osim ako se savjetovanje održava u okviru drugog foruma u kojem su obje stranke članice. U okviru savjetovanja ocjenjuju se teškoće s platnom bilancom ili vanjske financijske teškoće koje su dovele do predmetnih mjera uzimajući u obzir, među ostalim, čimbenike kao što su:

- (a) vrsta i opseg poteškoća;
- (b) vanjsko gospodarsko i trgovinsko okruženje; i
- (c) alternativne korektivne mjere koje su eventualno dostupne.

7. Za vrijeme savjetovanja u skladu sa stavkom 6. ocjenjuje se usklađenost mjera ograničavanja sa stavcima 1. i 2. ovog članka. Ta savjetovanja temelje se na svim relevantnim nalazima statističke ili činjenične prirode koje je predstavio Međunarodni monetarni fond (MMF), ako su dostupni, a u zaključcima se uzima u obzir ocjena MMF-a o platnoj bilanci i vanjskoj financijskoj situaciji predmetne stranke.

POGLAVLJE 28.

JAVNA NABAVA

ČLANAK 28.1.

Definicije

Za potrebe ovog poglavlja i priloga 28.-A i 28.-B:

- (a) „trgovačka roba ili usluge” znači roba ili usluge vrste koja se obično prodaje ili nudi na prodaju na komercijalnom tržištu nevladinim kupcima te koju takvi kupci obično kupuju, za nevladine potrebe;
- (b) „građevinska usluga” znači usluga kojoj je cilj realizacija javnih ili građevinskih radova na bilo koji način, u smislu odjeljka 51. CPC-a;
- (c) „elektronička dražba” znači ponavljajući postupak pri kojemu dobavljači uz upotrebu elektroničkih sredstava predstavljaju nove cijene ili vrijednosti za mjerljive necjenovne elemente ponude povezane s kriterijima za evaluaciju ili oboje i na temelju kojeg se rangiraju ili ponovno rangiraju ponude;

- (d) „u pisanom obliku” ili „pisano” znači izraz riječima ili brojevima koji se može pročitati, reproducirati i kasnije priopćiti; može uključivati informacije koje se prenose i pohranjuju u elektroničkom obliku;
- (e) „ograničeni postupak nabave” znači način nabave pri kojoj naručitelj stupa u kontakt s dobavljačem ili dobavljačima koje je sam odabrao;
- (f) „mjera” znači zakon, propis, postupak, administrativna smjernica ili praksa ili bilo koja radnja naručitelja u vezi s predmetnim postupkom nabave;
- (g) „popis za višestruku upotrebu” znači popis dobavljača za koje je naručitelj utvrdio da zadovoljavaju uvjete za uvrštavanje na taj popis te koji naručitelj namjerava upotrijebiti više puta;
- (h) „obavijest o namjeri nabave” znači obavijest koju objavljuje naručitelj kojom se zainteresirani dobavljači pozivaju da podnesu zahtjev za sudjelovanje, ponudu ili oboje;
- (i) „kompenzacija” znači bilo kakav uvjet ili obveza kojom se potiče lokalni razvoj ili poboljšava bilanca plaćanja stranke, kao što su korištenje domaćih sadržaja, licenciranje tehnologije, ulaganje, vezana trgovina i slična mjera ili zahtjev;
- (j) „otvoreni postupak javne nabave” znači način nabave u kojem svi zainteresirani dobavljači mogu podnijeti svoju ponudu;

- (k) „naručitelj” znači subjekt obuhvaćen odjeljkom A, B ili C Priloga 28.-A ili Priloga 28.-B;
- (l) „kvalificirani dobavljač” znači dobavljač za kojeg je naručitelj potvrdio da zadovoljava uvjete sudjelovanja;
- (m) „nadmetanje po pozivu” znači način nabave u kojem naručitelj poziva samo kvalificirane dobavljače da podnesu ponudu;
- (n) „usluge” uključuju građevinske usluge, osim ako je navedeno drukčije;
- (o) „norma” znači dokument koji je odobrilo priznato tijelo kojim se predviđa zajedničko i ponovljeno korištenje, pravila, smjernice ili karakteristike za robu ili usluge ili povezane procese i proizvodne metode, a čija primjena nije obvezujuća; može uključivati ili se odnositi isključivo na stručno nazivlje, simbole, zahtjeve za pakiranje, obilježavanje ili označivanje koji se primjenjuju na robu, uslugu, postupak i način proizvodnje;
- (p) „dobavljač” znači osoba ili skupina osoba koja isporučuje ili bi mogla isporučiti robu ili usluge; i

(q) „tehnička specifikacija” znači zahtjev natječaja kojim se:

i. utvrđuju značajke:

(A) robe koja će se nabavljati, uključujući kvalitetu, učinkovitost, sigurnost i dimenzije ili postupke i metode njezine proizvodnje; ili

(B) usluga koje će se nabavljati, uključujući kvalitetu, učinkovitost, sigurnost ili postupke ili metode za njihovo pružanje; ili

ii. određuju terminologija, simboli, zahtjevi u pogledu ambalaže, obilježavanja ili označivanja, kako se primjenjuju na robu ili usluge.

ČLANAK 28.2.

Područje primjene i opseg

1. Ovo poglavlje primjenjuje se na sve mjere u pogledu obuhvaćene nabave, neovisno o tome provodi li se nabava isključivo ili djelomično elektroničkim putem.

2. Za potrebe ovog poglavlja „obuhvaćena nabava” znači nabava za državne potrebe:
- (a) robe, usluge ili kombinacije robe i usluge:
 - i. kako je navedeno u Prilogu 28.-A ili Prilogu 28.-B; i
 - ii. koje se ne nabavljaju radi prodaje ili preprodaje ili za upotrebu u proizvodnji ili isporuci robe ili usluga za komercijalnu prodaju ili preprodaju;
 - (b) bilo kojim ugovornim sredstvom, uključujući kupnju, zakup i najam ili *leasing* s opcijom kupnje ili bez nje;
 - (c) za koju je vrijednost, procijenjena u skladu sa stavcima od 6. do 8. jednaka ili prelazi relevantni prag utvrđen u Prilogu 28.-A ili Prilogu 28.-B. u vrijeme objave obavijesti u skladu s člankom 28.6.;
 - (d) koju provodi naručitelj; i
 - (e) koja na drugi način nije isključena iz područja primjene na temelju stavka 3. ovog članka ili Priloga 28.-A ili Priloga 28.-B.

3. Osim ako je u Prilogu 28.-A ili Prilogu 28.-B predviđeno drukčije, ovo se poglavlje ne primjenjuje na:

- (a) stjecanje ili najam zemljišta, postojećih zgrada ili druge nepokretne imovine ili prava na njih;
- (b) neugovorne sporazume ili bilo koji oblik pomoći koju pruža stranka, što uključuje sporazume o suradnji, bespovratna sredstva, zajmove, subvencije, dokapitalizaciju, jamstva i fiskalne poticaje;
- (c) nabavu ili stjecanje usluga fiskalne agencije ili depozitara, usluga likvidacije i upravljanja za regulirane financijske institucije ili usluga koje se odnose na prodaju, otkup i distribuciju javnog duga, što uključuje zajmove i državne obveznice, zadužnice i ostale vrijednosne papire;
- (d) ugovore o radu u javnim službama;
- (e) nabavu koja se provodi:
 - i. u posebnu svrhu pružanja međunarodne pomoći, uključujući razvojnu pomoć;

- ii. u skladu s posebnim postupkom ili uvjetom međunarodnog sporazuma u vezi s razmještajem postrojbi ili u vezi sa zajedničkom provedbom projekta zemalja potpisnica; ili
- iii. u skladu s posebnim postupkom ili uvjetom međunarodne organizacije ili koja se financira putem međunarodnih bespovratnih sredstava, zajmova ili druge pomoći ako primjenjivi postupak ili uvjet ne bi bio u skladu s ovim poglavljem; ili

(f) financijske usluge.

4. Nabava koja podliježe ovom poglavlju jest sva nabava obuhvaćena Prilogom 28.-A ili Prilogom 28.-B u kojoj su obveze svake stranke utvrđene kako slijedi:

- (a) u odjeljku A priloga 28.-A i 28.-B subjekti središnje vlasti čija je nabava obuhvaćena ovim poglavljem;
- (b) u odjeljku B priloga 28.-A i 28.-B tijela vlasti ispod središnje razine čija je nabava obuhvaćena ovim poglavljem;
- (c) u odjeljku C priloga 28.-A i 28.-B svi ostali subjekti čija je nabava obuhvaćena ovim poglavljem;
- (d) u odjeljku D priloga 28.-A i 28.-B roba obuhvaćena ovim poglavljem;

- (e) u odjeljku E priloga 28.-A i 28.-B usluge, osim građevinskih usluga, obuhvaćene ovim poglavljem;
- (f) u odjeljku F priloga 28.-A i 28.-B građevinske usluge obuhvaćene ovim poglavljem;
- (g) u odjeljku G priloga 28.-A i 28.-B koncesije za javne radove obuhvaćene ovim poglavljem;
- (h) u odjeljku H priloga 28.-A i 28.-B sve opće napomene;
- i. u odjeljku I priloga 28.-A i 28.-B mediji u kojima stranka objavljuje svoje obavijesti o nabavi, obavijesti o dodjeli ugovora i druge informacije povezane sa svojim sustavom javne nabave kako je utvrđeno u ovom poglavljju;
- (j) u odjeljku J Priloga 28.-B stopa konverzije koja se koristi za granične vrijednosti.

5. Ako naručitelj u kontekstu obuhvaćene nabave od osoba koje nisu obuhvaćene Prilogom 28.-A ili Prilogom 28.-B zahtijeva nabavu u skladu s posebnim zahtjevima, članak 28.4. primjenjuje se *mutatis mutandis* na takve zahtjeve.

6. Pri procjeni vrijednosti nabave u svrhu utvrđivanja je li riječ o obuhvaćenoj nabavi, naručitelj:

- (a) ne razdvaja nabavu u zasebne nabave i ne bira niti upotrebljava određenu metodu određivanja vrijednosti za procjenu vrijednosti nabave s namjerom isključivanja cjelokupne nabave ili njezina dijela iz primjene ovog poglavlja; i

(b) uključuje procijenjenu maksimalnu ukupnu vrijednost nabave za cijelo razdoblje njezina trajanja, bez obzira na to je li dodijeljena jednom ili više dobavljača, uzimajući u obzir sve oblike naknade, uključujući:

i. premije, pristojbe, provizije i kamate; i

ii. ako su u postupku nabave predviđene opcije, ukupnu vrijednost takvih opcija.

7. Ako pojedinačni zahtjev za nabavu dovede do dodjele više od jednog ugovora ili dodjele ugovora u zasebnim dijelovima („ugovori koji se ponavljaju”), izračunavanje procijenjene maksimalne ukupne vrijednosti temelji se na sljedećem:

(a) na vrijednosti ugovora koji se ponavljaju za istu vrstu robe ili usluge koji su dodijeljeni u proteklih 12 mjeseci ili u protekloj fiskalnoj godini naručitelja, koja je prilagođena, ako je moguće, kako bi se uzele u obzir predviđene promjene u količini ili vrijednosti robe ili usluge koja se nabavlja u sljedećih 12 mjeseci; ili

(b) na procijenjenoj vrijednosti ugovora koji se ponavljaju za istu vrstu robe ili usluge, a koji će se dodijeliti u 12 mjeseci nakon prvotne dodjele ugovora ili tijekom fiskalne godine naručitelja.

8. Kad je riječ o nabavi putem zakupa, najma ili *leasinga* s pravom otkupa robe ili usluga ili kad je riječ o nabavi za koju ukupna cijena nije određena, temelj za određivanje vrijednosti jest:

- (a) kad je riječ o ugovoru na određeno vrijeme:
 - i. ako ugovor traje 12 mjeseci ili manje, ukupna procijenjena maksimalna vrijednost za razdoblje njegova trajanja;
 - ii. ako trajanje ugovora premašuje 12 mjeseci, ukupna procijenjena maksimalna vrijednost, uključujući eventualnu procijenjenu preostalu vrijednost;
- (b) ako se ugovor sklapa na neodređeno razdoblje, procijenjeni mjesečni obrok pomnožen s 48;
- (c) ako nije sigurno hoće li ugovor biti sklopljen na određeno razdoblje, primjenjuje se točka (b).

ČLANAK 28.3.

Sigurnosne i opće iznimke

1. Ništa u ovom poglavlju ne tumači se tako da sprečava stranku da poduzme bilo koju mjeru ili da ne otkrije bilo koje informacije koje smatra potrebnima za zaštitu svojih bitnih sigurnosnih interesa u odnosu na nabavu oružja, streljiva ili vojne opreme ili nabavu neophodnu za nacionalnu sigurnost ili nacionalnu obranu.

2. Podložno zahtjevu da se takve mjere ne primjenjuju na način koji bi predstavljao sredstvo proizvoljne ili neopravdane diskriminacije između stranaka u kojima prevladavaju slični uvjeti ili prikriveno ograničavanje međunarodne trgovine, ništa u ovom poglavlju ne tumači se kao sprečavanje stranke da uvede ili izvršava mjere:

- (a) potrebne radi zaštite javnog morala, reda ili sigurnosti;
- (b) potrebne radi zaštite života ili zdravlja ljudi, životinja ili biljaka;
- (c) potrebne radi zaštite intelektualnog vlasništva; ili
- (d) koje se odnose na robu ili usluge osoba s invaliditetom, dobrotvornih ustanova ili zatvorenika.

3. Stranke razumiju da stavak 2. točka (b) uključuje mjere zaštite okoliša potrebne za zaštitu života ili zdravlja ljudi, životinja ili biljaka.

ČLANAK 28.4.

Opća načela

Nediskriminacija

1. U odnosu na bilo koju mjeru povezanu s obuhvaćenom nabavom, svaka stranka, uključujući njezine naručitelje, odmah i bezuvjetno odobrava za robu i usluge druge stranke i dobavljače druge stranke koji nude robu ili usluge bilo koje stranke, tretman koji nije manje povoljan od tretmana koji stranka, uključujući njezine naručitelje, odobrava za svoju robu, usluge i dobavljače.
2. S obzirom na bilo koju mjeru koja se odnosi na obuhvaćenu nabavu, stranka, uključujući njezine naručitelje:
 - (a) ne smije postupati s dobavljačem s lokalnom poslovnom jedinicom manje povoljno nego s drugim dobavljačem s lokalnom poslovnom jedinicom na temelju stupnja povezanosti s inozemstvom ili na temelju stranog vlasništva; ili
 - (b) ne smije diskriminirati dobavljača s lokalnom poslovnom jedinicom na temelju činjenice da su roba ili usluge koje taj dobavljač nudi za određenu nabavu roba ili usluge druge stranke.

Korištenje elektroničkih sredstava

3. Stranke osiguravaju da se sva komunikacija i razmjena informacija o obuhvaćenoj nabavi provodi elektroničkim sredstvima, među ostalim za objavu informacija o nabavi, obavijesti i natječajne dokumentacije te za zaprimanje ponuda. Pri provedbi obuhvaćene nabave elektroničkim putem naručitelj:

- (a) osigurava da se nabava provodi putem sustava informacijske tehnologije i softvera, uključujući one za autentifikaciju i enkripciju informacija, koji su opće dostupni i interoperabilni s drugim opće dostupnim sustavima informacijskih tehnologija i softverom;
- (b) uspostavlja i provodi mehanizme kojima se osigurava cjelovitost zahtjevâ za sudjelovanje i ponuda, uključujući utvrđivanje vremena primitka i sprečavanje neprimjerenog pristupa; i
- (c) koristi elektronička sredstva informiranja i komuniciranja za objavu obavijesti i natječajne dokumentacije u postupcima nabave u najvećoj mogućoj mjeri, za podnošenje ponuda.

Provođenje nabave

4. Naručitelj provodi obuhvaćenu nabavu na transparentan i nepristran način:
 - (a) koji je u skladu s ovim poglavljem, s pomoću metoda kao što su otvoreni postupak javne nabave, nadmetanje po pozivu i ograničeni postupak nadmetanja; i
 - (b) tako da spriječi sukob interesa i korupciju u skladu s relevantnim pravom.

Pravila o podrijetlu

5. Za potrebe javne nabave obuhvaćene ovim poglavljem stranka ne primjenjuje pravila o podrijetlu na robu uvezenu iz druge stranke koja se razlikuju od pravila o podrijetlu koja ta stranka primjenjuje u uobičajenom tijeku trgovine na uvoz iste robe.

Kompenzacije

6. U odnosu na obuhvaćenu nabavu, stranka, uključujući njezine naručitelje, ne smije tražiti, uzimati u obzir, nalagati ili izvršavati nikakve kompenzacije u bilo kojoj fazi nabave.

Mjere koje nisu specifične za javnu nabavu

7. Stavci 1. i 2. ne primjenjuju se na carine i pristojbe bilo koje vrste koje su uvedene na uvoz ili u vezi s uvozom; na način ubiranja takvih carina i pristojbi; na ostale uvozne propise ili formalnosti i mjere koje utječu na trgovinu uslugama, a koje nisu mjere kojima se uređuje obuhvaćena nabava.

Mjere za suzbijanje korupcije

8. Svaka stranka osigurava da ima uspostavljene odgovarajuće mjere za otklanjanje i sprečavanje korupcije u javnoj nabavi. Takve mjere mogu uključivati postupke kojima se u neograničenom ili ograničenom razdoblju dobavljačima za koje su pravosudna tijela te stranke konačnom odlukom utvrdila da su sudjelovali u prijevari ili drugim nezakonitim radnjama povezanim s javnom nabavom na državnom području te stranke uskraćuje pravo na sudjelovanje u postupcima javne nabave stranke. Svaka stranka ujedno osigurava da ima uspostavljene politike i postupke za sprečavanje, u mjeri u kojoj je to moguće, svakog mogućeg sukoba interesa osoba koje sudjeluju u nabavi ili utječu na nju.

ČLANAK 28.5.

Informacije o sustavu nabave

1. Svaka stranka:

- (a) bez odgode objavljuje sve zakone, propise, sudske odluke, upravne odluke opće primjene, standardne ugovorne odredbe propisane zakonom ili propisom i ugrađene u obavijesti ili natječajnu dokumentaciju i postupke povezane s obuhvaćenom nabavom te sve njihove izmjene, u službenom elektroničkom ili papirnatom mediju na nacionalnoj razini koji ima široku distribuciju i dostupan je javnosti; i
- (b) drugoj stranci na zahtjev daje objašnjenje navedenoga.

2. Svaka stranka u odjeljku I. Priloga 28.-A odnosno Priloga 28.-B navodi:

- (a) elektroničke ili papirnate medije u kojima stranka objavljuje informacije utvrđene u stavku 1.;
- (b) elektroničke ili papirnate medije u kojima stranka objavljuje obavijesti propisane člankom 28.6., člankom 28.8 stavkom 9. i člankom 28.17 stavkom 2.; i

- (c) adresu ili adrese internetskih stranica na kojima stranka objavljuje:
- i. svoje statističke podatke o nabavi u skladu s člankom 28.17. stavkom 4.; ili
 - ii. svoje obavijesti o dodijeljenim ugovorima u skladu s člankom 28.17 stavkom 5.
3. Svaka stranka odmah obavješćuje Pododbor iz članka 28.21. o svakoj izmjeni informacija stranke navedenih u odjeljku I. Priloga 28.-A odnosno Priloga 28.-B.

ČLANAK 28.6.

Obavijesti

Obavijest o namjeri nabave

1. Za svaku obuhvaćenu nabavu naručitelj objavljuje obavijest o namjeri nabave, osim u okolnostima opisanima u članku 28.14.
2. Ako ovim poglavljem nije predviđeno drukčije, svaka obavijest o namjeri nabave uključuje:
 - (a) ime i adresu naručitelja i druge podatke koji su potrebni za obraćanje naručitelju i dobivanje svih relevantnih dokumenata povezanih s javnom nabavom te njihov trošak i uvjete plaćanja, ako postoje;

- (b) opis nabave, uključujući prirodu i količinu robe ili usluga koje su predmet nabave ili, ako količina nije poznata, procijenjenu količinu;
- (c) za ugovore koji se ponavljaju, procjenu, ako je moguće, rokova naknadnih obavijesti o namjeri nabave;
- (d) opis svih opcija;
- (e) vremenski raspored isporuke robe ili pružanja usluga ili trajanje ugovora;
- (f) način javne nabave koji će se upotrijebiti te hoće li uključivati pregovore ili mehanizam elektroničke dražbe;
- (g) ako je primjenjivo, adresu i rok za podnošenje zahtjeva za sudjelovanje u nabavi;
- (h) adresu i rok za podnošenje ponuda;
- (i) jezik ili jezike na kojima se mogu podnijeti ponude ili zahtjevi za sudjelovanje, ako se mogu podnositi na jeziku koji nije službeni jezik stranke naručitelja;

- (j) popis i kratak opis uvjeta za sudjelovanje dobavljača, uključujući zahtjeve za posebnu dokumentaciju ili potvrde koje dobavljači moraju dostaviti u vezi s tim, osim ako su ti zahtjevi uključeni u natječajnu dokumentaciju koja je dostupna svim zainteresiranim dobavljačima istodobno kad i obavijest o namjeri nabave;
- (k) ako u skladu s člankom 28.8. naručitelj namjerava odabrati ograničeni broj kvalificiranih dobavljača koje će pozvati da sudjeluju sa svojim ponudama, kriterije koji će se koristiti za njihov odabir i, prema potrebi, ograničenje broja dobavljača kojima će biti dopušteno podnijeti ponudu; i
- (l) naznaku da je javna nabava obuhvaćena ovim poglavljem.

Sažetak obavijesti

3. Za svaki slučaj namjere nabave naručitelj objavljuje sažetak obavijesti koja mora biti dostupna istodobno kad i obavijest o namjeri nabave, na jednom od službenih jezika WTO-a¹. Sažetak obavijesti sadržava barem sljedeće informacije:

- (a) predmet nabave;

¹ Podrazumijeva se da su službeni jezici WTO-a engleski, španjolski i francuski.

- (b) rok za podnošenje ponuda ili, ako je primjenjivo, rok za podnošenje zahtjeva za sudjelovanje u postupku javne nabave ili za uključenje na popis za višestruku upotrebu; i
- (c) adresu s koje se mogu zatražiti dokumenti povezani s nabavom.

Obavijest o planiranoj nabavi

4. Naručitelji se potiču da objave obavijest o svojim budućim planovima nabave („obavijest o planiranoj nabavi”) što je ranije moguće svake fiskalne godine. Obavijest o planiranoj nabavi trebala bi sadržavati predmet nabave i planirani datum objave obavijesti o namjeri nabave.

5. Naručitelj obuhvaćen odjeljkom B ili C Priloga 28.-A ili Priloga 28.-B može koristiti obavijest o planiranoj nabavi kao obavijest o namjeri nabave pod uvjetom da obavijest o planiranoj nabavi sadržava sve informacije iz stavka 2. ovog članka koje su dostupne naručitelju te izjavu da bi zainteresirani dobavljači trebali naručitelju izraziti svoj interes za nabavu.

Zajednička pravila za obavijesti

6. Obavijest o namjeri nabave, sažeci obavijesti i obavijesti o planiranoj nabavi moraju biti izravno dostupni elektronički, putem jedinstvene internetske točke pristupa i bez naknade. Osim toga, obavijesti se mogu objavljivati i na odgovarajućem papirnatom mediju koji je dostupan širokoj javnosti te moraju ostati dostupne barem do isteka roka navedenog u obavijesti.

Svaka stranka navodi odgovarajući papirnat i elektronički medij u odjeljku I. Priloga 28.-A odnosno Priloga 28.-B.

7. Neovisno o zahtjevima utvrđenima u stavku 6. u pogledu pristupačnosti obavijesti o namjeri nabave, sažetih obavijesti i obavijesti o planiranoj nabavi elektroničkim sredstvima preko jedinstvene pristupne točke, bez naknade, Čile od dana stupanja na snagu ovog Sporazuma i tijekom prijelaznog razdoblja od tri godine sve dok jedinstvena pristupna točka ne postane u potpunosti operativna uspostavlja pristupnu stranicu, kao privremenu alternativu jedinstvenoj pristupnoj točki, koja bi trebala biti besplatno dostupna i sadržavati poveznice na platforme ili internetske stranice na kojima se objavljuju obavijesti. Pristupnik sadržava poveznice na najviše četiri internetske stranice:

(a) „*Mercado público*”;

(b) *Ministério de Obras Públicas*;

(c) *Dirección General de Concesiones; i*

(d) *Diario Oficial.*

8. Stranke predviđaju periodično preispitivanje stavka 7. ovog članka, uključujući raspravu u okviru Pododбора iz članka 28.21., posebno o statusu provedbe jedinstvene pristupne točke.

ČLANAK 28.7.

Uvjeti za sudjelovanje

1. Naručitelj ograničava sve uvjete za sudjelovanje u nabavi na one koji su potrebni kako bi se osiguralo da dobavljač posjeduje pravnu i finansijsku sposobnost te poslovne i tehničke mogućnosti za provedbu predmetne nabave.
2. Pri određivanju uvjeta za sudjelovanje, naručitelj:
 - (a) ne postavlja kao uvjet da dobavljač može sudjelovati u nabavi samo ako mu je prethodno neki naručitelj stranke već dodijelio jedan ili više ugovora;
 - (b) može zahtijevati odgovarajuće prethodno iskustvo ako je ključno za ispunjavanje zahtjeva nabave; i

(c) ne zahtijeva kao uvjet za nabavu prethodno iskustvo na području stranke.

3. Pri ocjenjivanju ispunjava li dobavljač uvjete za sudjelovanje, naručitelj:

(a) procjenjuje financijsku sposobnost te poslovne i tehničke mogućnosti dobavljača na temelju poslovnih djelatnosti tog dobavljača unutar i izvan područja stranke naručitelja; i

(b) svoju procjenu temelji na uvjetima koje je naručitelj unaprijed odredio u obavijestima ili natječajnoj dokumentaciji.

4. Ako postoje popratni dokazi i pod uvjetom da se to ne primjenjuje na način koji bi predstavljao sredstvo proizvoljne ili neopravdane diskriminacije među strankama, stranka, uključujući njezine naručitelje, može isključiti dobavljača iz razloga kao što su:

(a) stečaj;

(b) lažne izjave;

(c) znatni ili trajni nedostaci u izvršavanju bilo kojeg bitnog zahtjeva ili obveze na temelju jednog ili više prethodnih ugovora;

- (d) pravomoćne presude za teška kaznena djela ili druga teška kažnjiva djela;
- (e) grubi nemar u obavljanju djelatnosti ili radnje ili propusti koji negativno utječu na poslovni integritet dobavljača; ili
- (f) neplaćanje poreza.

ČLANAK 28.8.

Kvalifikacija dobavljača

Sustavi za registraciju i kvalifikacijski postupci

1. Stranka, uključujući njezine naručitelje, može voditi sustav registracije dobavljača u okviru kojeg se zainteresirani dobavljači moraju registrirati i dostaviti određene informacije. U tom slučaju stranka osigurava da zainteresirani dobavljači imaju pristup informacijama o sustavu registracije elektroničkim putem te da u svakom trenutku mogu zatražiti registraciju. Nadležno tijelo u razumnom ih roku obavješćuje o odluci o prihvaćanju ili odbijanju tog zahtjeva. Ako je zahtjev odbijen, odluka se mora propisno obrazložiti.

2. Svaka stranka osigurava:

- (a) da njezini naručitelji nastoje što više smanjiti razlike među svojim kvalifikacijskim postupcima; i
- (b) ako njezini naručitelji imaju sustave registracije, da ulažu trud kako bi sveli na najmanju moguću mjeru razlike među svojim sustavima registracije.

3. Stranka, uključujući njezine naručitelje, ne donosi niti primjenjuje sustav registracije ili kvalifikacijski postupak čija je svrha ili učinak stvaranje nepotrebnih prepreka za sudjelovanje dobavljača druge stranke u postupku javne nabave.

Nadmetanje po pozivu

4. Ako naručitelj planira provesti nadmetanje po pozivu:

- (a) u obavijesti o namjeri nabave navode se barem podaci navedeni u članku 28.6. stavku 2. točkama (a), (b), (f), (g), (j), (k) i (l) te poziva dobavljače da podnesu zahtjev za sudjelovanje; i
- (b) pruža, do početka razdoblja za podnošenje ponuda, barem informacije iz članka 28.6. stavka 3. točaka (c), (d), (e), (h) i (i) kvalificiranim dobavljačima koje obavješćuje na način utvrđen u članku 28.12. stavku 3. točki (b).

5. Naručitelj dopušta svim kvalificiranim dobavljačima sudjelovanje u određenoj nabavi, osim ako naručitelj u obavijesti o namjeri nabave navede ograničenje broja dobavljača kojima će biti dopušteno sudjelovanje u nadmetanju te kriterije ili obrazloženje za odabir ograničenog broja dobavljača. Poziv na dostavu ponude upućuje se određenom broju dobavljača koji je potreban kako bi se osiguralo tržišno natjecanje.

6. Ako natječajna dokumentacija nije javno dostupna od datuma objave obavijesti iz stavka 4., naručitelj osigurava da su ti dokumenti dostupni u isto vrijeme svim kvalificiranim dobavljačima odabranima u skladu sa stavkom 5.

Popisi za višestruku upotrebu

7. Naručitelj može voditi popise dobavljača za višestruku upotrebu pod uvjetom da se obavijest kojom se zainteresirane dobavljače poziva da podnesu zahtjev za uvrštenje na popis:

- (a) objavljuje svake godine; i
- (b) ako se objavljuje elektronički, da je stalno dostupna u odgovarajućem mediju navedenom u odjeljku I. priloga 28.-A i 28.-B.

8. Obavijest predviđena u stavku 7. sadržava:

- (a) opis robe ili usluga, ili njihovih kategorija, za koje se popis može koristiti;
- (b) uvjete za sudjelovanje koje dobavljači moraju ispuniti da bi mogli biti uvršteni na popis te načine na koji će naručitelj provjeravati ispunjava li dobavljač uvjete;
- (c) ime i adresu naručitelja i druge informacije potrebne za kontaktiranje s naručiteljem i dobivanje svih relevantnih dokumenata koji se odnose na popis;
- (d) rok valjanosti popisa i načine njegove obnove ili ukidanja, ili, ako nije naveden rok valjanosti, naznaku načina na koji će se dati obavijest o prestanku korištenja popisa; i
- (e) naznaku da se popis može upotrebljavati za javnu nabavu obuhvaćenu ovim poglavljem.

9. Neovisno o stavku 7., ako je popis za višestruku upotrebu valjan tri godine ili manje, naručitelj može objaviti obavijest iz stavka 7. samo jednom na početku roka valjanosti popisa, pod sljedećim uvjetima:

- (a) da se u obavijesti navede rok valjanosti i da neće biti objavljene daljnje obavijesti; i

(b) da se obavijest objavljuje elektroničkim putem i stalno je dostupna tijekom roka valjanosti.

10. Naručitelj omogućuje dobavljačima da u bilo kojem trenutku mogu podnijeti zahtjev za uvrštavanje na popis za višestruku upotrebu te na popis dodaje sve kvalificirane dobavljače u razumno kratkom roku.

11. Ako dobavljač koji se ne nalazi na popisu za višestruku upotrebu podnese zahtjev za sudjelovanje u nabavi na temelju popisa za višestruku upotrebu zajedno sa svim potrebnim dokumentima, naručitelj obrađuje taj zahtjev u roku predviđenom u članku 28.10. stavku 2. Naručitelj ne smije isključiti dobavljača iz razmatranja u pogledu nabave na temelju činjenice da naručitelj nema dovoljno vremena za obradu zahtjeva osim ako, u iznimnim slučajevima, zbog složenosti nabave naručitelj ne može dovršiti obradu zahtjeva u roku za predaju ponuda.

Subjekti iz odjeljaka B i C Priloga 28.-A ili Priloga 28.-B

12. Naručitelj obuhvaćen odjeljcima B ili C Priloga 28.-A ili Priloga 28.-B može koristiti obavijest kojom se dobavljače poziva da podnesu zahtjev za uključivanje na popis za višestruku upotrebu kao obavijest o namjeri nabave, pod uvjetom:

- (a) da je obavijest objavljena u skladu sa stavkom 7. ovog članka i sadržava informacije koje se zahtijevaju na temelju stavka 8. ovog članka, sadržava što više dostupnih informacija koje se zahtijevaju na temelju članka 28.6. stavka 2. te izjavu da ta obavijest ujedno predstavlja obavijest o namjeri nabave ili da će samo dobavljači s popisa za višestruku upotrebu primati daljnje obavijesti o nabavi obuhvaćenoj popisom za višestruku upotrebu; i
- (b) da naručitelj odmah dostavi dobavljačima koji su naručitelju izrazili interes za određenu nabavu dovoljno informacija kako bi dobavljači mogli procijeniti svoj interes za nabavu, uključujući sve preostale informacije koje se zahtijevaju u članku 28.6. stavku 2. u mjeri u kojoj su takve informacije dostupne.

13. Naručitelj obuhvaćen odjeljkom B ili C Priloga 28.-A ili Priloga 28.-B može omogućiti dobavljaču koji je podnio zahtjev za uvrštavanje na popis za višestruku upotrebu u skladu sa stavkom 10. ovog članka da sudjeluje u određenom postupku javne nabave ako naručitelj ima dovoljno vremena ispitati ispunjava li dobavljač uvjete za sudjelovanje.

Informacije o odlukama naručitelja

14. Naručitelj odmah obavješćuje dobavljača koji je podnio zahtjev za sudjelovanje u nabavi ili zahtjev za uvrštavanje na popis za višestruku upotrebu o odluci naručitelja o tim zahtjevima.

15. Ako naručitelj odbije dobavljačev zahtjev za sudjelovanje u nabavi ili zahtjev za uvrštavanje na popis za višestruku upotrebu, ako dobavljača više ne priznaje kao kvalificiranog ili ga ukloni s popisa za višestruku upotrebu, o tome odmah obavješćuje dobavljača te mu na njegov zahtjev odmah dostavlja pisano obrazloženje svoje odluke.

ČLANAK 28.9.

Tehničke specifikacije

1. Naručitelj ne priprema, ne donosi i ne primjenjuje tehničku specifikaciju niti propisuje postupak ocjenjivanja sukladnosti čija je svrha ili učinak stvaranja nepotrebnih prepreka međunarodnoj trgovini.

2. Pri propisivanju tehničkih specifikacija za robu ili usluge koji se nabavljaju, naručitelj, ako je primjenjivo:

- (a) utvrđuje tehničke specifikacije u smislu zahtjeva za učinkovitost i funkcionalnost, a ne u smislu značajki dizajna ili opisnih značajki; i
- (b) temelji tehničke specifikacije na međunarodnim normama, ako postoje; a u suprotnom na nacionalnim tehničkim propisima, priznatim nacionalnim normama ili građevinskim propisima.

3. Ako se u tehničkim specifikacijama koriste značajke dizajna ili opisne značajke, naručitelj treba naznačiti, prema potrebi, da će u obzir uzeti ponude istovjetne robe ili usluga koje dokazano ispunjavaju zahtjeve nabave tako da u natječajnoj dokumentaciji koristi izraz „ili istovrijedno”.

4. Naručitelj ne smije propisati tehničke specifikacije kojima se zahtijeva ili koje se odnose na određeni žig ili trgovački naziv, patent, autorsko pravo, dizajn, tip, određeno podrijetlo, proizvođača ili dobavljača, osim ako ne postoji nijedan drugi dovoljno precizan ili razumljiv način opisa zahtjeva nabave te pod uvjetom da u takvim slučajevima naručitelj u natječajnu dokumentaciju uključi riječi kao što su „ili istovjetno”.

5. Naručitelj ne smije tražiti niti prihvaćati, na način kojim bi se spriječilo tržišno natjecanje, savjete koji se mogu koristiti u pripremi ili donošenju tehničkih specifikacija za određenu nabavu od osobe koja može imati komercijalni interes u nabavi.

6. Podrazumijeva se da stranka, uključujući njezine naručitelje, može u skladu s ovim člankom pripremiti, donijeti ili primjenjivati tehničke specifikacije u svrhu promicanja očuvanja prirodnih resursa ili zaštite okoliša.

ČLANAK 28.10.

Natječajna dokumentacija

1. Naručitelj je dužan dobavljačima staviti na raspolaganje natječajnu dokumentaciju u kojoj su navedene sve informacije potrebne kako bi dobavljači pripremili i podnijeli odgovarajuće ponude. U toj dokumentaciji detaljno su opisani sljedeći elementi, osim ako je taj opis već naveden u obavijesti o namjeri nabave:

- (a) opis nabave, uključujući prirodu i količinu robe ili usluga koje se nabavlja ili, ako količina nije poznata, procijenjenu količinu i sve zahtjeve koje treba ispuniti, uključujući sve tehničke specifikacije, potvrđivanje procjene sukladnosti, planove, nacрте ili materijale s uputama;

- (b) svi uvjeti za sudjelovanje dobavljača, uključujući popis informacija i dokumenata koje dobavljači moraju podnijeti u pogledu uvjeta za sudjelovanje;
- (c) svi kriteriji za ocjenjivanje koje će naručitelj primjenjivati pri dodjeli ugovora i, osim ako je cijena jedini kriterij, relativna važnost tih kriterija;
- (d) ako će naručitelj provoditi postupak javne nabave elektroničkim putem, zahtjevi za autentifikaciju i enkripciju ili drugi zahtjevi koji se odnose na dostavljanje podataka elektroničkim putem;
- (e) ako će naručitelj provoditi elektroničku dražbu, pravila, uključujući utvrđivanje elemenata ponude povezanih s kriterijima za ocjenjivanje, na temelju kojih će biti provedena dražba;
- (f) ako će otvaranje ponuda biti javno, datum, vrijeme i mjesto otvaranja ponuda i, ako je primjenjivo, osobe koje smiju biti nazočne;
- (g) svi ostali uvjeti, uključujući uvjete plaćanja i sva ograničenja povezana s načinima za podnošenje ponuda, kao što je dostavljanje u papirnatom ili elektroničkim obliku; i
- (h) svi datumi za isporuku robe ili usluga.

2. Pri utvrđivanju bilo kakvog roka za isporuku robe ili usluga koji su predmet nabave, naručitelj uzima u obzir čimbenike kao što su složenost nabave, očekivani raspon podugovaranja te realno vrijeme potrebno za proizvodnju, otpremu sa skladišta i prijevoz robe od mjesta isporuke ili za pružanje usluga.
3. Kriteriji za ocjenjivanje određeni u obavijesti o namjeri nabave ili natječajnoj dokumentaciji mogu obuhvaćati, među ostalim, cijenu i ostale troškovne čimbenike, kvalitetu, tehničku vrijednost, okolišne značajke i uvjete isporuke.
4. Naručitelj bez odgode:
- (a) stavlja na raspolaganje natječajnu dokumentaciju kako bi osigurao da zainteresirani dobavljači imaju dovoljno vremena za dostavu odgovarajućih ponuda;
 - (b) na zahtjev dostavlja natječajnu dokumentaciju svakom zainteresiranom dobavljaču; i
 - (c) odgovara na svaki razuman zahtjev za relevantne informacije svih zainteresiranih dobavljača ili dobavljača koji sudjeluju u postupku, u roku utvrđenom u zakonodavstvu svake stranke, pod uvjetom da se takvim informacijama tom dobavljaču ne daje prednost pred drugim dobavljačima.

Izmjene

5. Ako naručitelj izmijeni kriterije ili zahtjeve utvrđene u obavijesti o namjeri nabave ili natječajnoj dokumentaciji dostavljenoj dobavljačima koji sudjeluju u postupku ili izmijeni ili ponovno objavi obavijest ili natječajnu dokumentaciju, mora pisanim putem dostaviti sve takve izmjene ili izmijenjene ili ponovno objavljene obavijesti ili natječajnu dokumentaciju:
- (a) svim dobavljačima koji sudjeluju u javnoj nabavi u trenutku izmjene ili ponovne objave, ako su ti dobavljači poznati naručitelju, i u svim drugim slučajevima, na isti način na koji su dostavljene prvotne informacije; i
 - (b) pravodobno, uzimajući u obzir prirodu i složenost nabave, kako bi se tim dobavljačima omogućilo da prema potrebi izmijene i ponovno podnesu izmijenjene ponude.

ČLANAK 28.11.

Okolišni i socijalni aspekti

1. Stranka može dopustiti svojim naručiteljima primjenu okolišnih i socijalnih aspekata tijekom cijelog postupka nabave pod uvjetom da nisu diskriminirajući, da su u skladu sa zabranom kompenzacija iz članka 28.4. stavka 6. i da su povezani s predmetom ugovora.

2. Podrazumijeva se da se okolišni i socijalni aspekti ne pripremaju, ne donose niti primjenjuju na način koji čini sredstvo proizvoljne ili neopravdane diskriminacije između stranaka ili prikriveno ograničavanje trgovine između stranaka.

ČLANAK 28.12.

Rokovi

1. Naručitelj, u skladu s vlastitim razumnim potrebama, dobavljačima osigurava dovoljno vremena za pripremu i podnošenje zahtjeva za sudjelovanje i odgovarajućih ponuda, uzimajući u obzir čimbenike kao što su:

- (a) priroda i složenost nabave;
- (b) opseg predviđenog podugovaranja; i
- (c) vrijeme potrebno za dostavljanje ponuda neelektroničkim putem sa stranih i domaćih lokacija ako se ne upotrebljavaju elektronička sredstva.

Takvi rokovi, uključujući njihovo produljenje, jednaki su za sve zainteresirane dobavljače ili dobavljače koji sudjeluju u postupku.

2. Naručitelj koji se koristi selektivnim postupkom nadmetanja mora utvrditi da konačni rok za podnošenje zahtjeva za sudjelovanje ne može, u načelu, biti kraći od 25 dana od dana objave obavijesti o namjeri nabave. Ako je u hitnim situacijama koje je naručitelj valjano obrazložio navedeni rok neizvediv, rok se može skratiti na najmanje 10 dana.

3. Osim u slučajevima utvrđenima u stavcima 4., 5., 7. i 8., naručitelj utvrđuje da konačni rok za podnošenje ponuda nije kraći od 40 dana od dana:

- (a) objave obavijesti o namjeri nabave, kad je riječ o otvorenom postupku javne nabave; ili
- (b) na koji naručitelj, kad je riječ o nadmetanju po pozivu, obavješćuje dobavljače da će biti pozvani dostaviti ponude, bez obzira na to koristi li popis za višestruku upotrebu.

4. Naručitelj može skratiti rok nadmetanja utvrđen u skladu sa stavkom 3. na najmanje 10 dana pod sljedećim uvjetima:

- (a) ako je naručitelj objavio obavijest o planiranoj nabavi kako je opisano u članku 28.6. stavku 4. najmanje 40 dana i ne više od 12 mjeseci prije objave obavijesti o namjeri nabave, a obavijest o planiranoj nabavi sadržava:

- i. opis nabave;

- ii. okvirne rokove za podnošenje ponuda ili zahtjeva za sudjelovanje;
 - iii. izjavu da zainteresirani dobavljači naručitelju trebaju iskazati svoj interes za javnu nabavu;
 - iv. adresu s koje se mogu pribaviti dokumenti povezani s nabavom; i
 - v. što više dostupnih informacija koje mora sadržavati obavijest o namjeri nabave na temelju članka 28.6. stavka 2.;
- (b) ako naručitelj navede, za ugovore koji se ponavljaju, u izvornoj obavijesti o namjeri nabave da će naknadnim obavijestima biti utvrđeni rokovi za podnošenje ponuda u skladu s ovim stavkom; ili
- (c) ako je u hitnim situacijama koje je naručitelj valjano obrazložio rok za podnošenje ponuda u skladu sa stavkom 3. neizvediv.
5. Naručitelj može skratiti rok za podnošenje ponuda utvrđen u skladu sa stavkom 3. za pet dana za svaku od sljedećih okolnosti:
- (a) obavijest o namjeri nabave objavljena je elektroničkim putem;

(b) sva natječajna dokumentacija dostupna je elektroničkim putem od datuma objave obavijesti o namjeri nabave; i

(c) naručitelj prihvaća ponude elektroničkim putem.

6. Primjena stavka 5. u vezi sa stavkom 4. ni u kojem slučaju ne dovodi do skraćanja roka za nadmetanje utvrđenog u skladu sa stavkom 3. na manje od 10 dana od dana objave obavijesti o planiranoj nabavi.

7. Neovisno o bilo kojoj drugoj odredbi ovog članka, ako naručitelj kupuje trgovačku robu, usluge ili njihovu kombinaciju, može skratiti rok za nadmetanje utvrđen u skladu sa stavkom 3. na najmanje 13 dana, pod uvjetom da elektroničkim putem istodobno objavi obavijest o planiranoj nabavi i natječajnu dokumentaciju. Osim toga, ako naručitelj prihvaća ponude za trgovačku robu ili usluge elektroničkim putem, može skratiti rok utvrđen u skladu sa stavkom 3. na najmanje 10 dana.

8. Ako je naručitelj obuhvaćen odjeljcima B ili C Priloga 28.-A ili Priloga 28.-B odabrao sve ili ograničeni broj kvalificiranih dobavljača, rok za nadmetanje može se utvrditi međusobnim dogovorom između naručitelja i odabranih dobavljača. Ako nije postignut dogovor, rok ne smije biti kraći od 10 dana.

ČLANAK 28.13.

Pregovori

1. Stranka može predvidjeti da njezini naručitelji vode pregovore s dobavljačima u kontekstu obuhvaćene nabave:

- (a) ako je naručitelj izrazio namjeru za pregovaranje u obavijesti o planiranoj nabavi u skladu s člankom 28.6. stavkom 2.; ili
- (b) ako iz ocjenjivanja proizlazi da nijedna ponuda nije očito najpovoljnija s obzirom na specifične kriterije za ocjenjivanje navedene u obavijesti o planiranoj nabavi ili u natječajnoj dokumentaciji.

2. Naručitelj:

- (a) osigurava da se eliminacija dobavljača koji sudjeluju u pregovorima provodi u skladu s kriterijima za ocjenjivanje utvrđenima u obavijesti o namjeri nabave ili u natječajnoj dokumentaciji; i
- (b) predviđa, ako su pregovori zaključeni, zajednički rok u kojem preostali dobavljači koji sudjeluju u postupku mogu podnijeti nove ili revidirane ponude.

ČLANAK 28.14.

Ograničeni postupak nadmetanja

1. Pod uvjetom da naručitelj ne koristi ovu odredbu radi izbjegavanja natjecanja među dobavljačima ili je ne koristi na način kojim se diskriminira dobavljače druge stranke ili kojim se štite domaći dobavljači, naručitelj može koristiti ograničeni postupak nadmetanja i može odlučiti da neće primjenjivati članke 28.6., 28.7., 28.8., 28.10., 28.12., 28.13., 28.15. i 28.16. u bilo kojoj od sljedećih okolnosti:

(a) ako:

- i. ponude nisu podnesene ili dobavljači nisu zatražili sudjelovanje;
- ii. nijedna podnesena ponuda nije u skladu s bitnim zahtjevima natječajne dokumentacije;
- iii. nijedan dobavljač nije ispunio uvjete za sudjelovanje; ili
- iv. nadležno tijelo proglasilo je podnesene ponude tajnim dogovorom pod uvjetom da zahtjevi natječajne dokumentacije nisu bitno izmijenjeni;

- (b) ako robu ili usluge može isporučiti samo određeni dobavljač i ne postoji nijedna razumna alternativa ili zamjenska roba ili usluge zbog jednog od sljedećih razloga:
- i. zahtjev se odnosi na umjetničko djelo;
 - ii. zaštite patenata, autorskog prava ili drugih isključivih prava; ili
 - iii. nepostojanje tržišnog natjecanja zbog tehničkih razloga;
- (c) za dodatne isporuke prvotnog dobavljača robe ili usluga koje nisu bile uključene u početnu nabavu, ako promjena dobavljača takve dodatne robe ili usluga:
- i. nije moguća zbog gospodarskih ili tehničkih razloga kao što su zahtjevi za međusobnu zamjenjivost ili interoperabilnost s postojećom opremom, softverom, uslugama ili instalacijama nabavljenima u okviru prvotne nabave; i
 - ii. može uzrokovati znatnu nepogodnost ili znatno umnožavanje troškova naručitelja;
- (d) ako je nužno, u slučajevima u kojima, zbog iznimne hitnosti izazvane događajima koje naručitelj nije mogao predvidjeti, roba ili usluge nisu mogle biti pravodobno pribavljene putem otvorenog postupka javne nabave ili nadmetanja po pozivu;

- (e) za robu kupljenu na burzi robe;
- (f) kada tijelo za nabavu nabavi prototip ili prvu robu ili uslugu koji su razvijeni na njegov zahtjev u sklopu i za određeni ugovor za istraživanje, eksperiment, studiju ili originalni razvoj; izvorni razvoj prve robe ili usluge može uključivati ograničenu proizvodnju ili isporuku kako bi se obuhvatili rezultati terenskog ispitivanja te kako bi se pokazalo da su roba ili usluga prikladne za proizvodnju ili isporuku u većim količinama uz prihvatljive standarde kvalitete, no ne uključuje količinsku proizvodnju ili isporuku radi uspostavljanja komercijalne održivosti ili radi povrata troškova istraživanja i razvoja;
- (g) kod nabava pod iznimno povoljnim uvjetima koji postoje samo kratkoročno u pogledu neuobičajenih prodaja kao što su one u slučaju likvidacije, prinudne uprave ili stečaja, ali ne u slučaju rutinskih nabava od redovnih dobavljača; ili
- (h) ako je ugovor dodijeljen pobjedniku natječaja za dizajn pod uvjetom da:
 - i. natječaj je organiziran tako da je u skladu s načelima ovog poglavlja, posebno u pogledu objave obavijesti o namjeri nabave; i
 - ii. sudionike ocjenjuje neovisni žiri radi dodjele ugovora pobjedniku.

2. Naručitelj priprema pisano izvješće o svakom ugovoru dodijeljenom u skladu sa stavkom 1. Izvješće sadržava naziv naručitelja, vrijednost i vrstu robe ili usluga koje se nabavljaju te izjavu u kojoj se navode okolnosti i uvjeti utvrđeni u stavku 1. kojima se opravdava korištenje ograničenog postupka nabave.

ČLANAK 28.15.

Elektroničke dražbe

Ako naručitelj namjerava provoditi obuhvaćenu nabavu putem elektroničke dražbe, svakom sudioniku prije početka elektroničke dražbe dostavlja sljedeće:

- (a) metodu automatskog ocjenjivanja, uključujući matematičku formulu, koja se temelji na kriterijima za ocjenjivanje iz natječajne dokumentacije i koja će se koristiti u automatskom rangiranju ili ponovnom rangiranju za vrijeme dražbe;
- (b) rezultate početnog ocjenjivanja elemenata njegove ponude ako se ugovor dodjeljuje na temelju najpovoljnije ponude; i
- (c) sve druge relevantne informacije koje se odnose na tijek dražbe.

ČLANAK 28.16.

Postupanje s ponudama i dodjela ugovora

Postupanje s ponudama

1. Naručitelj prima, otvara i postupa sa svim ponudama u skladu s postupcima kojima se jamče pravičnost i nepristranost postupka nabave i povjerljivost ponuda.
2. Naručitelj ne kažnjava dobavljača čija je ponuda primljena nakon roka navedenog za primanje ponuda ako se kašnjenje može pripisati isključivo nepravilnom postupanju naručitelja.
3. Ako naručitelj dobavljaču omogući ispravljanje nenamjernih formalnih pogrešaka u razdoblju između otvaranja ponuda i dodjele ugovora, naručitelj osigurava istu mogućnost svim dobavljačima koji sudjeluju u postupku.

Dodjela ugovora

4. Ponuda se uzima u obzir za dodjelu ugovora ako je podnesena u pisanom obliku i u trenutku otvaranja ispunjava temeljne zahtjeve određene u obavijestima i natječajnoj dokumentaciji te ju je dostavio dobavljač koji ispunjava uvjete za sudjelovanje.

5. Osim ako utvrdi da dodjela ugovora nije u javnom interesu, naručitelj ugovor dodjeljuje dobavljaču za kojeg je utvrdio da je sposoban ispuniti uvjete ugovora i koji je, isključivo na temelju kriterija za ocjenjivanje utvrđenih u obavijestima i natječajnoj dokumentaciji, podnio:

(a) najpovoljniju ponudu; ili

(b) najnižu cijenu, ako je cijena jedini kriterij.

6. Ako primi ponudu s cijenom koja je neuobičajeno niža od cijena u ostalim podnesenim ponudama, naručitelj može provjeriti zadovoljava li dobavljač uvjete sudjelovanja i je li sposoban ispuniti uvjete ugovora.

7. Naručitelj ne koristi opcije, ne poništava nabavu niti mijenja dodijeljene ugovore tako da se zaobilaze obveze iz ovog poglavlja.

8. Svaka stranka ulaže sve napore kako bi, kao opće pravilo, osigurala razdoblje mirovanja između dodjele i sklapanja ugovora kako bi se neuspješnim ponuditeljima dalo dovoljno vremena da preispitaju i pokušaju osporiti odluku o dodjeli.

ČLANAK 28.17.

Transparentnost informacija o javnoj nabavi

Informacije koje se dostavljaju dobavljačima

1. Naručitelj odmah obavješćuje dobavljače koji sudjeluju u postupku o odlukama naručitelja o dodjeli ugovora i, na zahtjev dobavljača, to čini u pisanom obliku. Podložno članku 28.18. stavcima 2. i 3. naručitelj na zahtjev pruža neuspješnom dobavljaču objašnjenje razloga zbog kojih nije odabrao njegovu ponudu te relativnih prednosti ponude uspješnog dobavljača.

Objava informacija o dodjeli

2. Najkasnije 72 dana nakon dodjele svakog ugovora obuhvaćenog ovim poglavljem naručitelj objavljuje obavijest u odgovarajućem papirnatom ili elektroničkom mediju navedenom u odjeljku I. priloga 28.-A i 28.-B. Ako naručitelj objavi obavijest samo u elektroničkom obliku, informacije ostaju lako dostupne tijekom razumnog razdoblja. Obavijest sadržava najmanje sljedeće informacije:

- (a) opis nabavljene robe ili usluga;
- (b) naziv i adresu naručitelja;

- (c) naziv uspješnog dobavljača;
- (d) vrijednost uspješne ponude ili najviše i najniže ponude koje su se razmatrale u dodjeljivanju ugovora;
- (e) datum dodjele; i
- (f) primijenjenu metodu nabave te, ako se koristio ograničeni postupak nabave u skladu s člankom 28.14., opis okolnosti kojima se opravdava korištenje ograničenog postupka nabave.

Čuvanje dokumentacije i izvješća te osiguravanje elektroničke sljedivosti

3. Svaki naručitelj čuva, najmanje tri godine od datuma dodjele ugovora, sljedeće:
 - (a) dokumentaciju i izvješća o postupcima nadmetanja i dodjeli ugovora u vezi s obuhvaćenom nabavom, uključujući izvješća na temelju članka 28.14.; i
 - (b) podatke kojima se osigurava odgovarajuća sljedivost provedbe obuhvaćene nabave elektroničkim putem.

Razmjena statističkih podataka

4. Na zahtjev druge stranke i s obzirom na rasprave u Pododboru iz članka 28.21. svaka stranka drugoj stranci stavlja na raspolaganje statističke podatke o obuhvaćenoj nabavi robe, usluga i građevinskih usluga, uključujući, u najvećoj mogućoj mjeri, statističke podatke o koncesijama za radove. U skladu s člankom 28.23. stranke surađuju kako bi postigle bolje međusobno razumijevanje statističkih podataka o javnoj nabavi.

5. Ako stranka zahtijeva da se obavijesti o dodijeljenim ugovorima objavljuju elektroničkim putem, u skladu sa stavkom 2., te ako su te obavijesti dostupne javnosti u jedinstvenoj bazi podataka u obliku koji omogućuje analizu dodijeljenih ugovora, stranka umjesto dostavljanja izvješća Pododboru iz članka 28.21. može dostaviti poveznicu na internetske stranice, zajedno s uputama potrebnima za pristupanje i korištenje tim podacima.

ČLANAK 28.18.

Objavlivanje informacija

Dostava informacija strankama

1. Na zahtjev druge stranke stranka bez odgode dostavlja sve informacije potrebne za utvrđivanje toga je li nabava provedena na pravedan i nepristran način te u skladu s ovim poglavljem, uključujući informacije o značajkama i relativnim prednostima uspješne ponude. Ako bi objavljivanje informacija moglo dovesti u pitanje tržišno natjecanje u budućim natjecajima, stranka koja primi informacije ne smije ih otkriti nijednom dobavljaču, osim nakon savjetovanja sa strankom koja je dostavila informacije te uz njezinu suglasnost.

Neobjavlivanje informacija

2. Neovisno o bilo kojoj drugoj odredbi ovog poglavlja, stranka, uključujući njezine naručitelje, ne smije, osim u mjeri u kojoj je to propisano zakonom ili uz pisano odobrenje dobavljača koji je dostavio informacije, otkrivati informacije koje bi dovele u pitanje legitimne komercijalne interese određenog dobavljača ili koje bi mogle dovesti u pitanje pošteno tržišno natjecanje među dobavljačima.

3. Ništa u ovom poglavlju ne smije se tumačiti kao da se od stranke, uključujući njezine naručitelje, nadležna tijela i revizijska tijela, zahtijeva otkrivanje povjerljivih informacija ako bi se takvim otkrivanjem:

- (a) ugrozilo izvršavanje zakonodavstva;
- (b) moglo ugroziti pošteno tržišno natjecanje među dobavljačima;
- (c) ugrozili legitimni komercijalni interesi određenih osoba, uključujući zaštitu intelektualnog vlasništva; ili
- (d) na bilo koji drugi način postupalo protivno javnom interesu.

ČLANAK 28.19.

Domaći postupci preispitivanja

1. Svaka stranka osigurava pravodoban, djelotvoran, transparentan i nediskriminirajući postupak upravnog ili sudskog preispitivanja putem kojeg dobavljač može, u kontekstu obuhvaćene nabave koja je od interesa ili je bila od interesa dobavljača, podnijeti prigovor u vezi:

- (a) s povredom ovog poglavlja; ili

- (b) s nepoštovanjem mjera stranke za provedbu ovog poglavlja, ako dobavljač nema pravo izravno osporiti kršenje ovog poglavlja u skladu sa zakonima stranke.

Postupovna pravila za sve pritužbe sastavljaju se u pisanom obliku i općenito su dostupna.

2. U slučaju pritužbe dobavljača, u kontekstu obuhvaćene nabave u kojoj dobavljač ima ili je imao interes, da je došlo do kršenja ili nesukladnosti iz stavka 1., stranka naručitelja koji provodi postupak javne nabave potiče naručitelja i dobavljača da pokušaju naći rješenje pritužbe putem savjetovanja. Naručitelj nepristrano i pravodobno razmatra takve pritužbe tako da se ne dovodi u pitanje dobavljačevo sudjelovanje u tekućoj ili budućoj nabavi ni njegovo pravo na traženje korektivnih mjera u okviru postupka upravnog ili sudskog preispitivanja.

3. Svakom dobavljaču odobrava se dovoljno vremena za pripremu i podnošenje pritužbe koje ni u kojem slučaju nije kraće od 10 dana od trenutka kad je postao upoznat s osnovom za pritužbu ili otkad mu je razumno trebala postati poznata.

4. Svaka stranka uspostavlja ili određuje barem jedno nepristrano upravno ili sudsko tijelo koje je neovisno o njezinim naručiteljima za primanje i preispitivanje pritužbe dobavljača u kontekstu obuhvaćene nabave.

5. Ako pritužbu prvotno preispituje tijelo koje nije tijelo iz stavka 4., stranka osigurava da dobavljač ima pravo podnijeti žalbu na prvotnu odluku nepristranom upravnom ili sudskom tijelu koje je neovisno od naručitelja čija je nabava predmet pritužbe.
6. Svaka stranka osigurava da odluka tijela za preispitivanje koje nije sud podliježe sudskom preispitivanju ili da to tijelo ima postupke kojima osigurava:
- (a) da naručitelj u pisanom obliku odgovara na pritužbu i otkriva sve potrebne dokumente tijelu za preispitivanje;
 - (b) da sudionici u postupku (dalje u tekstu „sudionici”) imaju pravo biti saslušani prije nego što revizijsko tijelo donese odluku o pritužbi;
 - (c) da sudionici imaju pravo na zastupnika i pratnju;
 - (d) da sudionici imaju pristup svim postupcima;
 - (e) da sudionici imaju pravo tražiti da postupci budu otvoreni za javnost i da mogu biti saslušani svjedoci; i
 - (f) da tijelo zaduženo za preispitivanje donese svoje odluke ili preporuke pravodobno i u pisanom obliku te da priloži obrazloženje osnove za svaku odluku ili preporuku.

7. Svaka stranka donosi ili provodi postupke kojima se predviđaju:
- (a) brze privremene mjere radi očuvanja mogućnosti dobavljaču da sudjeluje u nabavi; takve privremene mjere mogu dovesti do obustave postupka nabave; postupcima se može predvidjeti da se pri donošenju odluke o tome treba li primjenjivati takve mjere mogu uzeti u obzir prevladavajuće negativne posljedice za predmetne interese, uključujući javni interes; opravdani razlog za nedjelovanje dostavlja se u pisanom obliku; i
 - (b) ako je tijelo za preispitivanje utvrdilo da je došlo do kršenja ili nepridržavanja na koje upućuje stavak 1., korektivne mjere ili naknade za pretrpljeni gubitak ili štetu koja može biti ograničena na troškove pripreme ponude ili troškove povezane s pritužbom ili na oboje.

ČLANAK 28.20.

Izmjene i ispravci područja primjene

1. Stranka EU može izmijeniti ili ispraviti Prilog 28.-A, a Čile može izmijeniti ili ispraviti Prilog 28.-B.

Izmjene

2. Ako stranka namjerava izmijeniti svoj prilog kako je navedeno u stavku 1., ta stranka:

- (a) obavješćuje o tome drugu stranku u pisanom obliku; i
- (b) u obavijest uključuje prijedlog odgovarajućih kompenzacijskih prilagodbi za drugu stranku kako bi se područje primjene zadržalo na razini usporedivoj s onom prije izmjene.

3. Neovisno o stavku 2. točki (b) ovog članka, stranka ne mora osigurati kompenzacijske prilagodbe ako se izmjena odnosi na naručitelja nad kojim stranka više nema stvarnu kontrolu ili utjecaj. Pretpostavlja se da su državna kontrola ili utjecaj nad obuhvaćenom nabavom subjekata navedenih u odjeljcima A, B ili C Priloga 28.-A ili Priloga 28.-B učinkovito uklonjeni, u mjeri u kojoj se odnose na nabavu naručitelja, ako je subjekt izložen tržišnom natjecanju na tržištima kojima pristup nije ograničen.

4. Ako stranka obavijesti drugu stranku u skladu sa stavkom 2. o planiranoj izmjeni svojeg priloga, druga stranka ulaže prigovor u pisanom obliku ako osporava:

- (a) da je prilagodba predložena na temelju stavka 2. točke (b) primjerena za održavanje usporedive razine zajednički dogovorenog područja primjene; ili
- (b) da izmjena obuhvaća naručitelja nad kojim je stranka stvarno okončala kontrolu ili utjecaj u skladu sa stavkom 3.

Druga stranka podnosi svaki pisani prigovor u skladu s ovim stavkom u roku od 45 dana od primitka obavijesti iz stavka 2. točke (a) ovog članka ili se smatra da je prihvatila prilagodbu ili izmjenu, među ostalim za potrebe poglavlja 38.

Ispravci

5. Stranke sljedeće izmjene Priloga 28.-A odnosno Priloga 28.-B smatraju ispravkom isključivo formalne prirode, pod uvjetom da ne utječu na uzajamno dogovoreno područje primjene predviđeno u ovom poglavlju:

- (a) promjena imena subjekta;
- (b) spajanje dvaju ili više subjekata navedenih u odjeljcima A, B i C Priloga 28.-A ili Priloga 28.-B;
- (c) razdvajanje subjekta navedenog u odjeljcima A, B i C Priloga 28.-A ili Priloga 28.-B na dva ili više subjekata koji su svi dodani subjektima navedenima u istom odjeljku Priloga 28.-A ili Priloga 28.-B.

6. Ako stranka predloži ispravak Priloga 28.-A odnosno Priloga 28.-B, o tome obavješćuje drugu stranku svake dvije godine od datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma.

7. Stranka može obavijestiti drugu stranku o prigovoru na predloženi ispravak u roku od 45 dana od primitka obavijesti. Ako podnese prigovor, stranka mora navesti razloge zbog kojih smatra da predloženi ispravak nije promjena predviđena stavkom 5. i opisati učinak predloženog ispravka na zajednički dogovoreno područje primjene predviđeno u ovom poglavlju. Ako se takav prigovor ne podnese u pisanom obliku u roku od 45 dana od datuma primitka obavijesti, smatra se da je stranka pristala na predloženi ispravak.

Savjetovanje i rješavanje sporova

8. Ako druga stranka uloži prigovor na predloženu izmjenu ili ispravak u roku od 45 dana, stranke nastoje riješiti problem savjetovanjem nakon primitka obavijesti. Ako stranke ne postignu dogovor u roku od 60 dana od primitka prigovora, stranka koja želi izmijeniti ili ispraviti svoj prilog može uputiti predmet na postupak rješavanja spora u skladu s ovim dijelom. Predložena izmjena ili ispravak stupaju na snagu samo ako su se obje stranke sporazumjele ili na temelju konačne odluke u skladu s postupkom predviđenim u poglavlju 38.

9. Nepostizanje dogovora u postupku savjetovanja iz stavka 8. ovog članka ne oslobađa stranke od obveze provođenja savjetovanja na temelju poglavlja 38.

ČLANAK 28.21.

Pododbor za javnu nabavu

Pododbor za javnu nabavu („Pododbor”) osnovan u skladu s člankom 8.8. stavkom 1. sastaje se na zahtjev stranke radi rješavanja pitanja povezanih s provedbom i funkcioniranjem ovog poglavlja, uključujući sljedeće:

- (a) pitanja o postupcima javne nabave koja mu je uputila stranka;
- (b) praćenje aktivnosti suradnje koje poduzimaju stranke kako je predviđeno člankom 28.23.;
- (c) olakšavanje sudjelovanja malih i srednjih poduzeća u obuhvaćenoj nabavi kako je predviđeno člankom 28.22.; i
- (d) raspravu o statusu provedbe jedinstvene pristupne točke na temelju članka 28.6. stavka 7.

ČLANAK 28.22.

Olakšavanje sudjelovanja malih i srednjih poduzeća

1. Stranke prepoznaju važan doprinos koji mala i srednja poduzeća (dalje u tekstu „MSP-ovi”) mogu dati gospodarskom rastu i zapošljavanju te važnost olakšavanja sudjelovanja MSP-ova u javnoj nabavi.
2. Stranke prepoznaju važnost elektroničke nabave u olakšavanju sudjelovanja MSP-ova u postupcima nabave osiguravanjem transparentnosti.
3. Stranke prepoznaju i važnost poslovnih saveza između dobavljača svake stranke, a posebno između MSP-ova, uključujući zajedničko sudjelovanje u postupcima nadmetanja.
4. Stranke mogu:
 - (a) pružati informacije povezane sa svojim mjerama kojima se promiče, potiče ili olakšava sudjelovanje MSP-ova u javnoj nabavi te se tomu doprinosi;
 - (b) surađivati u izradi mehanizama za pružanje informacija MSP-ovima o načinima sudjelovanja u obuhvaćenoj nabavi iz ovog poglavlja.

5. Kako bi se olakšalo sudjelovanje MSP-ova u obuhvaćenoj nabavi, svaka stranka, u mjeri u kojoj je to moguće:

- (a) iznosi definiciju MSP-ova na elektroničkom portalu;
- (b) nastoji osigurati svu natječajnu dokumentaciju bez naknade;
- (c) poduzima sve druge mjere namijenjene olakšavanju sudjelovanja MSP-ova u javnoj nabavi obuhvaćenoj ovim poglavljem, pod uvjetom da takve mjere nisu diskriminirajuće u odnosu na poduzeća druge stranke.

ČLANAK 28.23.

Suradnja

1. Stranke ulažu najveće napore kako bi razvile aktivnosti suradnje u cilju postizanja boljeg razumijevanja svojih sustava javne nabave, kao i boljeg pristupa svojim tržištima, u pitanjima kao što su:

- (a) razmjena iskustava i informacija, kao što su regulatorni okviri, najbolji primjeri iz prakse i statistički podaci;

- (b) olakšavanje sudjelovanja dobavljača u obuhvaćenoj nabavi, posebno u pogledu MSP-ova;
 - (c) razvoj i proširenje uporabe elektroničkih sredstva u sustavima javne nabave;
 - (d) jačanje sposobnosti poticanjem uzajamnog učenja državnih službenika i osoblja naručitelja u cilju ispunjavanja odredaba ovog poglavlja.
2. Stranke obavješćuju Pododbor iz članka 28.21. o svim takvim aktivnostima.

ČLANAK 28.24.

Daljnji pregovori

Pododbor za javnu nabavu iz članka 28.21. preispituje primjenu ovog poglavlja i najkasnije četiri godine nakon datuma stupanja na snagu ovog Sporazuma može predložiti Zajedničkom odboru da strankama preporuči održavanje daljnjih pregovora u cilju postizanja dodatnog otvaranja pristupa tržištu.